

KARYS

1973
BIRŽELIS - LIEPA

Nr. 6

KARYS

1973
Nr. 6 (1493)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"Tremties Trimitas"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALCIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Klaipėdos senoji architektūra	viršelis
A. Budreckis — Napoleono karo veiksmai Lietuvoje, II d.	181
J. Tapulionis — Klaipėdos krašto atvadavimo "istorijos" ...	188
O. Urbonas — Generolas Petras Kubiliūnas	195
B. B. — Vadas	200
<i>Tremties Trimitas</i>	
Dr. K. Pautienis — Gen. K. Skučas, Savanoriai, Šauliai ir Ultimatumas	201
V. Mingėla — VI Lietuvos Šaulių suvažiavimas	206
O. Mikulskienė — Veikla šaulių moterų sekcijose	211
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	213
Karinės žinios	314
Kronika	216

ATSTOVAI:

Baltimore — **M. ŠIMKUS**, Chicago — **J. STANKONAS**, Cleveland — **F. EIDIMTAS**, Los Angeles — **O. ZADVYDAS**,
Australia — **V. ŠALKONAS**

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.**

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • **SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.**

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1493)

JUNE - BIRŽELIS/LIEPA

1973

NAPOLEONO KARO VEIKSMAI LIETUVOJE

ALGIŪDAS BUDRECKIS

II DALIS

4. BŪSIMŲ OPERACIJŲ TEATRAS

Norint apibūdinti prancūzų ir rusų planus būsimam karui, reikia visų pirmą iširti karo srities charakteristiką. Operacijų teatras gali būti padalintas į du frontus: šiaurės ir pietų. Tarp jų buvo neperžengiamas Pripetės pelkynas. Nors Pripetės upė nebuvo didelė kliūtis — vos 30-100 metrų platumo, abipus šio vandenkelio buvo didžiulis pelkių ir balų ruožas, kuris lyg koks pūsmėnulis ėjo nuo Lietuvos Brastos apylinkių iki Kijevo rytuose. Bykokia armija turėjo ribotis dviem trim traktais-keliais. Tarp Pinsko ir Mozyriaus ėjo tik trys keliai — visi blogo stovio. Užtat Pripetės pelkynas buvo laikomas niekeno žeme. Šiaurėje buvo pelkėtų miškų, ežerų ir balų ruožas, einantis nuo Lenkijos iki Smalensko. Anapus Smalensko vietovė buvo atdara ir lygi. Kitas to ruožo geografinis požymis buvo upių tinklas. Rytuosna nuo Vislos (Napoleono placdarmo) reikėjo pereiti skersai Nemuną, Nerį, Bereziną ir Dauguvą. Už jų buvo Dniepro aukštupis ir pagaliau Moskvos upė. Ne visos tos išvardintos upės buvo kliūtys puolikui iš vakarų. Nemuno ir Dniepro atžvilgiu dešinysis krantas buvo žemesnis už kairįjį krantą. Tad rusai negalėjo gintis palei jų krantus. O Dauguvos ir Berezinos atveju buvo atvirkščiai. Užtat rusai dėjo dideles pastangas tų upių krantus įtvirtinti. Už Pripetės pelkių, pietų link, irgi tęsėsi lygumos su miškynais ir pelkėm. Styrio, Gorino ir aukštutinio Dniepro upės buvo geros gynybos linijos rusams.

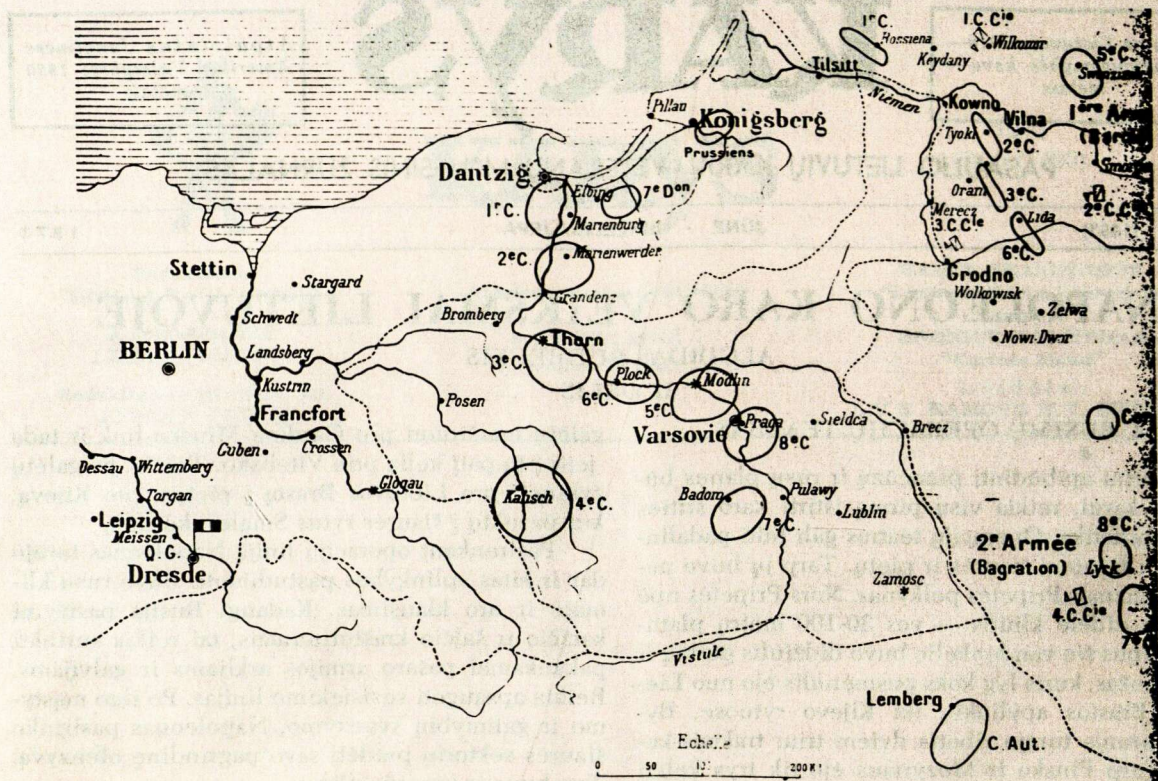
Kaslink vieškelių, tai jų nestigo šiaurėje ir pietuose. Tačiau jų stovis buvo blogas. Rusijos vieškeliai apsunkino la Grande Armee gurguolių kursavimą. Anot karinio istoriko Dodge, tebuvo tik trys geri keliai į Maskvą ir jie ėjo "pro Kauną, Gardiną ir Lietuvos Brastą".¹⁴ Tad Napoleonas galėjo pasirinkti tarp trijų kelių į Maskvą. Pereidamas per Nemuną ties Kaunu, jis galėtų žygiuoti pro Vilnių, Vitebską ir Smalenską Maskvos link. Antra, jis

galėtų marširuoti pro Gardiną Minsko link ir tada įeiti į tą patį kelią prie Vitebsko. Trečia, jis galėtų žygiuoti pro Lietuvos Brastą į pietus, pro Kijevą, kur pasuktų į šiaurės rytus Smalensko link.

Pasirenkant operacijų liniją Napoleonas turėjo dar ir kitas aplinkybes pastudijuoti. Buvo rusų klimato ir oro klausimas. Kadangi Rusija pasižymi karščio ir šalčio kraštutinumais, tai reikia surinkti pakankamai pašaro armijos arkliams ir galvijams. Reikia apsaugoti susisiekimo linijas. Po ilgo mąstymo ir galimybių svarstymo, Napoleonas pasirinko šiaurės sektorių pradėti savo pagrindinę ofensyvą. Ten buvo ir nemaža pliusų.

Pirma, jo susisiekimo linijos atsiremtų į saugią Varšuvos kunigaikštiją, žygio tiekimo bazę. Nors prūsų valdžia nebuvo patikima, Napoleonas jautėsi, jog būtų mažesnis pavojus iš šiaurės negu iš pietų; pietuose klatingas Austras sąjungininkas galėjo pereiti į priešų pusę dar žygio metu. Antra, žygiuojant į Nemuno slėnį žygio pradžioje, jo armija peržengtų sritis, kur daugiausia randasi lietuviai (jo žodžiais, "lenkai"), kurie priimtų prancūzus, kaip išvadotojus nuo rusų jungo ir kurie jo armijai talkintų. Napoleonas nebuvo tikras, kad derlingesnis ukrainiečių kraštas pietuose jo armiją taip draugiškai pasitiktų. Pagaliau, užėmęs Vilnių, Napoleonas galėtų pasirinkti dvi veiksmo alternatyvas: tęsti žygį Maskvon ar pulti Petrapilį. Štai, imant dėmesin visus faktorius, žygis šiaurės fronte buvo strategiškai saugiausias, laisviausias ir lanksčiausias.

Kai Napoleonas ruošdavo operacinius planus jis visuomet pagrįsdavo savo apskaičiavimus veiksmų teatro aplinkybėmis ir informacijomis apie priešų kariuomenės išdėstymą. Iki balandžio pabaigos jo žvalgyba jam pateikė gana tikslią informaciją apie priešų dislokaciją. Napoleonas žinojo, kad šeši priešų korpai ir dar trys kavalerijos korpai (kurie sudarė Barclay de Tolly 127,000 pirmąją armiją) buvo išskleisti plačiu 250 mylių kordonu, nuo Šiaulių iki Slonimo, pietų Lietuvoje. Jis sužinojo, kad Bagra-

Schema Nr. 2. Rusų ir prancūzų dislokacijos prieš žygį, 1812 m. gegužės 15 d.

tiono 48,000 kariuomenė telkėsi ties Lucku, 200 mylių į pietus nuo Slonimo.

Apsvarstęs alternatyvas Napoleonas pasirinko Barclay armiją, kaip pirminį taikinį ir nusprendė sutelkti la Grande armee ties Kaunu, kad galėtų pulti Vilnių. Napoleonas planavo strateginiu įsiveržimu suskaldyti Barclay armiją į dvi dalis ir tuo pačiu nukirsti didesnės jos pusės susisiekimą su Petrapiliu.

Napoleonas svarstė tris galimas rusų reakcijas į šitą veržimąsi į Vilnių. Rusai galėtų skubiai pasitraukti nuo Nemuno linijos ir susitelkti naujose pozicijose rytuose, tikslu dengti kelius į Maskvą ir Petrapilį. Jei jie taip reaguotų, tai Napoleonas nedelsdamas praplėstų savo strateginį įsiveržimą ir suskaldęs priešą į dvi dalis, kiekvieną dalį sunaikintų viena po kitos. Antra, rusai galėtų apieisti Vilnių ir sukcentruoti jėgas pietinėje linijoje, nuo Gardino ligi Slonimo. Tuo atveju la Grande Armee apriestų priešą ir jį pagautų maiše tarp Slonimo, Pripetės pelkių ir Bugo-Narevo upių. Šis apsupimo manevras būtų Ulmo mūšio pakartojimas. Trečia, Napoleonas pagalvojo, kad rusų dešinysis sparnas (Barclay armija) dar galėtų pamažu pasitraukti prieš la Grande Armee, o tuo tarpu jų kairysis sparnas (Bagrationo armija) galėtų vykdyti kontraofen-

zyvą iš Lucko Varšuvos link. Iš tų trijų galimybių, Napoleonas buvo linkęs galvoti, kad rusai pabandytų vykdyti trečiąją alternatyvą.

Napoleonas matė, kad norint savo planus įgyvendinti, reikia laikytis tam tikrų karinių pirmenybių. Būtent, jam reikėjo greit užimti Vilnių, kad rusai neturėtų laiko atspėti jo planus. Antra, jam reikėjo privilioti nemaža rusų jėgų į Gardino sritį, į numatytą kilpą. Jis manė, kad šitie reikalavimai bus vykdomi, jei jis panaudos apgaulę. Tad, jis bandė sudaryti iliuziją, jog prancūzai puls Rusiją per Valuinę. Tai yra, pietuose. Šitą apgaulę turėjo įvykdyti Švarcenbergo austrai ir generolo Reynier 7-tas korpas, žygiuodamas iš Liublino. O taip pat karalius Jeronimas turėjo apsimesti, jog ir jis žygiuojas į Valuinę iš Varšuvos. Tas manevras, pagal Napoleono galvojimą, turėjo nukreipti rusų dėmesį į pietus, o tuo tarpu, prancūzų pagrindinė armija pultų Vilnių, sudarytų frontą tarp Nemuno ir Neries ir tada pasuktų į dešinę tikslu apsupti ir sunaikinti rusų jėgas.

Štai Napoleono planas tiksliau išdėstčius: Jeronimas ir Švarcenbergas turėtų užangažuoti rusų jėgas prie Varšuvos ar Bugo upės, tuo pat metu jo paties vadovaujama prancūzų armija persikeltų per Nemuną ties Kaunu ir nužygiuotų į Vilnių. Italijos

vicekaraliaus armija dešinėje dengtų jo šoną. Pagrindiniam žygiui įgavus spartos, tai yra, po 12 žygio dienių, Jeronimas pamažu trauktųsi palei Narevą, tikslu sueiti į sąlytį su princu Eugenijum ir Davouto pirmuoju korpu, viliodamas rusus paskui save. Prancūzų jėgoms susitelkus, Napoleonas tada būtų „sutelkęs 400,000 karių viename taške“, jie būtų rusų dešiniame šone ir užnugary. Pagautiems Gardino-Slonimo maiše rusams neliktų nieko kito, kaip kovoti, arba pasiduoti. Planas atrodė be klaidų; jei rusai ir spautų Jeronimą pradžioje, tai jis visvien galėtų atsigtinti už Narevo ir Vislos upių fortifikacijų. Efektas būtų tas pats: Bagrationas patektų į spąstus, tik su tuo skirtumu, jog frontas būtų Visla, ne Bugas.

Napoleonas numatė strateginį priešų aprietimą, maždaug tokio pat pobūdžio kaip generolo Macko apsupimas 1805 metais. Nepaisydamas savo dešinės (Švarcenbergo) ir naudodamas Jeronimą, kaip judamą lankstį (*pivot*) lemiamam savo operacinės kai-

rės judėjimui (paliekant Makdonaldo 10-tą korpa kraštutiniame šone, užangažuoti Barclay armijos likučius ties Tilže), Napoleonas su pasitikėjimu įžiūrėjo, kad po 20 dienų jo kariuomenė būsianti pergalinga. „Priešas sugaiš daugelį dienų žygiuose“, rašė Napoleonas Berthierui birželio 11 d., „vykdydamas nereikalingas operacijas, kurios galutinėje išvadoje atves jį prie Vislos, kuomet mūsų kariuomenės kairė peržengs Nemuną, atsiras prieš šone ir užnugary pirm negu rusai spės apsigrįžti“.¹⁵

Dar dieną anksčiau Napoleonas reziūmavo savo planą depešoje, skirtoje Eugenijui: „Mano kariuomenės žygis bus judėsysis, kurį vykdysiu su savo kairiuoju sparnu, tuo pačiu nenaudosiu savo dešinio sparno.“¹⁶ Būtų klaidinga suponuoti, kad Napoleono planas buvo iš anksto nepakeičiamai nustatytas. Jis turėjo didelį pasirinkimą pasiekęs Vilnių. Jis galėjo sunaikinti rusų dešinę ir spausti Petrapilio link. Pagaliau, jis pasirinko centro ir kairės rusų linijos sunaikinimą, kaip pagrindinį strateginį taikinį.

Schema Nr. 3. Didžioji armija žygiuoja į rytus, 1812 m. birželio mėn. 1 d.

Napoleono planas buvo geniališkas ir nepaprastas. Tai liudijo faktas, jog Napoleono mintijimo sugebėjimai dar puikiai veikė; jis galėjo įsivaizduoti visą operaciją, kuri apėmė pusę milijono karių. Jis įsivaizdavo ir suvokė, kaip visumą, visus veiksmus nuo pradinio susitelkimo etapo iki galutinio vykdymo. Visvien, jo planai turėjo du pagrindinius trūkumus, kurie pagaliau nulėmė kampanijos nesėkmes. Laiko ir nuotolių problemos buvo perdidelės vienam žmogui aprėpti, nors jis būtų ir Napoleonas.

Napoleono karyba buvo pagrįsta visų kariuomenės dalių asmenišku tvarkymu. Italijoje, šiaurės Vokietijoje ir Austrijoje Napoleonas galėjo, ribotuose plotuose, tvarkyti ir manevruoti su 200,000 kariuomenės. Bet dabar Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos milžiniškuose plotuose jis turėjo derinti 500,000 karių veiksmus. Napoleonui jau stigo patvarumo ir veržlumo. Jis fiziniai negalėjo įvykdyti savo plano kiekvieną etapą. Jo padėjėjai, pripratę prie jo tiesioginio vadovavimo, nesugebėjo parodyti iniciatyvos nepriklausomuose veiksmuose. Bet Napoleonas vistiek pilnai įvertino visų dalinių suderintų veiksmų svarbą. Birželio 5 d. jis ai rašė iš Torunės Jeronimui, pareikšdamas: "Šitoje profesijoje ir tokiame išplėstame veiksmų teatre, pasisekimą tegali užtikrinti tik gerai suvoktas planas, kuriame visos sudėtinės dalys yra pilnoje harmonijoje".¹⁷ Napoleonas gerai pergalvojo savo planą, bet sutriko tos harmonijos vykdyme.

5. RUSŲ DISLOKACIJA

Ką veikė caras ir jo patarėjai tuo metu? Nuo pat pradžių rusai planavo gynybą; jie neturėjo agresyvių užsimojimų, išskiriant, reikalui esant, žygį į Varšuvą. 1812 metais, tarp kovo ir balandžio mėn., caras sušaukė savo išmėtytus dalinius ir juos sutelkė dviejose pagrindinėse armijose prie vakarų sienos. Atsiradus daugiau karių iš ramių Persų ir Turkų frontų, Aleksandras pradėjo telkti ir trečiąją vakarų armiją. Užtat iki birželio mėn. rusai jau turėjo parankiu 3 lauko armijas, kurių skaičius siekė 218,000. Didžiausia pajėga — Barclay de Tolly vadovaujama I armija — siekė 127,000 karių, įskaitant ir 19,000 kavalerijos. I armija susidėjo iš 6 korpusų, 3 kavalerijos korpusų ir kazokų divizionų. Ji turėjo 584 pabūklus. Iš pradžių toji armija buvo išskleista pusbėnūlio pavidalu nuo Pabaltijo krantų iki Nemuno aukštupio. Dešinysis sparnas (I korpusas) turėjo štabą Raseiniuose. I korpo vadas buvo generolas Vitgenšteinas. Fronto vidurį sudarė II, III ir IV korpai, išdėstyti ilga kordono linija su baze Kaune. I armijos vidurį dengė Platovo kazokų priedanga. Kairysis sparnas susidarė iš Doktorovo VI

korpo ir III kavalerijos korpo. Sio sparno štabas buvo Lydoje. Barclay štabas buvo Vilniuje, jo antroji linija ir atsarginės jėgos susidarė iš I kavalerijos korpo ties Ukmerge, II korpo ties Smurgainiais ir iš didžiojo kunigaikščio vadovaujamo V korpo ties Švenčionimis. Barclay vakarų I armija užėmė 400 kilometrų kordoną iki Slonimo.¹⁸

Vakarų II armija susidarė iš dviejų korpusų — VII ir VIII — ir iš kavalerijos korpo, kuris buvo papildytas dar 4,000 kazokų. Iš viso buvo 48,000 karių (įskaitant ir 7,000 kavalerijos). Armijos vadas buvo generolas Bagrationas. Iš pradžių II armija stovėjo ties Lucku, bet birželio mėn. pradžioje Bagrationas jau žygiavo šiaurėn susijungti su Barclay. Jis buvo pasiekęs Volkovisko apylinkes. Pagaliau buvo generolas Tormazovas (anksčiau Bagrationo adjutantas), kuris formavo III armiją Valuinėje, kuri ilgainiui pasiekė 43,000, bet tuomet buvo plačiai išsiskleidusi.

Daugelis istorikų teigia, kad caro strateginiai planai buvo pagrįsti erdvės aukojimo ir laiko laimėjimo principu.¹⁹ Ar tai buvo iš anksto apgalvota politika ar įvykių pasekmė lieka ginčų objektu. Kaikurie tuolaikiniai rusų strategai galvojo, jog buvo neįmanoma ginti Nemuno liniją. Barclay ir Bagrationo originalus bendras planas (kai jų armijos susijungė) buvo palaiptiui pasitraukti prieš la Grande Armee kol jie pasieksią Dauguvos, Berezinos ir Dniepro upes, nes tos upės sudarė gerą gynybinę liniją nuo pat Rygos iki Juodųjų marių. Turbūt už tos linijos Aleksandras ir planavo sustoti ir gintis. Vykdamt generolo Pfulo patarimą rusai pradėjo statyti įtvirtinimus prie pagrindinių brastų. 1811 m. Rygos ir Kijevo fortifikacijos buvo sutvirtintos ir naujos tvirtovės atsirado ties Daugavpiliu ir prie Drisos, ties Dauguva ir ties Borisovu ir Bobruisku, prie Berezinos.²⁰ Galima išvesti, jog Aleksandras galėjo net planuoti vilioti Napoleoną dar toliau į rytus ir jį sulaikyti palei upių liniją tol, kol naujos rusų armijos susitelks kontraofenzvai.

Kaip bebūtų, tie apskaičiavimai nuėjo niekais; kai kampanija prasidėjo Barclay ir Bagrationo armijos dar buvo atskirtos, o fortifikacijų statyba Daugavpilyje ir Borisove vos pradėta. Drisos sutvirtinta stovykla, Pfulo mėgiamas projektas, buvo užbaigta, bet strateginiais sumetimais nebuvo galima ten laikytis. Visvien, caro pagrindinė strategija, būtent, panaudoti Rusijos erdvę, kuri surytų prancūzų kariuomenę, buvo pusėtinai vykusi priemonė.

— Jei imperatorius Napoleonas ryžtasi kariauti, — konfidencialiai tarė Aleksandras prancūzų ambasadoriui Narbonni gegužės mėn., — ir jei fortūna nelaimins mūsų teisėtą kovą, tai jam teks bastytis į pasaulio galą, kad surastų taiką.²¹

S. V. Gerasimovas,
Kutūzovas ima naujokus
į kariuomenę
Petrapilyje

6. DIDŽIOSIOS ARMIJOS MANEVRAVIMAS RYTUOSNA

1812 m. prasidėjus, abi šalys skubėjo pasiruošti karui. Napoleonas mobilizavo savo armijas vasario mėn. 8 d., aiškindamas, jog karių telkimas šiaurės Vokietijoje tėra grynai vietinio pobūdžio priemonės įgyvendinti kontinentalinę sistemą ir uždaryti šmugeliavimą su Anglija. Aišku, tokie pareiškimai neįtikino nei rusų, nei anglų.

1812 m. kovo 16 d. įsakyme Napoleonas nurodė, kad pagrindinės jėgos turi susirinkti palei Oderį ir Vislą iki balandžio 15 d. Jei, tuo tarpu, rusai nepradėtų agresijos prieš Lenkiją, tai prancūzų jėgos turi pereiti per Vislos tiltus ir prietilčius. Jėgoms susitelkus, įsakyta: 1) įsitvirtinti už gamtinių kliūčių, 2) organizuoti įsiveržimus (*debouches*) ir 3; ruošti puolimams į parinktą kryptį.²² O jei rusai pultų Varšuvą, Napoleonas numatė pereiti Alnos upę Prūsijoje su pagrindinėm jėgom. 80,000 kareivių dengtų Varšuvą, o pirmojo korpo 100,000 karių avansuotų Osterodės, Alenšteino ir Guttstado link. Aplenkdamas Varšuvą su pagrindinėm jėgom, Napoleonas trauktų Gardinan, tuo būdu, priversdamas rusus ginti Nemuną.²³

Kai 1811 m. balandžio 2 d. Napoleonas laikė Dancigą padėties raktu (*Dantzic est la clef de tout*) lemiamam susidūrimui Lenkijoje, jis dabar matė, kad Vislos baseinas negali būti placdarmas ofensyvai skersai Nemuną. Prūsija ir žemutinis Nemunas dabar sudarė galimybes apriesti rusus, žygiuojančius prieš Varšuvą. Čia atsirado naujos galybės

pakartoti dideliu mastu Ulmo ir Jenos mūšių strategiją.²⁴ Tad Napoleonas strategiškai išdėstė savo telkinius, duodamas įsakymus žygiuoti: Davouto I korpas į Elbingą, Marienburgą ir Marienverderį, Oudinoto II korpas į Dancigą, Ney III korpas į Torunę, Eugenijaus vadovaujamas IV korpas su bavarais (VI korpu) į Plocką. Vestfalijos karaliui įsakyta žygiuoti su VIII korpu, saksais (VII korpu), lenkais (V korpu) ir su prūsų divizija Varšuvos link. Austrams įsakyta maršuoti Liublino link. Napoleono frontas užėmė 400 kilometrų ruožą. Jis planavo šitą telkinių išdėstymą panaudoti priešpuoliui.²⁵ Iki gegužės 15 d. didesnė pusė Napoleono jėgų susitelkė Dancigo-Varšuvos srityje palei Vislos krantus.

Gegužės 15 d. Napoleonas davė formuotėms įsakymus naujam išsidėstymui: austrų korpas — Lvovo link, VII korpas — Radomo link, VIII korpas — Varšuvon, V korpas — Modlino link, VI korpas — Plocko link, IV korpas privalėjo užimti antrą liniją Kališiuje, III korpas — Torunėje, II korpas — Marienverdery, o prūsai — Karaliaučiuje.²⁶

Gegužės 26 d. Napoleonas, būdamas Drezdene, davė įsakymus sudaryti tris grupuotes. Kairioji grupuotė buvo sudaryta iš I, II, III korpų bei II kavalerijos korpo, viso — 220,000 karių. Pats Napoleonas pasiėmė vadovauti šiai grupuotei. Centrinė grupuotė buvo sudaryta iš IV ir VI korpų ir III kavalerijos korpo. Viso — 85,000 kareivių. Centrinei grupuotei vadovavo Eugenijus. Į dešiniąją grupuotę įėjo V, VII ir VIII korpai bei IV kavalerijos korpas. Viso 75,000 kareivių. Gru-

puotės vadas — Jeronimas Bonapartas.²⁷ Visos trys grupuotės išjudėjo voromis.

Iki birželio 1 d. prūsų korpas pasiekė Karaliaučių, Davouto I korpas — Elbingą, Oudinoto II korpas — Mėrungius, Ney III korpas — Osterodę, IV korpas — Soldavą, VI korpas — Mlavą, V ir VIII korpai dar stovėjo Varšuvoje, o VII korpas demonstratyviai išjudėjo Liublino link,²⁸ Bagrationą suvilioti.

Tuo tarpu Bagrationas išvedė rusų II vakarų armiją iš Pinsko į šiaurę. Tormazovui atkakus, birželio mėn. pradžioje Bagrationas įsitaisė Volkoviske. Tikėdamas, kad Napoleonas žygiuos prieš Lucką ar Lietuvos Brastą, Bagrationas išstatė priekinius postus Gardine ir Balstogėje.²⁹

Prancūzų kariuomenės strateginis susitelkimas ir avansavimas įvyko sklandžiai, be jokių kliūčių, bet kareiviams, kuriems buvo įsakyta atlikti ilgus žygius diena po dienos, buvo sunku. Štai, kaip nusiskundė artilerijos gurguolės pirmojo bataliono karys Jean-Hubert Pirotte, kuris rašė namiškiams iš Marienverderio:³⁰

Mes jau du ištikus mėnesius žygiuojame, be jokio poilsio. Prieš keletą dienų pasiekėm šitą vietą. Galiu Jums pasakyti, kad mes perėjom per Steitiną Velykų sekmadienį. Mes taip pat perėjome per Berlyną, Nienburgą, Lueneburgą ir Hamburgą. Dar ir pro Torune, Lenkijoj. Dabar mes senajoje Prūsijoje, arti rusų sienos. Mes laukiam kol teks žengti pirmyn prieš rusus... Mūsų uždavinyš yra pabūklų transportas. Mes atgabenom tokias patrankas, kurios pareikalavo 8 ir net 10 arklių jų atgabenimui iš Mindeno.

Daugelis kareivių turėjo vargo Rytų Prūsijoje, kai reikėjo surasti maisto. Heso leibgardietis kapitonas Roederis pažymėjo savo dienyne, kad vietiniai gyventojai yra nedraugiški: “Man jau įkyrėjo pasikliauti prūsų svetingumu” — Roederis rašė, “kai mano kariai apleido Rostoką, jie neturėjo mėsos, ir kai jiems reikėjo kur nors pernaktoti, tai jie tik gaudavo supuvusias bulves, kurios buvo blogesnės negu tos, kurias mes duodame savo gyvuliams”.³¹ Įsidėmėtina, kad Napoleonas griežtai įsakė nenaudoti kariuomenės maisto atsargų iki tol, kol kariuomenė peržengs Nemuną. To pasėka buvo ta, kad kareiviai labai sunkiai kentėjo. Kairieji kariškiai net ėmė bruzdėti. Nors paprastai martinetas ir kietas drausmininkas, Davout nieko nedarė sustabdyti I korpo kareivius nuo plėšikavimo, kai jie pražygiavo Gumbinę. Napoleono kariavimo senosios ypatybės ėmė kartotis: išalkę kareiviai, degą miesteliai (net draugiškoje teritorijoje), nužudyti civiliai, plėšikavimas, prievartavimas ir kiti nusikaltimai. Nežiūrint tų trūkumų visa ka-

riuomenė atsiekė savo numatytus placdarmus iki gegužės 30 d.

Kareiviams bebrudant ir žygiuojant rytuosna į telkimosi vietas, Napoleonas atliko paskutinius politinius bei diplomatinis pasirusimus. Gegužės 9 d. imperatoriškoji palyda apleido Saint Cloud ir iškeliavo į rytus. Už savaitės Napoleonas pasiekė Drezeną, kur jį pasitiko daugelis karalių ir princų, Austrijos imperatorius, Konfederacijos (Vokietijos) kunigaikščiai ir net Prūsijos karalius. Napoleonas buvo visiems mandagus ir nuosaikus; jis norėjo bendradarbiavimo, užtat pasirodė labai draugiškas su visais sąjungininkais ir tariamais sąjungininkais. Jis pasisakė, jog norįs taikingai susitarti su caru, ir net nusiuntė diplomata Narbonne su paskutiniu prašymu pas Aleksandrą į Vilnių. Iš tikrųjų, karas buvo neišvengiamas. Karo aparatas buvo jau užsuktas. Tos tariamos derybos buvo tik akių muišinimas, kurių tikslas buvo parodyti Europai, kad Napoleonas buvo teisus savo reikalavimuose.

Dvi savaites Napoleonas praleido susirinkimuose ir vakarajimuose, bet netrukus jis grįžo prie rimtesnių kariškų dalykų. Apleisdamas Drezeną gegužės 29 d. jis žaibo greičiu aplankė kariuomenės pagrindines bazines Torunėje, Dancige ir Karaliaučiuje. Anot Caulaincourto, jo pirmieji žodžiai Dancigo gubernatoriui generolui Rappui buvo labai stačiokiški: “Ką daro Jūsų pirkliai su savo pinigais? Karas greit prasidės. Na, dabar man pačiam reikės pasirūpinti...”,³² ir sekančią dieną Dancigo pirkliai buvo uždėtos milžiniškos duoklės.

Gegužės 26 d. Napoleonas davė Davoutui sąlyginį įsakymą, būtent, vykdyti puolimą prieš daugelį punktų, jei Barclay laikytusi palei Nemuno liniją.³³ Tą pačią dieną Napoleonas davė įsakymą Eugenijui išvilioti Barclay ir Bagrationą prie Varšuvos.³⁴ Taipogi jis įsakė Jeronimui apsupti Bagrationą, apeinant Narevą.³⁵

Napoleonas dar vis darė prielaidą, kad Barclay laikysis kairėje, kordone aukščiau Gardino. Kilo klausimas, kurlink žygiuoti? ar į Maskvą ar į Petrapilį? Birželio 5 d. Napoleonas išdėstė savo nusistatymą depešoje, adresuotoje Jeronimui:³⁵

D'abord, faire croire que vous allez entrer en Volhynie, et tenir l'ennemi le plus possible sur cette partre, pendant qui, le debordant sur son extreme droit, j'aurai gagne sur lui douze ou quinze marches dans la drection de Saint Peterbourg; je me trouverai sur son aile droit. Je passerai le Niemen et lui enleverai Vilna, ce qui est le premier objet de la campagne.

(Pirmiausia, reikia įtikinti, kad jūs įžengsite į Valuinę tikslu ten, toje srityje, kiek galima priišti priešą vietoje. Tuo tarpu, apeidamas jo kraštu-

Schema Nr. 4. Prancūzų centro grupuotė traukia į Lietuvos pasienį, 1812 m. birželio mėn. 12 d.

tinę dešinę, aš laimėsiu 12 ar 15 žygio dienu Peterburgo kryptimi; tada aš būsiu už jo dešinio sparno. Pereisiu Nemuną ir paimsiu Vilnių, kuris ir yra šio karo žygio pirmasis tikslas.)

Birželio 10 d. Napoleonas rašė Eugenijui, kad pastarasis susijungtų su juo ir pereitų Nemuną. Mat, Napoleonas negalėjo patikėti, kad rusų I ir II vakarų armijos veikia nepriklausomai viena nuo kitos. Kadangi Barclay daliniai pasitraukė nuo Gardino ir Balstogės Vilniaus link, tai Napoleono ir Eugenijaus grupuotės reagavo, apeidamos, pagal planą, Narevą, ir traukdamos Ostrolenkos link.³⁷

Birželio 12 d. Napoleonas įsakė savo grupuotės korpams judėti rytuosna iki Prūsų-Rusų pasienio pagal sekantį planą: prūsų korpas buvo įsakytas žygiuoti iki Labguvos, prūsų kavalerija — iki Tilžės, I prancūzų korpas — iki Karaliaučiaus-Įsručio srities, prancūzų kavalerija — iki Gumbinės, II korpas — iki Ylavos, III korpas — iki Girdavos, kavalerija — tarp Nordenbergo ir Galdapės, IV korpas — iki Rastenburgo, kavalerija — tarp Lėčiaus (Loetzeno) ir Luko (Lyck), VI korpas — iki Or-

telsburgo ir Kavalerija — iki Arysio ir Johannisbergo. Tuo pačiu metu Napoleonas sudarė naują korpa — X korpa, iš prūsų korpo ir septynių lenkų divizijų. X korpas buvo pavestas Makdonaldui, duc de Tarente. Makdonaldo uždavinys buvo dengti la Grande Armee kairįjį šoną.³⁸

Iš Napoleono susirašinėjimo birželio pradžioje galima prileisti, kad iki birželio 20 d. prancūzų imperatorius dar vis tikėjo, kad Barclay ir Bagrationo armijos užpuls Varšuvą. Užtat Napoleonas pabrėžė manevro į Vilnių reikalingumą: „La manoeuvre de Vilna est tout entier basee sur cette presumption“.³⁹

Birželio 15 d. iš Karaliaučiaus Napoleonas rašė Eugenijui, kad prancūzų jėgos turėtų būti pasirošusios pereitė per Nemuną ties Kaunu birželio mėn. 20 d. Dešiniame sparne Vestfalijos karalius Jeronimas turi žygiuoti į Naugarduką; centre VI korpas turi vykti į Luką, IV korpas — į Alycką, kavalerijos III korpas — į Sergery (?); kairiame sparne III korpas turi vykti į Suvalkų Kalvariją, I korpas — į Vilkaviškį, II korpas į — Gumbinę. Gvardija turi užimti poziciją I korpo užnugaryje. Imperatoriš-

Klaipėdos krašto atvadavimo "istorijos"

J. TAPULIONIS

(Pabaiga)

II GRUPĖS IŠSIDĖSTYMAS PRIE KLAIPĖDOS

A. 2-ros kuopos X šaulių būrys, vadovaujamas lt. Skibarkos, dešiniajame sparne, prie pajūrio, Girulių rajone.

B. 2-ros kuopos Karo Mokyklos jaun. kursas ir Perlojos šaulių būrys abipus kelio einančio per Naujasodžius, apie pusę km nuo miesto pakraščio.

C. 3-čia kuopa (Kauno Komendantūros Moko-
moji kuopa), Dangės upės dešiniajame krante.

D. 1-ma kuopa (Karo Mokyklos vyr. kursas)
Dangės dešiniajame krante, Paupio gyvenvietėse.

E. 4-ta kuopa dešiniau Sendvario, plytinės ra-
jone.

F. Šaulių būrys, vadovaujamas viršilos, prieš
Sendvarį.

Įsakymas grupei

1. Užimtose pozicijose galimai laikytis vietoje.
2. Be Vyriausiojo vado atskiro įsakymo į prancūzus nešaudyti.
3. Kad išvengus savų nuostolių, atydziai sekti priešo veiksmus. Gerai maskuotis. Sargybų, bei postų vietas dažniau keisti.

PRANCŪZŲ IŠDĖSTYMAS

Prancūzai į pozicijas buvo paskyrę vieną kuopą ir vieną atskirą būrį.

A. Atskiras būrys su 3 lengvaisiais kulkosvai-
dziais gynė kareivines ir buvo išsidėstęs miesto pakraštyje prieš mūsų 2-ją kuopą. Priklausė be-
tarpiiai prancūzų bataliono vadui.

B. Kuopos I būrys su 3 lengv. kulkosvaidžiais
išdėstytas miesto pakraštyje prieš mūsų 3-čią ir 1-ą
kuopas.

C. II būrys su 3 lengv. kulkosvaidžiais Sen-
dvaryje, iš kur būrio vadas vieną skyrių, be kul-
kosvaidžio, buvo išsiuntęs į Naujadvarį lauko sar-
gybon, savisaugai, iš kur kiekvienu momentu galėjo
pasirodyti Šilutės grupė.

kas štabas turi įsirengti tarp Vilkaviškio ir Stalupė-
nų. Kairiojo šono apsauga (flanc garde) buvo
X korpas, kuris turi vykti į Tilžę ir daboti Jurbarką.
Dešiniojo sparno apsauga (austrų korpas) turi atsi-
stoti ties Liublinu.

Birželio mėn. pradžioje rusų kariuomenės dislo-
kacija Lietuvos teritorijoje buvo tokia: generolo
Vitgenšteino 3 divizijos užėmė ruožą prieš Napo-
leono X korpa, t. y., stovėjo ties Klaipėda, Tilžė
bei Jurbarku. Barclay vadovaujamos 4 divizijos ir
caro gvardija stovėjo tarp Kauno ir Alytaus. Gene-
rolas Essenas su 4 divizijomis budėjo tarp Mer-
kinės ir Gardino. Bagrationo armija buvo Lietuvos
Brastos ir Balstogės srityje. Iš viso rusų kariuome-
nės Lietuvoje buvo 180,000. Birželio 20 d. prancū-
zų kairysis sparnas bei centro grupuotė išrikiavo
300,000 karių prie Nemuno.⁴⁰

Birželio 17 d. prancūzų imperatorius pasiekė
Didžiosios Armijos generalinį štabą Įsrutyje Be-
veik viskas buvo paruošta invazijai. Napoleonas pa-
lydėjo Berthierą su štabu pro Gumbinę, Stalupėnus
ir Vilkaviškį Kauno link. Napoleonas laikėsi miško
kelio, kuriuo žygiavo I korpo voros. Kareiviai an-
tuziastiškai sveikino savo imperatorių. Štai ką rašo
liudininkas grafas Caulaincourt: "Kareiviai buvo
gero ūpo ir pasitiko imperatorių su tikru entu-
ziazmu... ta visa masė jaunimo buvo sveikutė ir
kupinas ryžto."⁴¹

14. T. A. Dodge, *Napoleon, tomas III, Niujorkas, 1904, psl. 455.*

15. *Corres. XXIII, Nr. 18. 281, psl. 480.*

16. *Ten pat, Nr. 18.782, psl. 481.*

17. *Ten pat, Nr. 18.769, psl. 481.*

18. H. Bonnal, *La manoeuvre de Vilna, psl. 27.*

19. žr. K. von Clausewitz, *The Campaign of 1812, London, 1843, ir Christopher Herold, The Age of Napoleon, Niujorkas, 1963.*

20. Bonnal, psl. 26.

21. General de Caulaincourt, *Memoires, Tomas I, Londonas, 1950, psl. 154.*

22. Bonnal, psl. 23.

24. *Ten pat, psl. 25.*

25. *Ten pat, psl. 30-31.*

26. *Ten pat, psl. 33-34.*

27. *Ten pat, psl. 34.*

28. *Ten pat, psl. 34-35.*

29. *Ten pat, psl. 35.*

30. Fairon, H. Heusse, *Lettres des grognards, Paryžius, 1936, psl. 272.*

31. H. Roeder, *The Ordeal of Captain Roeder, Londonas, 1960, psl. 78.*

32. Caulaincourt, tomas I, psl. 157.

33. Napoleonas a Davout 26 mai 1912, Bonnal, psl. 39-40.

34. Napoleon a Eugene 26 mai 1812, *Ten pat, psl. 41.*

35. Napoleon a Jerome 26 mai 1912, *Ten pat, psl. 41.*

36. *Ten pat, psl. 45.*

37. *Ten pat, psl. 57.*

38. *Ten pat, psl. 35.*

39. *Ten pat, psl. 48.*

40. *Ten pat, psl. 61-62.*

41. Caulaincourt, I, psl. 159.

D. III būrys, su 3 lengv. kulkosvaidžiais, judrus rezervas, Prefektūros rajone. (Žiūr. Sukilėlių ir prancūzų išsidėstymo schema).

KLAIPĖDOS MIESTO PUOLIMAS IR UŽĖMIMAS

Laikant kelias paras apgultą miestą ir negalint su prancūzais susitarti, buvo pagrasinta paleisti artilerijos ugnį. Budrys buvo painstruktavęs parlamentarus, jeigu paklaustų iš kur atsirado artilerija, kaip atsakyti. Ir iš tiesų, išgirdę apie artileriją, prancūzai pasijuokdami paklausė: “Jeigu esate vietiniai, tai iš kur gavote artileriją?” Atsakyta buvo, kad vokiečių kariuomenė, besitraukdama iš krašto, viename kaimo paliko bateriją. Gyventojai ją paslėpė užkasdami. Dabar atsikasėme ir turime. Be to, ir dėl užsienių politikos aplinkybių nebegalima buvo ilgiau delsti. Tada Vyr. štabas nutarė miestą užimti jėga.

Puolimo planas

Iš pat pradžios buvo nusistatyta, jeigu teks puliti, tai tik pietiniu — kairiuoju sparnu, nes dešiniame sparne, kareivinėse buvo prancūzų pagrindinės jėgos. Kuriuos dalinius panaudoti puolimui buvo sprendžiama paskutiniuoju momentu. Ar II ir III grupės galės į puolimą įsijungti, dėl didesnio atstumo (Šilutės rajonas) buvo neaišku. Tad vadovybė turėjo planuoti puolimą prie Klaipėdos stovinčiomis jėgomis. Patvarkymu iš Kauno 1-mą ir 3-čią kuopas panaudoti nebuvo galima. 4-ji kuopa stovėjo prieš priešų pozicijas raktą — Sendvarių. Kovingiausia 2-ji kuopa stovėjo dešiniame sparne. Nutarta: būrį stovinti Giruliai rajone nuimti ir pastatyti 2-ros kuopos vietoje. 2-rą kuopą mesti į kairį sparną prie Naujadvario ir per Smeltės naujamiestį — Prefektūros link. Buvo užklaustas ir III grupės vadas kpt. Kalmantas, ar galėtų laiku atvykti. Jis buvo pasižadėjęs. I grupės vadas mjr. Išlinskas ne labai pritarė vykdyti pagrindinį puolimą tik su dviem 2-ros kuopos būriais ir dar po nakties žygio.

Įvykiai prieš persigrupuojant

Puolimo išvakarėse, apie 3 val. p. p. į 2-rą kuopą atvyko X šaulių būrys stovėjęs Girulių rajone. Būrio vadas lt. Skibarka prisistatė kpt. Noreikai ir pranešė, kad jo būrys yra sukilęs prieš vadovybę. Esą ir pora “pravadyrių”. Noreika įsakė “pravadyrius” atsiųsti į kambarį. Jiems įėjus, užklausė, ką jie nori pasakyti. Tad jie ir pradėjo, kad vadai paėmę tūkstančius iš priešų ir juos — kovotojus išdavė, nes priešas šaudė, o jiems šaudyti neleidžia, nemaitina ir t.t. Mat, pirmą susidūrimo dieną buvo nušautas žandaras. J. Budrys, per parlamentarus ir direktoriją, žandaro šeimai nusiuntė 4000 markių

kompensaciją. Būrys, kur tai nugirdęs apie tūkstančius, padarė išvadą, kad vadai juos išduoda. “Pravadyriams” baigus kalbėti Noreika paklausė ar jie savanoriai, ar mobilizuoti. Atsakė savanoriai. Noreika pasakė: “Jūsų niekas neprašė, patys atėjote, tai ir klausykite vadų.” Čia pat, tarp kapitono ir “pravadyrių” įvyko mažas nesusipratimas... jis liepė jiems stoti rikiuotėn. Noreika man ir Jankauskui sakė būti viskam pasiruošusiems ir kartu su juo eiti prie būrio. Prieinant, Skibarka davė komandą “Ramiai”. Kapitonas nesisveikino tik pasakė: “Laisvai” ir tarė trumpą žodį nušviesdamas padėtį ir pabrėždamas, kad mes visi esame lygiai išvargę, nedavalgę, ir t.t. Būrio vadui liepė būrį nuvesti toliau į užnugarį, pasirūpinti pavalgydinti ir duoti poilsio. Jokių išsišokimų nebuvo.

Vakare atvykęs būrio vadas paaiškino, kad Giruliuose jo niekas nepakeitė ir įsakytu laiku jis iš ten išvykęs, o būrį palikęs ir dabar bemurmantį. Kuopos vadas priėjo išvadą, kad tą būrį reikia nuginkluoti, nes mums išvykus į kairįjį sparną, jis gali pridaryti visokių nemalonių. Jankauskui įsakė paimiti savo (Karo Mokyklos) būrį ir kartu su kuopos vadu ir Skibarka atvykome prie trobos kur būrys buvo patalpintas.

Kadangi Skibarkos santykiai su būriu buvo nekokie, o kuopos vadas turėjo incidentą su “pravadyriais”, tad man kaip neutraliam liepė eiti į vidų. Tamsiame prieškambaryje sugraibiau gryčios duris ir įėjęs radau, kad dalis šautuvų buvo sustatyti kampuose, kiti vyrai miega apsikabinę šautuvus — tylu. Pranešiau vadui. Atėjo ir jis pasižiūrėti. Nutarė būrį palikti ramybėje.

Skibarkai vadas įsakė: iš ryto, kai vyrai bus išimiegoję, atvesti juos į poziciją. Jokių puolimų nedaryti. Jeigu priešas pultų ar pradėtų šaudyti, tada ir būrys, gindamasis vietoje, gali šaudyti. Kadangi būrys miega tai paliko Skibarkos žinioje 6 kariūnus priešą pozicijose sekti. Man ir Jankauskui kuopos vadas pasakė: “Dabar, su likusiais, vykstame į Vyriausią štabą, kuris randasi tame lietuviškame Paupio dvare.”

Atvykus į Paupio dvarą, mane paliko kur nors pastogėje priglausti kuopą, nes labai pustė, o kuopos vadas ir lt. Jankauskas nuėjo į trobą.

Sutvarkęs kuopą ir nesulaukęs grįžtant vadų,ėjau į vidų asmeniškai ką nors sužinoti. Už stalo vidury sėdėjo Budrys, šonuose padėjėjai. Išlinskas sėdėjo prieš Budrį, kuopų vadai stovėjo atokiau. Ant stalo gulėjo žemėlapis ir miesto planas. Įėjau tuo momentu kai ruošėsi skirstytis. Budrys manęs paklausė: “Ar iš Šilutės? Kas naujo?” Atsakiau, kad esu šios grupės 2-ros kompanijos ir priėjau prie Noreikos. Iš to spėjau, kad laukė Kalmanto. Mjr.

Išlinskas, atsistodamas nuo stalo, tarė: “Ką daryti, vykdysime, bet nuostolių bus, nuostolių bus.”

Tvarkydamas kuopų buvau radęs žmogų su žibintu. Kuopos vadas įsakė jam žibintą užgesinti ir mus per laukus tiesiai išvesti į kelią einantį Naujadvarin. Jis tą ir padarė . . . Einant taip pustė, kad dangus maišėsi su žeme. Kiek paėję keliu, sustojome. Noreika pasakė Jankauskui: “Čia jau bus ta vieta iš kur turėsime pradėti”, ir pradėjo aplink dairytis. Sendvaryje pasigirdo du sprogimai. Noreika išsireiškė: “Ar jau jie pradėjo, o gal , mat, jie toliau užpakaly”. Sutikrinome laikrodžius. Skirtumas pora minučių. Tai buvo apie 7 val. ryto. Vadas tarė: “Laikas ir mums pradėti, Jankauskail, Paimk kariūnų skyrių, sutvarkyk ir — į priekinę saugą. Uždavinį žinai. Pasiėkęs pagrindinę gatvę (pasakė ir jos vokišką pavadinimą) pasuk dešinėn. Tapulionis mano pavaduotojas. Mes kartu būsime, uždavinį pasakysiu vėliau.”

Kai tik saugos skyrius persirito per kalniuką, pro mūsų skyriaus užpakalį prancūzai pradėjo į mus šaudyti. Kuopa kaip stovėjęs taip ir sugulė į griovius abipus kelio. Kapitonas liepia iššaukti kulkosvaidžio grandį. Iššaukiau. Jis nurodė aukštumėlę ir liepė ją užimti. O man sako: “Duok, pašaudysime pora apkabų.”

Aš turėjau karabiną, jis iš kariūno paėmė šautuvą. Atsirėmėm prie didelio medžio, vienas iš vienos , kitas iš kitos pusės. Kur tik tik žybtelėjo nuo priešo šūvio ten ir šovėme. Nuo mūsų medžio pradėjo žievė skilti. Kapitonas sako: “Prisišaudė, rupūžės.” Jis nuo medžio žengė į vieną pusę penkis žingsnius ir atsigulė, aš — į kitą pusę. Grandis kalniuką užėmė, bet nešaudė. Kapitonas liepia eiti žiūrėti kas yra su tuo kulkosvaidžiu. Bėgu. Kapitonas šūktelia: “Stok!” ir atbėga prie manęs keikdamasis: “Būdai tie vokiški trantai. Vanduo sušalo ir nešaudo. Aš su jais gal daugiau pripratęs, einu patsai, o tu paskleisk kuopą ir būk netoli manęs, duosiu uždavinį.”

Perlojos būrio viršila, su naganu rankoje, stabdė bėgančius į užpakalį. Mėginau vieną būrį išskleisti dešinėn, kitą kairėn plento. Nieko neišėjo, nes komandų nevykdė. Atsipalaidavęs nuo priešo atbėgo ltn. Jankauskas su keliais vyrais. Kulkosvaidis, trejeta šūvių automatiškai iššovęs, nutilo. Prie kulkosvaidžio kas tai šaukia. Bėgu, manau, kuopos vadas. Priešais atbėga visa grandis šaukdama: “Kur vadas, kur vadas! . . . Atsiliepiu. Aiškėja, kad Noreika sužeistas, o kariūnas Stašelis užmuštas. Klausiu kodėl paliko sužeistą vadą? Atsako, kad ten pavojinga, labai kulkos krinta. Vadinu kartu eiti ir išnešti vadą. Grandininkas atsiliepia: “Vade neikite, mums išmuš visus vadus, ką tada darysi-

me?” ir vėl su visa grandimi nubėgo atgal į kalniuką. Priklaupęs žiūriu. Pakėlė ir vėl paleido. Atbėga be vado, sako, negyvas.

Kuopą pasivijau tolokai nubėgusią į užpakalį už kaimyninio būrio, kurį peržengėme eidami į iš-eities ribą. Tas būrys kartu su mumis turėjo pulti, bet kažkodėl gulėjo vietoje. Nepuolė ir 4-ta kuopa.

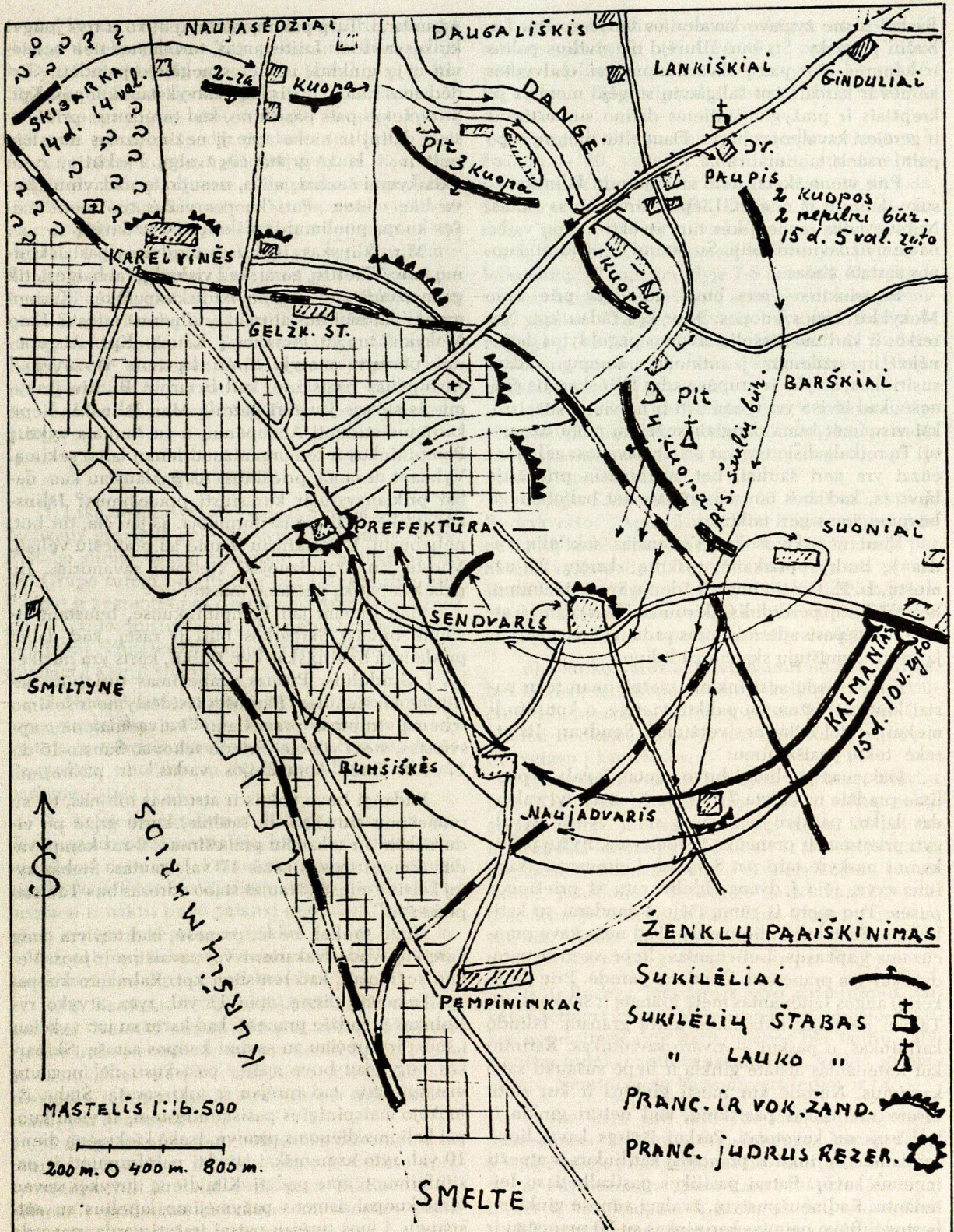
Kuopą aptvarkiau surinkęs ją už vienos daržinės. Paaiškėjo, kad 5 kariūnai pateko prancūzams ir nelaisvę. Apie padėtį parašiau grupės vadui pranešimą ir nurodžiau kur randuosiu. Gavau atsakymą, kad likčiau vietoje, kur esu, ir dabar būsiu rezerve. Dėl neišneštų užmuštųjų gavau pastabą.

Bestudijuojant galimybę kaip atgauti užmuštuosius, iš gretimo vienkiemio pasirodė kpt. Kalmanto grupė. Ją prancūzai pradėjo apšaudyti. Kalmantas, pamatęs mane, atėjo ir paklausė ką veikiu. Nupasakojus kas atsitiko, jis tarė: “Aš turėjau atvykti pas Budrį, bet dėl blogo oro pavėlavau. Pakartok kokį uždavinį turėjai”. Pasakiau, kad turėjau išmušti tuos, kurie ten šaudė, pasiekti miesto centrinę gatvę ir pasukti dešinėn. Jis atsakė: “Aš pas Budrį nebeeisiu. Turi ryšį, tad pranešk, kad atvykau ir vykdau tavo uždavinį”. Jis nuėjo prie grupės, pasuko taja kryptimi ir pradėjo puolimą. Šaudę prancūzai greitai nutilo. Tada buvo 10 val. ryto. Pranešiau vadovybei ir gavau atsakymą: “Apie užmuštus nesirūpink, bus kas pasirūpins. Kadangi su Kalmantu turi ryšį, tad dabar būsi jam rezervas. Į miestą neik, bet laikykis arčiau jo, miesto pakraštyje ir pranešk jam, kad pranešimus štabui siųstų per tave. Sendvaris užimtas. Lauko štabas keliasi į Sendvarį.”

Tik spėjau atvykti prie miesto, ties ta vieta kur vyko šaudymas, staiga, trinktelėjo keli sprogimai ir viskas nutilo. Nežinojau kas atsitiko ir kas laimėjo. Radau vyrą, kuris pažinojo Kalmantą. Kaip civiliui, be ginklo, daviau savo skrybėlę ir su tuo pačiu raštu, ką buvau gavęs, pasiunčiau ieškoti Kalmanto. Patsai pradėjau dairytis kur tas lauko štabas galėtų būti. Pamačiau prie trobos kampo stovintį Budrį su žiūronu. Išsiųstas vyras gan greitai grįžo ir pranešė, kad Prefektūra paimta, yra užmuštų. Prancūzai nuginkluojami. Kalmantas žada atvykti pas mane. Tam pačiam vyrui parodžiau kur rasti Budrį ir liepiau pranešti ką matė ir girdėjo.

Neužilgo atvyko pas mane kpt. Kalmantas ir teiravosi kur yra tas Vyriausias štabas. Tuo metu Budrys su pavaduotoju jau leidosi nuo kalniuko. Parodžiau Kalmantui. Jis nuėjo prie jų ir visi kartu nužygiavo į miestą.

Už valandos gavau pranešimą, kad visi dalyviai pražygiuos pro Prefektūrą. Man, kaip rezervui, skirta vieta pėstininkų voros užpakaliniam gale.

Paskui mane žygiavo kavalerijos būrys su ltn. Labučiu priešaky. Šis būrys turėjo tik civilius paltus ir kepures. Pro paltų skvermus matėsi spalvuotos kelnės ir kardai. Ant šaligatvių stovėjo moterys su krepšiais ir pražygiuojantiems dalino sumuštinius ir gėrėjosi kavalerijos būriu. Daugeliui moterų iš po paltų matėsi tautiniai rūbai.

Prie vieno skersgatvio stovėjo mjr. Išlinskas ir suko dalinius iš miesto. Liepė užimti senas vietas. Nurodė laiką ir vietą kur turi atvykti kuopų vadai naujam uždaviniui gauti. Su savimi liepė turėti kuopos sąstato žinias.

Susirinkimo vieta buvo nurodyta prie Karo Mokyklos 1-mos kuopos. Nuvykęs radau kpt. Noreikos ir kariūno Stašelio lavonus paguldytus daržinėje ir uždengtus antklode. Kuopų vadam susirinkus, atvyko ir grupės vadas Išlinskas. Jis pranešė, kad išviso yra 6 užmušti ir nė vieno sužeisto, kai visuomet būna daugiau sužeistų negu užmuštų. Tą reikalą diskutuojant prieita išvados: gal prancūzai yra geri šauliai, bet svarbiausia priežastis buvo ta, kad mes tamsiais rūbais ant balto sniego buvome jiems geri taikiniai.

Visai neaišku iš kur Vyriausias sukilėlių vadas J. Budrys priskaitė apskritą skaičių 20 užmuštų, L. E. Galėjo būti incidentų ir po užėmimo, bet tai būtų perdidelis skirtumas. Rašydamas atsiminimus pasivadino armijos vadu, tad pagal armiją gal ir užmuštųjų skaičių padidino.

Kuopų vadų susirinkimo vietoje man teko pasiaiškinti dėl užmuštų paliktų vietoje, o kpt. Strelniekui — dėl laiku nesiveržimo į Sendvarį. Jis atsakė tokių paaiškinimu:

Įsakymas puolimui buvo gautas 5 val., o puolimo pradžia nustatyta 7 val. Turėdamas dvi valandas laiko, paskyrė leitenantą su 8 vyrais išžvalgyti priėjimus ir prancūzų išsidėstymą. Ryšių palaikymui paskyrė taip pat 8 vyrus. Leitenantas, savo iniciatyva, įėjo į dvarą dideliu ratu iš priešingos pusės. Tuo metu iš rūmų išėjo 4 žandarai su katiliukais. Sustabdyti, jie pasakė, kad neša kavą prancūzams į apkasus. Leitenantas liepė vesti ir parodyti kur yra prancūzai. Žandarai parodė. Prie (bunkerio) angos leitenantas metė granatą ir šaukė išeiti. Tačiau jie nėjo, tada metė antrą granatą. Išlindo karininkas, o paskui — dvaro savininkas. Karininkui leitenantas atstatė ginklą ir liepė sušaukti savo kareivius. Nurodė kur mesti ginklus ir kur stoti. Dvaro savininkas paaiškino, kad neturi ginklo ir kad esąs ne kovotojas. Paskui išviręs kavą, liepė žandarams surinkti iš prancūzų katiliukus ir atnešti ir jiems kavos. Patsai pasilikęs pasikalbėti su leitenantu. Kad neužpustytų, žvalgai sunešė ginklus į pastogę. Buvo paimtas karininkas su 30 prancūzų ir

4 žandarai. Tarp paimtų šautuvų buvo ir trys lengvi kulkosvaidžiai. Leitenantas, turėdamas tiek belaisvių ir jų ginklus, iš vietos negalėjo pajudėti. Girėdamas šaudymą, jis laukė atvykstant kuopos. Kpt. Strelniekas pats paaiškino, kad turėdamas priešaky savo dalinį ir nieko apie jį nežinodamas negalėjo pulti ir vis laukė grįžtančių žvalgų. Paskirtieji ryšio palaikymui šauliai, neva, nesupratę uždavinio, buvo likę vietoje. Pats kuopos vadas tuo metu ruošė kuopą puolimui ir aiškinęs jai uždavinį.

Mjr. Išlinskas, išklauses mudviejų pasiaiškinių tarė: "Tiek to, gerai, kad viskas gerai baigėsi, tik gaila užmuštųjų." Toliau, Išlinskas pasakė: "Kariuomenės daliniai bus attraukti toliau už miesto. Karo Mokykla tuojau išvyksta į Kauną. Kpt. Atstupėnui pravartu stotyje turėti ką nors iš savųjų." Atstupėnas paaiškino, kad betarpiu Budrio įsakytu jis stotyje jau turi patrulį. Man Išlinskas liepė kariūnus atiduoti Atstupėnui, o su šauliais vykti į Pempininkus ir ten organizuoti lenkų laivo sekimą. Vykdamas desantą, priešintis. Aš paklausiau kam dabar priklausysiu ir kur siųsti pranešimus? Išlinskas atsakė: "Grupė išsiformuoja, aš jau čia, tur būt, nebebūsiu. Išsiaiškinsiu ir apie tai pranešiu vėliau. Mieste jau organizuojasi vietiniai savanoriai. Jie palaikys tvarką pačiame mieste."

Man būnant jau Pempininkuose, temstant atsiuntė buvusį Skibarkos būrį ir raštą, kad dabar priklausau betarpiškai Vyr. štabui, kuris yra nusikėlęs į Gindulius. Pirmas pranešimas turi būti pasiųstas dar šiandien. Paruošęs išsidėstymo ir sekimo schemą, trumpai pranešiau: "Laiivą matome, apšviestas, stovi vietoje. Priede schema. Sausio 15 d., 17 val. 2-ros kompanijos vadas" ir pasirašiau.

Kadangi buvo naktis ir atstumas tolimas, tai su pranešimu siunčiau du šaulius, kurie grįžo po vidurnakčio su sekančiu pranešimu: "2-ros komp. vadi. Pranešimas, siųstas 17 val. gautas. Štabas rytoj kelsis į miestą. Naujas štabo adresas bus Tamstai praneštas".

Grįžę šauliai, be to, pranešė, kad ten yra daug kareivių. Vadai vakarieniavo, pavaišino ir juos. Vėliau sužinojau, kad ten stovi kpt. Kalmanto kuopa.

Sekančią dieną, apie 11 val. ryto, atvyko ryšininkas ir žodžiu pranešė, kad kartu su juo vykčiau į štabą ir turėčiau su savimi kuopos sąrašą. Skibarkos būrys jau buvo spėjęs pasiskusti dėl negautų maistpinigių, tad turėjau ir tokį sąrašą. Štabe išmokėjo maispinigių pasiskundusiems ir visai kuopai kelioms dienoms pirmyn. Įsakė kiekvieną dieną 10 val. ryto asmeniškai atvykti painformuoti ir pasiinformuoti apie padėtį. Kitą dieną nuvykęs gavau visai kuopai asmens pažymėjimo lapelius su antspaudu, į juos turėjau patsai įrašyti vardą, pavardę

ir dar ką tai. Tose patalpose nei Budrio, nei padėjėjų neteko matyti. Ten pakaitomis budėjo užlaikyti Karo Mokyklos vyr. ltn. Matulionis ir ltn. Skibarka. Kitame kambaryje buvo išdininkas.

Tose pareigose išbuva apie savaitę. Per tą laiką vis prisiųsdavo dar po kelis šaulius ir susiformavo ištisa kuopa, apie 120 vyrų. Iš viso, toje, kaip mes tada vadinome, Klaipėdos ekspedicijoje išbuva lygiai 2 savaites. Kuopą perdaviau vienam iš Kauno atvykusiam atsargos leitenantui-studentui. Į Kauną grįžau kartu su vyr. ltn. Matulioniu ir ltn. Skibarka. Turėjome paliuosavimo pažymėjimus. Išvykstant buvo įsakyta traukinyje saugotis Santarvininkų kontrolės. Iš traukinio išlipome naktį, kur tai laukuose. Su mumis išlipo Šilingas ir, bene, Krėvė Mickevičius. Jie abu turėjo po du naujus dviračius. Mūsų laukė kavalerijos pulko gurguolė, kuri visus nuvežė į Tauragės geležinkelio stotį.

PASTABOS

1. Liko neaprašyta atvykusi iš Šilutės Dariaus ir Zamkaus grupė iš apie 60 vyrų. Ją Budrys, neva, iš štabo siuntė vieton atitraukto ltn. Skibarkos būrio. Grupė turėjo pereiti tiltą per Dangės upę prie Paupio ir žygiuoti upės dešiniuoju pakraščiu, užnugaryje išsidėsčiusių dalinių. Jie nepražygiavo mums bebūnant Naujasėdžių rajone ir nesutikome jos žyguojant į kairįjį sparną.

2. Nenorėdamas antrą kartą grįžti prie to pat asmens ar dalyko, pradėjęs tęsiau iki galo, nors toje vietoje jų tolesnis aprašymas ir neturėjo reikšmės. Pavyzdžiui nuotykis su dr. Bruzdeilinu, kariūnais parlamentarais ir t.t.

3. A. Žiedo pasakymas, kad prancūzai su žandarais, gindamiesi nuo šalčio, buvo gerai prisisiurbę konjako — neteisybė. Prancūzams paskutinis įspėjimas buvo įteiktas 14 d., jeigu nesutiks pasiduoti bus puolami ir naktis buvo palanki puolimui. Tad prancūzai sėdėjo apkasuose ir taikliai šaudė. Penki kariūnai, patekę į nelaisvę Naujadvarėje, tik nuvaryti į kareivines, buvo pavaišinti konjaku.

4. S. Baniulis, 1971 m. KARIO 3 Nr., tvirtina, kad kpt. Noreika atnešė antrą ir trečią kulkosvaidį, bet ir tie neveikė ir tuo momentu kpt. Noreika buvo nukautas. Ten buvo nuneštas tik vienas kulkosvaidis, tad tvirtinimas apie antrą ir trečią kulkosvaidį yra neteisybė.

5. Pagrindinį viešą ir autentišką dokumentą turėtume laikyti Vyr. sukilėlių vado J. Budrio aprašymą tilpusį L. E. XII t. 39-43 p. p. "Klaipėdos Sukilimas". pridėdant sekančias stambesnes pastabas:

a) Jis pasivadino armijos vadu, tai neteisybė. Jo asmens aprašyme, L.E. III t. 40 p., parašyta: "Klaipėdos sukilimo organizatorius ir vyriausias sukilėlių vadas". Taip originaliai tuomet jis ir buvo vadinamas.

b) Apsilenkė su tiesa pažymėdamas vietoje 8 žmonių — 80, vykusių su Girčiumi (tai Strelnieko siūstas leitenantas) ir kad juos išsiuntė jis pats, J. Budrys. 1969 m. KARYJE Nr. 1, 5 p. A. Žiedas rašė: "apie 14-16 vyrų vadas sudarė dvi grandis: vieną, sakytume, smogiamąją vadovaujamą vieno iš leitenantų." Taigi, grandyje 7-8 žmonės. Kpt. Strelniekas, baigdamas aiškinti apie Sendvario paėmimą, pasakė: "Taip, Sendvaris buvo likviduotas 8-nių vyrų, be šūvio, dviem granatom." J. Budrys, žemesnių viršininkų vykusį patvarkymą iškraiptydamas priskyrė pats sau.

c) Nebuvo to išpūsto šaudymo ir raketomis apšvietimo puolimo metu. Buvo kalbama, kad prancūzai paskutiniu momentu nebeturėjo raketų, nes iššaudė pirmomis naktimis.

d) Kpt. Kalmantas atvyko 15 d. 10 val. ryto. J. Budrys rašo: "Apie 6 val. ryto štabe gautas pranešimas, kad Kalmantas atvyko laiku ir žygiuoja per Smeltę miesto link. Telefono nebuvo, tad pranešimas kiek pavėluotas." Kaip tą suprasti? Nuo Smeltės iki štabo oro linija yra 8-9 kilometrai, tad iš kur ir kada galėjo būti išsiūstas pėsčias pranešėjas?

e) 9 kulkosvaidžiai buvo paimti ne Sendvaryje, bet iš viso, tai kuopos etatinis kulkosvaidžių skaičius. Iki prancūzų būrio, gynusio kareivines, sukilėliai nedaėjo, jie patys nusiėmė nuo pozicijų ir nužygiavo į kareivines.

f) Miglotas yra ir II grupės buvimas. Stovint prie Klaipėdos Naujasėdžių rajone, vieną naktį, atvažiavo mjr. Jakštas apsirengęs ilgais, iki pat žemės, rudais kumeliuko kailiniais ir išmokėjo maistpinigius. Užklaustas kaip ir kokiais keliais čia atsidūrė, paaiškino: "Tauragėje gavau kariškus arklius, Šilutėje išmokėjau Kalmanto grupei ir atvažiavau čia." Kaune, atsiimant civilius rūbus, buvo minima tik Kalmanto grupė, kuri eis per Šilutę.

6. J. Budrys, rašydamas savo atsiminimus, laikėsi Lietuvos vyriausybės nustatytos senosios taktikos neprasitarti apie kariuomenės bei šaulių dalyvavimą, todėl ir vadina savanoriais, vyrais, gimnazistais. Nemini vadų laipsnių, artilerijos ir t.t.

7. Kai kam gali atrodyti, kad aš fantazuju, paliesdamas kaikurias smulkmenas, kurios laiko tekmeje galėjo užsimiršti, tad šiek tiek paaiškinu:

a) Parlamentarai buvo Karo Mokyklos kariūnai ir net iš tos kuopos su kuria aš dalyvavau Klaipėdos atvadavime. Apie prancūzus (išsidėstymą)

NEUŽMIRŠ TĖVYNĖ

*Augo jisai po šiaudų stogu,
Po samanotu vainiku.
Iš kūdikystės dienų mokės
Pažinti piemenio vargus.*

*Miegą, ir alkį, ir nuobodį,
Baidė jis karklo dūdele.
Kramtė duonutės plutą juodą
Ir nesiskundė nedalia.*

*Šaltą žiemužę jis per pūgą
Brido mokyklon su knyga.
Kiek paūgėjęs — paskui plūgą
Žengė garuojančia vaga.*

*Mediniais kryžiais puošės kalvos
Šėtoj, Giedraičiuose, Jiezne ...
Tų, kurie ten paguldė galvas,
Nebeužmirš tėvynė, ne!*

D. MICKUTĖ - MITKIENĖ

*Kai pasalūnai priešai slinko
Vieškeliais dulkių debesų,
Ir savanoriai pulkan rinkos
Menkai ginkluoti ir basi —*

*Tarė jis: "tėti, tu baik vagą —
Aš ginti tėviškės einu."
Trispalvį raikštį sesė sega,
Ir moja motinai sūnus.*

*Neklausinėjo savanoriai:
Kiek daug tų priešų? Kuo vardu?
Parnešė laisvę jie, kaip korį,
Kvepiantį saule ir medum.*

papasakojo dr. Bruzdeilinas jį tardant ir vėliau Karo Mokykloje.

b) Maždaug metams praėjus nuo Klaipėdos prijungimo, Kariuomenės Štabo vienas skyrių ruošėsi tuos veiksmus aprašyti. Pranešė, kad Karo Mokyklos karininkai, dalyvavę žygyje, būtų pasiruošę paaiškinti vietoje, kas kur vyko. Pasiruošimui laiko buvo paskirta apie pora savaitių. Tuo metu Karo Mokyklos dalyvavusių karininkų buvome likę tik du: lt. Neveravičius ir aš ir abu buvome pasiruošę. Buvau padaręs schemą ir kelių lapų aprašymą. Atvykęs atstovas neklausė kuris apie ką galės paaiškinti, tik pasakė: "Imsime vieną. Kuris norite vykti?" Atsiliepė lt. Neveravičius. Jis ir buvo paimtas.

Turėjau gautus raštiškus įsakymus, Lauko knygutėje — siųstų pranešimų nuorašus ir svarbesnių

įvykių dienyną. Visą tą medžiagą buvau išsaugojęs iki pasitraukimo iš Lietuvos. Ją, laikas nuo laiko, prisiminimui, pavartydavau.

8. Dabar K. Milkovaitis, manydamas, kad po tais anų laikų sukilėlių "titulais": savanoris, vyras, gimnazistas, vis slepiasi šaulys, tad drąsiai savo straipsnį pradeda: "1923 metų sausio mėnesio 15 dieną Lietuvos šauliai išvadavo Klaipėdos kraštą iš ligtolinės vokiečių okupacijos ir prijungė jį prie nepriklausomos Lietuvos." Toliau straipsnyje vis pakartotinai ir stipriai tą "faktą" kelia ir pabrėžia.

Jeigu iki šiol kas nežinojo, ar primiršo kaip ten su tuo atvadavimu buvo, dabar turėtų įsisąmoninti, kad Klaipėdos kraštą atvaduojant pagrindinę jėgą sudarė kariuomenė, o šauliai ir atskiri savanoriai buvo tik priedas.

GENEROLAS PETRAS KUBILIŪNAS

O. URBONAS

Gen. Raštikio atsiminimų III tomui iš spaudos išėjus, ištisuoje 5 puslapiuose galima perskaityti jo, generolo Raštikio, Kubiliūno įvertinimą. Tai yra antras įvertinimas, pasirodęs mūsų spaudoje ir kurių autoriai yra buvę mūsų kariuomenės aukščiausi pareigūnai. Gen. Raštikis visai pagrįstai rašo: "...iki šiol apie gen. Kubiliūną buvo daug kalbėta, rašyta ir dar tebekalbama ir teberašoma. Vieni jį kaltina, vadindami kvisingu, parsidavėliu, kiti teisina, giria ir laiko jį dideliu lietuviu patriotu".

Taip, daug kalbėta, daug rašyta, bet, deja — žmonių, kurie Kubiliūno visiškai nepažino. Tai reikalinga, pirmon eilėn, pasakyti apie gen. Musteikį, kuris, apie Kubiliūną, rašo: "Kubiliūnas buvo tikras karys, tikras rikiuotės generolas, sakyčiau, vokiško tipo generolas" ir tuo tik įrodo, kad neturi supratimo nei apie tai, kokius reikalavimus reikalinga statyti *vadui*, nei kokius vokiečių generolui.

Aš laikau, kad Kubiliūnas buvo tragiškiausia mūsų kariuomenės figūra: geriausių norų kupinas, siekdamas Lietuvos ir Lietuvos kariuomenės gerovės, per visą vyriausio štabo viršininku buvimą, turėjo nuolat ir nuolat įsitikinti, kad *dėl jo dvasinių ypatybių ir charakterio*, visos pastangos, visas jo darbas eina niekais ir visur, kur tikėdamas pasiekti gero dėdavo ypatingas pastangas, jos baigdavosi, jei ne katastrofa, tai visišku nepasisekimu.

Kad Kubiliūnas turėjo visus privalumus užimti mūsų kariuomenėje vieną iš aukščiausių vietų — jokių abejonių negali būti. Buvo labai gerai išsilavinęs, darbštus, gabus, ramus ir drausmingas — visų šių ypatybių ir aršiausias jo priešas paneigti negalėtų. Tačiau būti *vadu*, o toks buvo anais laikais vyriausio štabo viršininkas, šių ypatybių neužtenka. Reikalinga turėti dar ir stiprią valią, reikalinga turėti charakterį. Kubiliūnas — štabo viršininkas prie stiprios valios vado — ideali kombinacija, bet būti vadu — Kubiliūnas netiko. Čia ir glūdi jo tragedija, nes būdamas didelis Lietuvos patriotas, jis visur ir visuomet Lietuvos ir kariuomenės interesus statė virš visų kitų interesų, bet, dėl savo silpnos valios, dėl savo dvasinių ypatybių, pasiekti savo tikslo negalėjo, nes per greit ir per lengvai pasiduodavo stipresniai valiai.

Jei taip tragiškai pasibaigė Kubiliūno karjera ir tamyba, tai didelė kaltės dalis priklauso tuometinei Lietuvos vyriausybei. Kiekvienos vyriausybės pagrindinis uždavinys prižiūrėti, kad "tinkamas žmogus būtų pastatytas į tinkamą vietą". Tačiau, jei į atsakomingiausią vietą skiriamas žmogus, kuris tai vietai neturi reikalingų kvalifikacijų, tai už pasekmes negalima kaltinti vien tik tą žmogų, kaltės dalis krinta tam, nuo kurio priklausė pasiskyrimas. Pasiteisinti tuo, kad žmogų nepažino, negalima, tam ir yra vyriausybė — kad pažintų, kad sąmoningai ir apgalvotai atliktų savo reikalus.

Sunku rašyti apie Kubiliūną, mėgdavau aš jį ir man be galo to žmogaus gaila. Pakartotinai įspėdavau, kad jo minkštumas, noras visur ir visuomet apsieiti vien tik nepilnomis priemonėmis, ieškoti kompromisų ir vengti bet kokių griežtesnių būdų ir kovos, gerų rezultatų duoti negali, bet, atvirai pasakius, tikėti, kad jį galima buvo suvilioti tokiam reikalui, kaip perversmas, aš negalėjau.

Iš to, kas iki šiol pasakya aišku, kad aš laikau, jog Kubiliūnas neturėjo svarbiausios *vado* ypatybės, tai yra, stiprios valios ir charakterio. Gal šitą mano tvirtinimą tektų šiek tiek paaiškinti.

Žmogus — *vadas*, tai žmogus, kuris sugeba savo stipria valia, savo charakteriu, priversti kitus žmones pasiduoti jo valiai. Su sunkumais susidūręs, jis griežiasi visų galimų priemonių, reikalui esant ir griežčiausių, savo tikslą pasiekti ir nepasiduoda tol, kol paskutinės priemonės nebus galutinai išsemtos. Atvirkščiai, silpnos valios žmogus, silpno charakterio žmogus, susidūręs su sunkumais, ieško kompromiso, ieško, vienu ar kitu būdu, nesiimdamas griežtesnių priemonių, to sunkumo *išvengti* (*ne nugaleti*), bando užtęsti laiką, tikėdamasis, kad tas sunkumas pats savaime susitvarkys. Ir, jei gen. Musteikis rašo (Prisiminimų fragmentai, 12-13 pusl.: "Mokymo aikštėje, poligone ar kariuomenės manevruose pastebėjęs klaidą ar apsileidimą, jis nesivaržė padaryti pastabą ar pabarti, nesvarbu, ar klaidą buvo padaręs eilinis, leitenentas ar generolas", tai tas tik rodo, kad gen. Musteikis Kubiliūno visiškai nepažino ir priskiria Kubiliūnui ypatybių, kurios jam buvo visiškai svetimos. Tame ir glūdi Kubiliūno tragedija, kad jis to padaryti negalėdavo, jam neužtekdavo civilinės dramos, čia pat vietoje, padaryti pastabą, pareikšti savo valią ir priversti kitus jai, tai jo valiai, pasiduoti.

Štai keletas pavyzdžių:

Karininkų aukštoji mokykla. Bendrosios taktikos lektorius plk. Grinius, pėstininkų taktikos — gen. Jackus. Suprantama, kad visi atskirų ginklo rūšių lektoriai privalo savo pamokas pritaikyti prie bendros taktikos lektoriaus dėsnų. Tačiau, Jackus — generolas, be to, laiko save Napoleonu, plk. Grinius gi tik pulkininkas, tai kaip jis gali skaitytis su koku tai Grinium. Grinius vieną kartą praneša Ku-

biliūnui, kad toks dėstymo skirtumas ardo principų vienodumą, Kubiliūnas nereaguoja, matomai tikėdamasis, kad su laiku viskas savaime susitvarkys. Grinius antrą kart kreipėsi į Kubiliūną, bet ir vėl su tuo pat rezultatu. Kai, pagaliau, Grinius trečią kartą kreipėsi į Kubiliūną, sekančios konferencijos metu jis puolė Jackų ir puolė jį tokia forma, kuri visiškai netiko karininkų ir inteligentų žmonių tarpe.

Tai aiškus silpnos valios žmogaus reagavimas. Į pirmą ir į antrą Grinius pranešimą Kubiliūnas nereagavo, bet nepasitenkinimas, tam tikrų nuosėdų pavidale, jame pasiliko ir pripildė jo sielą ir tulžį. Jis žino, kad reaguoti buvo reikalinga iš pat pradžių, jis savimi nepatenkintas, jis pyksta ant savęs ir ant kitų — ir užteko dar vieno lašo, kad įvyktų sprogimas.

Kitas pavyzdys kurį ir gen. Raštikis savo atsiminimuose (Įvykiai ir žmonės, 134 pusl.) mini: poligonas, pratimo vadovas Čaplikas, vykdytojas plk. Tumas. Jau dieną prieš manevro nagrinėjimą Kubiliūnas, jodamas kartu su manimi per manevrų lauką, atkreipė dėmesį į Čapliko visiškai nevykusį manevro vadovavimą, kur kiekviename žingsnyje buvo matomas Čapliko visiškai kariniuose reikaluose nesiorientavimas. Tiesa, manevro nagrinėjimo metu aš plk. Čaplikui pasakiau daug nemalonių žodžių ir, kadangi Kubiliūnas jau vakar dieną buvo užtektinai paveiktas Čapliko „beraštiškumo“, tai plk. Skučui (divizijos vadui) ir Čaplikui viešai paskelbė papeikimą, ir tai auditorijoje, kuri viešam papeikimui buvo visiškai netinkama, nes čia pat stovėjo karo mokykla ir dar su visu aspirantų kursu.

Po manevrų jodamas Ruklos dvaro link, Kubiliūnas ilgai tylėjo, po kiek laiko kreipėsi į mane: „Na, ką pasakysi?“ „Blogai, pone generole“, atsakiau, „jei tokioje auditorijoje, kaip šiandieną, vyriausio štabo viršininkas yra priverstas skelbti papeikimą divizijos vadui, kurių mes iš viso turime tik tris“. Kiek pagalvojęs, jis klausia: „O kaip būtų pats pasiėlgęs?“ „Nagrinėjimo metu būčiau pasitenkinęs vien tik manevrų nagrinėjimu. Tačiau sugrįžęs į štabą, būčiau išsišaukęs Skučą ir Čapliką ir tik čia jiems taip pasakęs, kad jie to ilgai būtų neužmiršę“. Vėl ilgiau pagalvojęs, jis tarė: „Taip, galima buvo ir taip padaryti“.

Užtikrintas esu, kad tas Kubiliūno išsišokimas turėjo dar ir kitą pagrindą. Nuosėdų ir tulžies prieš Čapliką buvo jo sieloje užtektinai prisirinkę, dar, toli gražu, prieš tuos manevrus. Tie manevrai buvo tik tas paskutinis lašas, kuris iššaukė sprogimą. Gal būt jis apgailėstavo ir darė sau priekaištus, kad savo laiku nusileido nepadarydamas atatinamų išvadų. O buvo taip: vyko atestacijų tarybos posė-

dis. Pagal anų metų taisykles, pulkų vadus atestavo divizijos vadas, aš gi, būdamas kariuomenės inspektorius, dariau atatinamus prierasus. Svarstoma Čapliko atestacija. Skučas atestuoja jį kaip vieną iš geriausių pulkų vadų: ir protingas ir darbštus, ir išlavintas ir t.t. Nelaikau reikalinga čia kalbėti apie Čapliką kaip pulko vadą, kaip karininką ir jį įvertinti, nes apie jį mano nuomonė buvo aiškiai išreikšta mano padarytame prierase. O tas skambėjo taip: „Kariniu atžvilgiu analfabetas, kariniais dalykais visiškai nesijudomauja, daug politikuoja ir tuo demoralizuoja karininkus ir ardo pulko drausmę. Užimamai vietai netinka“.

Kai Kubiliūnas perskaitė mano įvertinimą, visi ilgą laiką tylėjo. Po to, Kubiliūnas sako: „Kuo motyvuoji, pulkininke, savo nuomonę?“ Argumentų aš turėjau daugiau negu buvo reikalinga ir, matomai, mano argumentai buvo įtikinanti, nes po mano kalbos ir vėl visi ilgiau tylėjo. Nei Kubiliūnas, nei Giedraitis (tuometinis krašto apsaugos ministeris) nei Skučas nė vienu žodžiu nemėgino mano argumentus atmesti, ar sušvelninti. Po kiek laiko Giedraitis ką tai pašnibsdėjo Kubiliūnui ir sako: „Tai mes šitos atestacijos šiandieną nesvarstysime, atidėsimė“. Tik vėliau sužinojau, kad galutinėje formoje buvo priimta Skučo atestacija ir Kubiliūnas ją savo parašu patvirtino. Aišku, duodamas savo parašą, Kubiliūnas išgyveno labai nemalonų momentą, nes jis pats buvo per daug geras karys, kad nesuprastų, jog buvo padaryta grubi falsifikacija. Kad tas jį graužė, ji erzino, man buvo aišku, nes kurį laiką jis vengė pažvelgti man į akis. Tačiau, savo charakterį perlaužti jis negalėjo ir pasidavė stipresniai, Giedraičio, valiai.

Gal būt gen. Rėklaitis dar atsimenta mūsų pasikalbėjimą Ukmergėje, kai būdamas kariuomenės inspektorium, aplankiau 1p. pulką. Po lauko užsiėmimų, tuometinis pulkininkas Rėklaitis, pulko vadas, man sako: „Nežinau ką daryti, prieš kiek laiko čia buvo gen. Tamašauskas (divizijos vadas), kuris statė pulkui visai kitus reikalavimus“. Nebeatmenu dabar, kas buvo per dalykas, bet sekančio Kubiliūnui pranešimo metu, aš pranešiau jam apie pasenusius reikalavimus, kuriuos Tamašauskas stato divizijos pulkam. Kubiliūnas išklause, nusišypsojo ir sako: „Tai kas, bet įsivaizduok, kad čia, šiame kabinete, Tamašauskas, atsiklaupęs rodė man, kaip vykdoma komanda: pirma eilė klupsčiom, antra — stačiom ir skundėsi, kad pulkuose ta komanda pildoma neužtektinai sklandžiai“. Nusišypsojęs paklausiau, kaip galima laikyti kariuomenėje ir dar divizijos vadu karininką, taip atsiliokusį nuo bendro karo mokslo ir leisti jam propaguoti pulkuose tokias „eretiskas“ idejas. Kubiliū-

Gen. ltn. Petras Kubiliūnas

nas ramiai atsakė, mat, senas karininkas, prezidento geras pažįstamas, *gal būt* greit pats išeis į pensiją. Tipiškas Kubiliūnas: pakentėti, kad tik apsiėjus be griežtesnių priemonių, išlaukti, gal klausimas pats savaime išsiriš ir viskas susitvarkys. Ar tai *vado* reakcija?

Gaižiūnų poligonas. Generolas Adamkavičius, III divizijos vadas, didesnio masto pratimo vadovas. Pratimui užsibaigus, karininkai pradeda rinktis nagrinėjimui. Girdžiu, Adamkavičius vaikščioja karininkų tarpe ir vis šaukia: “Kur Rajeckas? Kur mano nagrinėjimas?”. Pasirodė, kad Adamkavičius, pratimo vadovas ir divizijos vadas, nesugeba pratimą išnagrinėti be Rajeckio “špargalkos”. Pradėdamas skaityti iš lapelio, greičiausia, lauke nepakankamai aiškiai surašyto, neišskaito, kartojasi, kai kuriuos sakinius neužbaigia, matomai, dėl neaiškios rašysenos. Vienu žodžiu: imponantiška, pilvota figūra, bet “ubagas dvasioje” ir “pavyzdingas” karininkas. Klausiau Kubiliūną: “Ar matėte?” “Mačiau”, atsakė, “nieko nepadarysi”. Kaip, sakau, nieko nepadarysi, bent pareikalauti, kad tas būtų daroma neviešai. Kokį autoritetą gali turėti divizijos vadas, kuris trijų žodžių nesugeba pasakyti be suflioriaus? “Ką iš jo reikalaut. Paseno žmogus, viską užmiršo, tiek to”. Tas Kubiliūno “tiek to”

pradėjo, laikui bėgant, veikti mano nervus. Ar tai *vado* elgesys? Ne, būti *vadu*, reikalinga mokėti ir drįsti, reikalui esant ir kumščiu į stalą trenkti.

Pakartotinai sakiau Kubiliūnui, kad kariuomenė ne žaislas, kad tai nėra, kaip aš jam rusiškai pasakiau, “*igra v soldatiki*”, kad tokiems karininkams, kaip Čaplikas, Tamašauskas, Adamkavičius ne vieta kariuomenėje, kad jiems galima surasti atatinamas vietas administracijoje, bankuose, pramonės įmonėse, kad jie kariuomenę demoralizuoja, kad bet kokiam tobulinimui jie sudaro tikrą stabdį. Nieko negalima buvo padaryti, “tiek to”, “palausim”, “gal greit išeis į pensiją” — vien tik tuos žodžius girdėdavau iš jo lūpų. O, kad mano anų metų kariuomenės ir aukštųjų karininkų įvertinimas buvo teisingas patvirtina ir gen. Raštikis, kuris “Ivykiai ir žmonės”, 299 pusl. rašo: “Vakarinių valstybių kariniai specialistai teigė, kad Lietuvos kariuomenės apginklavimas buvo modernsnis, negu kitose Pabaltijo valstybėse, tačiau jie negatyviai vertino nepastovumą Lietuvos kariuomenės vadovybėse ir nepaprastai dažną keitimą krašto apsaugos ministerių, kariuomenės vadų ir vyriausiojo štabo viršininkų. Tas nepastovumas karinėje vadovybėje ir *politikų kišimasis į kariuomenę bei politinių grupių intrigos kariuomenėje neigiamai veikė* (mano pab-

raukta, O.U.) ne tik karininkus, bet ir kareivius. Lietuvis kareivis buvo teigiamai vertinamas, tačiau buvo daroma priekaištų *daugeliui aukštųjų karininkų, kurie nesiinteresavo kariniais reikalais; bet buvę greičiausia politinėmis figūromis kariuomenėje*” (mano pabraukta, O.U.) Ten pat, 473 pusl.: “Pulk. Mitkiewicz aprašo ir Lietuvos kariuomenės manevrus 1938.IX. 13-15 d. Lietuvos kariuomenės pėstininkai esą geri, išsvermingi, ambicingi, fiziškai stiprūs, drausmingi, gali greit ir išsvermingai atlikinėti ilgus žygius, moka gerai veikti kautynių lauke. Tuo tarpu *vyresnieji vadai divizijos ribose dar ne visai gerai vadovavo savo pėstininkų dalims; todėl priešpuoliai tuose manevruose buvo blogai organizuoti*” (mano pabraukta, O.U.).

O, faktiškai anais laikais Lietuvoje nebuvo žmogaus, kuris turėtų tokį prezidento pasitikėjimą, kaip Kubiliūnas. Jis viską galėjo pas prezidentą atsiekti, jei būtų buvęs noras. Noras gal ir buvo, bet trūko pasiryžimo, trūko valios. Sena taisyklė: už savo idėjas reikalinga kovoti, niekam kepti karveliai į burną nekranta. Bet kovoti, reiškę, kovoti prieš Giedraitį, kuris turėjo svainį Šakenį, kovoti prieš Tūbelį, kuris buvo Smetonų giminaitis. Ne tas, kad Kubiliūnas, bijojo pradėti kovą atsižvelgdamas į savo asmeninę karjerą kariuomenėje. Reikalas tame, kad tokia kova buvo priešinga jo būdai, jo prigimtam charakteriui, jam trūko tų savybių, kurios charakterizuoja *vadą*. Minkštas, švelnus, geros širdies žmogus, bet *jokiu būdu ne vadas*. Tą jis dar kartą man įrodė vokiečių okupacijos metu. Kai prasidėjo nesuspilintai su vokiečiais dėl Vietinės Rinktinės, Kubiliūnas paskambino man telefonu ir paprašė pas jį užėti. Mėgino ir man įkalbėti nusileisti vokiečiams, priimti visus jų reikalavimus, nerodyti per daug savistovumo. Gavęs mano griežtą atsakymą, jis pasakė: “Aš sutinku pas vokiečius bernauti, kad tik bolševikai negrįžtų”, į ką aš jam atsakiau, kad aš nei vokiečiams, nei bolševikams bernauti nesutinku ir vokiečių nepagrįstų reikalavimų nepildysiu. Tai buvo mano paskutinis su Kubiliūnu pasimatymas.

Tipiškas Kubiliūnas: jis bernaš, jis darys viską, tik kovoti, priešintis, — ne, tą turi atlikti kiti. Ar tai *vado* psichologija?

Galų gale, tas nelemtas “perversmas”. Visiškai teisingai, mano nuomone, rašo gen. Raštikis, jei jis sako (Įvykiai ir žmonės, 96 pusl.): “Jokiu būdu neprileidžiu, kad gen. Kubiliūnas norėjęs perversmu pašalinti Respublikos Prezidentą A. Smetoną. Ne, jis norėjo pakeisti tik vyriausybę ir pastūmėti pirmyn labai pribrendusius, bet užsistovėjusius kariuomenės reikalus. Nemanau, kad jis pats organizavo tą perversmą. Organizavo kiti. Ku-

biliūnas tik savo autoritetu prisidėjo prie to darbo ir tuo labai pakenkė ir valstybei, ir kariuomenei, ir pats sau”.

Būtų teisinga, jei po pavykusio perversmo nuo Kubiliūno priklausytų tolimesnis reikalų tvarkymas. Bet gen. Raštikis užmiršta, kad viskas buvo daroma Voldemaro vardu, kad po pavykusio perversmo, ne Kubiliūnas, bet Voldemaras spręstų visus reikalus. Voldemaras statytų sąlygas, ir šitam ponui būtų užtekę valios ir charakterio ne tik pašalinti A. Smetoną, bet, reikalui esant, Kauno Sunkiųjų Darbų kalėjimo kieme pastatyti A. Smetonai ir kartuves. Dėl perversmo organizacijos irgi dar didelis klausukas. Manau, ir šiame klausime gen. Raštikis klysta, kad ir perversmo organizacija neapsiėjo be Kubiliūno. Aš išėjau iš kariuomenės gegužės 1 dieną, prieš tai visą mėnesį buvau atostogose. Balandžio pabaigoje paskambinau Kubiliūnui ir pasakiau jam, kad norėčiau užėti pas jį atsisveikinti. Ir štai, mūsų pasikalbėjimo gale, Kubiliūnas man sako: “Greit įvyks labai dideli pakeitimai. Na, bet pats pamatysi”. Aš tada tiems žodžiams neteikiau jokios reikšmės, tačiau neabejoju, kad jis turėjo galvoje būsimą perversmą, ir birželio 7 dieną tą patvirtino.

Gen. Raštikis, rašydamas tik ką cituotą ištrauką, matomai, nujaučia kame reikalas, “kur šuo pakastas”, bet aiškiai precizuoti savo mintį ir pasakyti, kad Kubiliūnas nesugebėjo praveisti perversmo iki galo, nenori arba negali. Manau, kad ir gen. Raštikiui Kubiliūno ypatybės, kaip žmogaus ir kaip *vado*, ne visai aiškios. Gal tiksliau Kubiliūną įvertino A. Merkelis (cituojau pagal gen. Raštikio Įvykiai ir žmonės, 95 pusl.): “Gen. Kubiliūnas, negalėdamas savo planus įgyvendinti, nervinos ir pyko, dėl to daugiausiai kaltindamas krašto apsaugos ministerį”.

Taip: nervinos ir pyko, kaltindavo ir skundėsi, bet ar to užtenka? Ir ką jis darė apart neruotis ir pykti, kaltinti ir skųstis? O gi nieko.

Per visus septynerius metus, kai man teko arti dirbti su Kubiliūnu, aš negalėjau išjudinti jį bet kokiam nors energiškesniam veiksmui. Parašo raštą krašto apsaugos ministeriui, prie progos pasikalba su prezidentu, bet tik pajutęs bent mažiausią pasipriešinimą, tuojau nuleisdavo rankas ir tik “nervinos ir pyko, kaltindavo ir skundėsi”. Visi jo raštai, švelnioje ir mandagioje formoje parašyti, grįždavo atgal su neigiamu atsakymu — ir būdavo prijungiami prie bylos. Tuo visas reikalas ir būdavo baigtas.

1930 metais aš buvau paskirtas kariuomenės inspektorium. Grįžus po pratimų Varėnos poligone, išdėsčiau Kubiliūnui visas Varėnos poligono neigiamybės ir siūliau iškelti klausimą dėl naujo poli-

gono įsigijimo. “Mesk, mėginau, nieko neišeis” buvo Kubiliūno atsakymas. Prašiau sutikimo dar kartą tą klausimą iškelti. “Mėgink, jei nori, bet sakau, mėginau, nieko neišeina”.

Pavažinėjęs po kaikurias vietas, apsistoju ant Gaižiūnų. Provizoriniai nustačiau manevrų ir šaudymo direktrises, iš to paaiškėjo poligono ribos, kurias įbraižiau į žemėlapij. Rodau Kubiliūnui. “Ar dar nenusibodo? Mesk, vis vien nieko neišeis”.

Pasirūpinau Vokietijos, Prancūzijos ir Italijos poligonų žemėlapius, pasiskaičiau atatinamą literatūrą ir skambinu žemės ūkio ministeriui (buvo tuomet p. Aleksa) ir prašau jį priimti mane kariuomenės reikalais. Atėjęs pas p. Aleksą, gal per kokias 15-20 minučių išdėsčiau jam reikalą. Jis mane išklausė, uždavė dar keleta klausimų ir sako: “Pulkininke, jūs mane įtikinot. Poligonas jums tikrai reikalingas. Tai ką gi, kaip pas jus numatyta žemėlapy — statykit kapčius”. Mėginau aš jam dar nurodyti, kad toks klausimas, tur būt, turės būti apsvarstytas ministerių kabinete, bet jis man ramiai atsakė: “Šituos formalumus aš jau pats atliksiu”. Taip greit ir lengvai, pasirodo, galima buvo išspręsti iš tikrųjų, mūsų kariuomenei svarbų klausimą, bet reikalinga buvo atsisakyti nuo “mesk”, “mėginau”, “nieko neišeis”. Kai po to mėginau štabe išaiškinti kas gi faktiškai iki šiol buvo padaryta tuo klausimu, man buvo parodyti du Kubiliūno raštai Giedraičiui — ir tai viskas. O pasirodė, kad ir be Giedraičio, net be jo žinios, klausimas galėjo būti greitai ir lengvai sutvarkytas, tik reikalinga buvo veikti, o ne pasitenkint vien raštais. Esu tikras, jei tuomet nebūčiau pats taip energingai klausimą išjudinęs, mes dar ‘34 metais, kai aš išėjau iš kariuomenės, būtume vargę Varėnos poligone.

Tas Kubiliūno silpnas būdas, ta jo silpna valia ir privedė jį prie galutinios katastrofos — mėginto perversmo. Apie tą perversmą buvo daug rašyta, rašyta protingai ir objektyviai, bet prirašyta ir daug nesąmonių. Ir gal viena iš didžiausių nesąmonių yra gen. Musteikio aprašymas, kuriame jis rašo (Prisiminimų fragmentai, 17-18 pusl.): “Nėra abejonės, kad Bačkis, Narakas ir kiti sukilimo vadai veikė su Kubiliūno žinia, greičiausiai ir jo nurodymais. Kad kariuomenės daliniai buvo išvesti į gatvę be uždavinio ką nors nuversti, suimti ar užimti, tai tas tik parodo Kubiliūno norą ne *perversmą vykdyti* (mano pabraukta, O.U.), bet tik atkreipti dėmesį tų, kuriuos reikia *pagqsdinti*” (mano pabraukta, O.U.). *Pagqsdinti* — taip rašyti, žinoma, gali tik toks navius žmogus, kaip gen. Musteikis. *Pagqsdinti* — ir tuo rizikuoti ne tik savo galva, bet ir galvomis visų tų, kurie ėjo su juo. Tokios nesąmonės Kubiliūnas negalėjo padaryti ir, žinoma, nepadarė.

Ne, tai buvo ne “*gqsdinimas*”, buvo tikrai mėginta pravesti perversmą, bet mėginta buvo su netikusiomis priemonėmis ir netikusiu būdu. Galų gale, viską nulėmė Kubiliūno neryžtingumas, jo svyravimas, jo neveiklumas, o tas viskas buvo jo silpnos valios pasekmės. Man visiškai aišku, perversmininkų tarpe buvo užtektinai stiprios valios žmonių, kurie Kubiliūną ne tik įkalbėjo, bet gal būt dalinai ir privertė prie jų prisidėti. Neužteko jam charakterio savo laiku perversmininkus sutvarkyti ir pastatyti į vietą, taip pat neužteko jam ir valios perversmą iki galo pravesti. Sena taisyklė: kiekvieno veiksmo didžiausias priešas yra neveiklumas, o neveiklumas yra didžiausia *vado* nuodėmė.

Šia tema aš turėjau pasikalbėjimą su prezidentu A. Smetona Berlyne. Susitikus gatvėje, jis man pasiūlė pasivaikščioti Tiergartene ir pasikalbėti. Aš ėjau su prezidentu priešaky, mano žmona su plk. Valušiu užpakaly. Pasikalbėjime prezidentas, tarp kitko, paminėjo Kubiliūną ir pareiškė, kad jo nuomone, Kubiliūnas buvo “geležinės valios žmogus”. Į ką aš jam pasakiau: “Klystate, pone prezidente, Kubiliūnas, pagal savo charakterį, tikras “skuduras”, kurį kiekvienas stiprios valios žmogus galėjo apvynioti apie pirštą. Atminkit perversmo eigą: prezidentūra apsupta, štabo kieme stovi tankai, gatvėmis patruliuoja perversmininkų patruliai. Atrodo, viskas tvarkoje, viskas eina numatytu keliu, bet, staiga, Kubiliūnas gauna žinią, kad Karo Mokykla pajudėjo prieš. Ką daro Kubiliūnas? Sėda į automobilį, važiuoja prie Panemunės tilto ir visą valandą kalba su kariūnais ir mėgina juos įkalbėti grįžti į mokyklą. Per tą laiką atsigavo trečioji nuovada, Rusteika ten išoko ir užsibarikadavo, privažiusieji tankai, neturėdami aiškių nurodymų, pradeda kalbėtis su policininkais ir galų gale, pradeda svyruoti. Svyruoti pradeda ir kiti daliniai, nes negaudami jokių nurodymų, nežino ką daryti. Kubiliūnas, galų gale, į Kauną sugrįžęs, surado visai kitą vaizdą. Perversmas nebuvo sugniaužtas, jis pats savaime “mirė” ir Kubiliūnas, net nemėgino griebtis kokių nors priemonių, nuleido rankas, nuėjo į savo butą ir laukė kada ateis jį suimti. Ar tai rodo jo “geležinę valią”? Ar žinote, pone prezidente, kaip būtų pasiėmęs žmogus su tikrai “geležine valia”? Kaip ir Kubiliūnas, jis būtų sėdęs į automobilį ir nuvykęs į Panemunės tiltą. Bet nuo čia prasidėtų veiklos skirtumas. Pravažiuojant Šančius jis būtų sustojęs 3-čiam artilerijos pulke ir pasiėmęs pora gaubicų, ir pirmam kariūnui anoje Nemuno pusėje pasirodžius — karteče. Vienas šūvis, nesvarbu ar kas nors būtų nukentėjęs ar ne, bet nei trečioji nuovada nebūtų pajudėjusi, Rusteika ir nemėgintų barikaduotis, visi išmėtyti po Kaun perversminin-

V A D A S

B.B.

Prasidėjus pirmiesiems socialinės santvarkos reiškiniais žmonijos istorijoje, atsirado iškilnesni asmenys kurie, vienokiu ar kitokiu būdu, reiškėsi anose santvarkose, kaip vadovaujantys. Iškilus nesantaikai, būdavo, kaip ir šiais laikais, sprendžiama įvairiais būdais, nuo kurių išdavų priklausydavo vienos ar kitos grupės tolesnis likimas. Vykstant sudėtingesniems tokių nesantaikų sprendimų veiksmams, pavadintiems karais, atsirado reikalas apjungti visas priemones ir jas derinti, kad atsiekus teigiamas išdavus. Tokiais derintojais būdavo parenkami, arba sava iniciatyva ėmusieji vadovauti ir derinti veiksmus. Toki asmenys buvo ir dabar tebevadunami vadais. Nuo vado tinkamumo priklausydavo ir jo vadovaujamos bendruomenės likimas; todėl vado svarba buvo suprasta jau nuo senų laikų. Dar prieš daugiau kaip 2500 metų Sokratas nusakė pagrindinius reikalavimus vadui, kuriuos ir šandien tebelaikome esminiais. Tuo pačiu metu, apie 6000 kilometrų atstu, kinietis Sun Tzu sakė: — „Vadas yra simbolis išminties, nuoširdumo, pareiškimo, drąsos ir tikslumo“. Šių dienų istorikas ir karinis teoretikas Liddell Hart vadą apibūdina kaip asmenį pajėgiantį giliai suprasti aplinkybes ir su pasitikėjimu jas įvertinti.

Kai ankstyvesniais laikais pagaminavo patranką, išbandymui užvilkdavo ją ant aukštos uolos ir nuo staugaus šlaito ją numesdavo. Jei pa-

tranka tokį bandymą išlaikydavo, ji buvo laikoma tinkama, nes ir tikrovėje gali taip kartais atsitikti. Ir šiais laikais naujus ginklus bando įmetant į dumblą ar vandenį, kur palaukius kelias dienas ir išėmus, ginklas yra bandomas ar tinkamas veiksmams. Vadas kautynių metu dažnai išeina panašų bandymą — patenka į blogiausias sąlygas, kurias išeiti, reikia gero pasirengimo žiniomis, fizinės sveikatos, svarbiausia, tvirtos moralės ir kitų tinkamų asmeninių savybių.

Kautynių metu, vadas patenka keliom dienom, savaitėm, mėnesiam į rūkus nepatikimų informacijų, dažnai priešingų viena kitai, į trūkumus žinių aplinkybėse, oro sąlygų pasikeitimus, netikėtinumus, kurie suardo visokius planavimus. Iš susidariusių nenumatytų aplinkybių reikia rasti greitą ir užtikrintą išeitį. Jautrus mechanizmas turi menkos vertės grubiose kautynių aplinkybėse, kur sentimentų netenka tikėtis. Vado dvasinės savybės, kaip ir fizinės, privalo būti visiškai atsparios ir patikimos, tolygiai kaip yra patikimos ginklų ir priemonių savybės. Šis junginys turi būti vientisai atsparus, kad išlaikytų nepaprastai didelę įtampą. Šios vado savybės amžių bėgyje turėjo esminės įtakos mūšių laimėjimams ar pralaimėjimams. Randame daug pavyzdžių, kur vadų fizinis ar moralinis palūžimas, karines pajėgas nuveda pralaimėjiman. Pavyzdžiui, 1915 metais vasario mėnesį, anglų laivyno grupė, vadovaujama admiralo Carden, turėjo užimti Dardanelių sąsmauką. Adm. Carden buvo susirgęs. Gavęs įsakymą, jis delsė dvi paras, negalėdamas padaryti sprendimo; rūpinosi ir

jaudinosi dėl galimų sąsiaurio minavimų, oro pasikeitimų. Iš rūpesčio jis negalėjo nieko valgyti, miegoti, nuolat blaškėsi, negalėdamas susikoncentruot uždaviniui vykdyti, nerasdamas savimi pasitikėjimo ir asmeniško pajėgumo, kad vykdytų skirtą uždavinį (M. Pedder, Leadership).

Kautynėms darantis nuolat sudėtingesnėm, vis daugiau pritaikant technologiją ir vykstant vis labiau sudėtingesniems veiksmams ir keičiantis taktikai, kautynėms įjungiant vis didesnę patirties vadus ir kovotojus, žmogaus — kovotojo dvasinis stovis — įtampa, darosi vis labiau reikšminga.

Nūdieniniai mažiausi reikalavimai vadui atrodytų sekantys:

1. Bendros išsimokslinimo žinios, pagrindinės vadovavimo žinios, bendras pažinimas politinių, socialinių ir technologinių sąrangų.

2. Nuoširdumas — vykdyti duotus uždavinius su įsijautimu ir atsidavimu viršinių ir valdinių atžvilgiais.

3. Drąsa — išnaudojant savo moralinį ir fizinį pajėgumus.

4. Griežtumas — išsamiai naudojant nuostatus ir procedūras veiksmų aplinkybėse. (M. Pedder, Leadership).

Minėtų reikalavimų rėmuose, praėta didesnė XX amžiaus pusė. Kiekviena nauja diena neša naujus ir didesnius reikalavimus. Kai ankstyvesniuose mūšiuose, kraujo auka buvo siekiama pergalės, nūdien ribotuose karuose, ne karo vadas stato taktinius uždavinius, bet politikai — civiliai, kuriems karo menas ir mokslas yra visai svetimi; tuo tarpu, vadui

(Nukelta; virš. 3 psl.)

kų daliniai iš karto žinotų ką jiems daryti ir — Kubiliūnas su triumfu būtų sutiktas visų Kauno gyventojų”. Kiek patylėjęs, prezidentas pasakė: “Ar žinote, jūsų tiesa, taip galėjo būti, bet tada gerai, kad Kubiliūnas buvo silpnos valios”.

Manau užtenka. Galėčiau ir dar visą eilę tokių ar panašių pavyzdžių patiekti, bet, manau nėra reikalo. Tik dar kartą noriu pakartoti tą, ką sakiau šio mano straipsnio pradžioje: gaila, be galo gaila, kad toks gabus, darbštus, išlavintas, ramus ir drausmingas karininkas taip tragiškai užbaigė savo

tarnybą mūsų kariuomenėje. Tačiau už šitą tragediją negalima visą kaltę suversti Kubiliūnui, didelė dalis kaltės krinta ant tų, kurie pastatė Kubiliūną į vietą, kuriai jis, dėl savo dvasinių ypatybių visiškai netiko. Ir vėl pakartosiu: teisintis tu, kad Kubiliūno nepažino, negalima, tam ir yra vyriausybė, kad žinotų ką ji daro, nes ir gambiausias žmogus nieko negalės atlikti, jei bus pastatytas į jam netinkamą vietą.

Kubiliūnas — tragiškiausia mūsų kariuomenės figūra ir į Lietuvos istoriją jis įeis kaip Lietuvos Hamletas.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

GENEROLAS KAZYS SKUČAS, SAVANORIAI, ŠAULIAI IR ULTIMATUMAS

DR. K. PAUTIENIS

Generolas K. Skučas, Suvalkijos sūnus, kilęs iš Mauručių k. Marijampolės aps. Baigęs Veiverių mokytojų seminariją ir studijavęs Rusijoje mokytojų institute, vėliau baigė karo mokyklą ir karininku tarnavęs rusų armijoje, jis grįžo 1918 m. iš Rusijos ir Alytuje ir Daugose organizavo miliciją ir partizanus. Vėliau K. Skučas buvo Marijampolės komendantas.

Aš tuo metu būdamas Marijampolės gimnazijoje mokiniu, matydavau jį gatvėje ir daug apie jo veiklą girdėjau iš vietinių miesto gyventojų. Komendantas K. Skučas miesto gyventojų tarpe, turėjo gerą vardą. Būdamas lietuvis patriotas ir drausmingas karys, jis sąžiningai žiūrėjo, kad priešvalstybiniai gaivalai nekeltų riaušių ar revoliucijos, ir kad ramūs gyventojai būtų saugūs. Skučas, ne tikėjo komendanto pareigas ir rūpinosi gyventojų saugumu, bet rūpinosi ir kad daugiausia būtų suorganizuota savanorių, besikuriančių, to meto silpnai, Lietuvos kariuomenei. Marijampolės gimnazistai kartais užeidavo į komendantūrą, pasiinformuoti, apie stojimą savanoriais į Lietuvos kariuomenę. K. Skučas juos labai maloniai priimdavo, savo švelniu kalbos tonu taip paveikdavo į jaunuolių jausmus ir širdis, kad tie jaunuoliai įtikinti greitai užsirašydavo savanoriais į kariuomenę. Jis tuo metu buvo labai reikalingas organizuoti savanorius ir turėjo gerą pasisekimą, nes buvo ne tik geras karys, bet būdamas mokytojas buvo ir geras psichologas ir pedagogas. Jo patriotiniai tėvynės meilės žodžiai visada rasdavo jaunų savanorių širdyse karšto pritarimo. Komendantas K. Skučas sakydavo: “Besikuriančios Lietuvos ateitis ir likimas priklauso nuo jūsų jaunuolių savanorių, nes jei jūs neisite ginti Lietuvos, tai Lietuvos jokios nebus.”

Būdamas Marijampolės gimnazistas, užsiregistravau savanoriu pas K. Skučą komendantūroje ir buvau išsiųstas į dalinį. Vėliau, baigiau Karo Mokyklos IV laidą ir leitenantu tarnavau 9 pės. pulke.

K. Skučas, būdamas gabus karininkas, buvo paskirtas į 10 pės. pulką pulko vado padėjėju ir netrukus buvo paskirtas pulko vadu. Tarnaudamas 9 pės. pulke, Vievio fronte, gavęs atostogų parvykau į Marijampolę ir sužinojęs, kad mano draugai leitenantai — prie gimnazijos sudarytuose kursuose ruošiasi baigti gimnaziją, užėjau pas pulko vadą K. Skučą ir pasakiau: “Ponas vade, Jūs mane čia Marijampolėje būdamas komendantu priėmėte savanoriu, priimkite dabar mane į jūsų vadovaujamą pulką, kad turėčiau progos mokytis”. Pulko vadas, labai maloniai pasikalbėjęs ir tėviškai pritaręs mano sumanymui baigti gimnaziją, priėmė mane ir paskyrė į 6 kuopą jaunesniu karininku. Žinoma, turėjau gauti sutikimą ir iš 9 pės. pulko vado Poškevičiaus, kad jis mane išleidžia iš pulko ir duoda leidimą persikelti.

Vėliau, 10 pės. pulkas, tebevadovaujamas kapitono Skučo, buvo iškeltas į Suvalkų Kalvariją kur daliniai užėmė frontą lenkų pasienyje. Tenai, neutralioje zonoje, lenkų partizanai (lenkų kariai persirengę civiliais rūbais) puldinėdavo ir terorizodavo vietinius lietuvius ūkininkus. Lietuviai šauliai atkakliai kovodavo su lenkų partizanais ir turėjo gerą ryšį su lietuvių kariais. Lietuviai šauliai gerai žinodavo kur lenkų partizanai randasi ir kuriuos gyventojus užpuldinėja. Pulko vadas K. Skučas, būdamas kartu ir sienos apsaugos vadu, lietuviams šauliams padėdavo kuo tik galėdavo, nes jis žinojo, kad šauliai yra geri talkininkai jo karių saugojančių lenkų pasienį. Lenkų partizanai smarkiai

Plk. ltn. K. Skučas, 1930 m.

veikė Punsko, Cipliškių ir Liubavo rajonuose. Lenkų partizanų ypač stiprūs puolimai eidavo iš Reketijos dvaro kur juos organizavo dvarponis Pusitickas.

Reketijos dvaras, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos laikais, buvo seniūnijos centras su labai dideliais plotais. Tą dvarą, XVIII amžiuje valdė Lietuvos Didžios Kunigaikštijos maršalka kunigaikštis Oginskis, o dabar, Lietuvai besikuriant, tame dvare susikūrė sulenkėjusių dvarponių lizdas, kurie kariavo prieš Lietuvą. Dvaro savininkas Pusitickas, norėjo ginklo pagalba atplėšti priklausomą dvarą Lietuvai ir priskirti jį prie Lenkijos. Būdamas tos sienos (kokia 15 kilometrų) apsaugos užtvartos viršininkas, leitenantas, su kariais ir šaulių pagalba kovojau ir neprileidau, kad Reketijos dvarą ginklų jėga priskirtų Lenkijos. Kpt. K. Skučas, būdamas geras šaulių draugas, komandos keliu mano paprašytas, davė vieną kartą šauliams pagalbą: pulko žvalgų komandos raitelius. Mes kariai, su šauliais, gaudėme lenkų partizanus ir anksčiau rytą buvome apsupę Reketijos dvarą, kad sugavus lenkų partizanų vadą Pusiticką. Vėliau, tas Lietuvos priešas buvo šaulių pagautas, perduotas kariams ir buvo nuteistas Marijampolės

apygardos teismo, kur gavo atatinamą, užpelnytą bausmę.

K. Skučas duodavo kariams ir šauliams informacijas, kad pagauti lenkų partizanai būtų varomi į užnugarį su užrištomis akimis, kad vėliau sugrįžę nepraneštų apie lietuvių kariuomenės išdėstymą.

Kai Lietuva kėlėsi nepriklausomam gyvenimui, visko trūko, nes vokiečiai Lietuvą paliko apgriautą, nualintą, apiplėštą. Mes kariai algas gaudavome vokiškais markėmis, kurios buvo be vertės ir todėl mažai ką tegalėjome už jas nusipirkti. Jei čia Amerikoje mes per gerai maitinamės, turime keletą milijonų žmonių persivalgiusių ir per didelio svorio tai, ne pro šalį būtų prisiminti, apie tų laikų skurdžią ir vargingą Lietuvos ekonominę būklę.

Duosiu mažą pavyzdėlį iš to meto karių maitinimosi. Būdamas 9 pėst. pulke, Panemunėje prie Kauno, mokydamas karius lauko pratimų, pastebėjau, kad kasdieną pro kareivines kokia tai moteris neša į miestelį parduoti pieną. Aš paklausiau, savo viršininką, kuopos vadą Pučiką ir savo draugą ltn. Jonaitį su kuriais gyvenau viename kambaryje, ar negalėtume užsisakyti pieno vieną kvortą trims karininkams ir gerti kavą su pienu. Jiems visiems sutikus, kitą dieną užsakiau vieną kvortą pieno ir ta moteris kas dieną atnešdavo. Nudžiugome, kad gyvenimas pagerėjo ir kavą ryte ir vakare jau gėrėme poniškai, su pienu, baltą. Tas pienas, pagal mūsų gaunamą algą, buvo labai brangus, beveik ketvirtadalis mano mėnesinės algos. Neilgai, tačiau, pasidžiaugta balta kava, nes kuopos vadas man įsakė pieno pristatymą nutraukti ir vėl gėrėme, kaip ir pirma, juodą kavą. Tas pavyzdėlis rodo koks sunkus buvo karių ekonominis gyvenimas, bet mes kariai nenusiminėme, nes mums nerūpėjo geros algos, geras maistas ar geri, brangesni rūbai. Mūsų visų karių širdis pripildė pasitenkinimas ir džiaugsmas, kad turėjome progos ginti nuo priešo mūsų brangią tėvynę ir kurti nepriklausomą Lietuvą. To meto kariai buvo patrijotai, pasišventėliai ir buvo pasiruošę kiekvieną momentą paaukoti savo gyvybę už Lietuvos laisvę.

1926 m., būdamas Kauno komendantu, K. Skučas mane susitikęs ir paklausė: "Leitenante, ar gavai, kaip savanoris, žemės?" Aš atsakiau, kad esu labai užimtas medicinos studijomis ir dar prašymo žemė gauti nepadaviau. Jis mane paragino pasiskubinti, nes Lietuvos dvarponiai duoda prašymus Lietuvos valdžiai, skundžiasi Tautų Sąjungai, skundžiasi ir Lenkijos valdžiai, kad Lietuva sustabdytų dvarų dalinimą bežemiams ir savanoriams. Jis išdavė man savanorio liudijimą ir dėka jo, greitai padavęs prašymą Žemės Ūkio ministerijai, gavau Licinavo dvare, 5 kilometrai nuo Marijampolės, 6

hektarus pirmos rūšies žemės, kurią vėliau pardaviau, nes man, medicinos studentui, buvo reikalingi pinigai studijoms. Dar ir dabar esu dėkingas generolui K. Skučui už malonius patarimus ir pagalbą. Būdamas Vidaus Reikalų ministeris, generolas K. Skučas buvo ir mano viršininkas, nes tada buvau Utenos apskr. ligoninės vedėjas ir chirurgas, o ligoninė, kartu su Sveikatos Departamentu, priklausė Vidaus Reikalų ministerijai.

Trumpai prieš Maskvos ultimatumą ir Lietuvos okupaciją buvau nuvykęs pas gen. K. Skučą. Jis turėjo gražų namą už Maisto fabriko prie Garliavos plento. Generolas bėdojo ir skundėsi Lietuvos komunistų pragaištinga veikla nes įvedus į Lietuvą komunistų įgulas, jie pasidarė nesuvaldomi. Generolas tada man sakė, kad Lietuvos padėtis yra beviltiška tačiau, ar kas iš visuomenės atsakingų žmonių ir opozicinių partijų, jų atsakingi žmonės, nenori suprasti, kad komunizmas yra daug kartų pavojingesnis už bet kokį demokratinį ar diktatūrinį režimą. Jo nuomone, Lietuvos visuomenė ir partijos labai šaltai ir pro pirštus žiūrėjo į komunistų pavojų valstybei ir Lietuvos piliečiams.

Mano pasikalbėjimas su ministriu gen. K. Skuču įvyko keliolika dienų prieš Maskvos ultimatumą Lietuvai. Palinkėjau ministriui sėkmės tvarkyti sunkią Lietuvos vidaus padėtį ir mudu atsiskyrėme labai nuoširdžiai.

Už kelių dienų, parvykęs Unenon, išgirdau Maskvos ultimatumą Lietuvai, kur pirmu punktu buvo reikalaujama pakeisti vyriausybę ir generolą K. Skučą ir Povilaitį atiduoti teisman, kartu įvesti daugiau rusų įgulų, kad galėtų Lietuvoje padaryti "tvarką".

Užsienių spauda kritikavo Lietuvos vyriausybę ir net Suomijos spauda juokėsi iš lietuvių, kam lietuviai leido įvesti Maskvos įgulas į savo valstybę. Suomų spauda nurodė, kad Lietuvoje rusų įgulos yra ne kas kitas, kaip virvė ant kaklo Lietuvos nepriklausomybei. Reikia tik mažiausio truktelėjimo

ir Lietuvos nepriklausomybė — mirus. Ką reiškę tokia 1941 m. nepriklausomybė, kada valstybė, su svetima kariuomene viduje, iš tikrųjų jau yra paimta ir supančiota? Kas tas paskutinis ministerių posėdis? Lyg kokia juoda nelaimės ranka, paėmusi visus ministerius už rankų, traukė Lietuvą į kapituliaciją. Ministeriai, baimės užhipnotizuoti, pasidavė Maskvos ultimatumo paklusnybei. Žinome, kad dar prieš ultimatumą jau 20,000 Rusijos karių, su daugybe tankų, buvo Lietuvoje. Jau jie būtų sunkiai Lietuvos kariuomenės nugalimi, o ką kalbėti apie dar stipresnes kariuomenės priešo mases, kurios veržėsi, po ultimatumo termino, Lietuvon? Kaip ta lietuvių kariuomenė bebūtų gerų generolų paruošta, jokių būdų negalėjo atlaikyti Rusijos armijos veržimosi. To meto aplinkybėmis ultimatumo atmetimas turėjo būti daugiau politinio pobūdžio mostas, o ne karinio, nes jei Lietuva tada, nors ir mažomis jėgomis, nors viena divizija, ar vienu pulku Suvalkijoje, būtų pasipriešinus ir Lietuvos vyriausybė protestavus prieš Rusijos ultimatumą ir invaziją Lietuvon; tai politiniai, teisiškai ir moraliai, viso pasaulio akyse, Lietuva būtų 100% laimėjus. Toks mažas, kad ir mažų jėgų pasipriešinimas, to meto Lietuvos aplinkybėse buvo galimas.

Laimėjus pasaulio opiniją Lietuvos naudai šiandieną ir ateityje, ypač mūsų ateinančią kartą ir mus visus, stiprintų kovoje už Lietuvos laisvę to ultimatumo nepriėmimas. Protestas prieš Sovietų invaziją duotų mums daugiau teisių ir įrodymų atmušti Maskvos melą, būk to meto Lietuva savanoriškai įsijungė į S. Rusiją.

Kai II Pasaulinio karo metu Hitleris, sulaužęs visas sutartis, žygiavo per Luksemburgą Prancūzijon, tai Luksemburgo valdovas pareiškė protestą ir skersai ant kelio paliko savo automobilį su parašu: Protestuoju prieš mano krašto užėmimą. Tas protestas nuskambėjo visame pasaulyje. Protestai, nors jie ir neparemti didelėmis, ar mažomis kariškomis jėgomis, juridiniai ir pasaulio opinijoje turi didelės reikšmės!

PADĖKA

Gegužės "Kario" numeris buvo paskutinis, kuriame tilpo du šaulių skyriai. Dabar yra tik vienas skyrius, kurio redaktore pakviesta š. Stefa Kaunelienė. Todėl visus "T. T." bendradarbius prašau jam skirtą medžiagą siųsti naujosios redaktorės adresu.

Nuoširdžiai dėkoju visiems bendradarbiams,

kurie man talkino, patarė ar padėjo per 11 metų telkti žinias apie šauliškąją veiklą bei jos išdavus.

Reiškiu ypatingą padėką "Kario" leidėjams ir žurnalo redaktoriui Zigmui Raulinaičiui už jaukią pastogę šauliško žodžio kampeliui, bendradarbiavimą ir rūpestingą globą.

Jūsų,

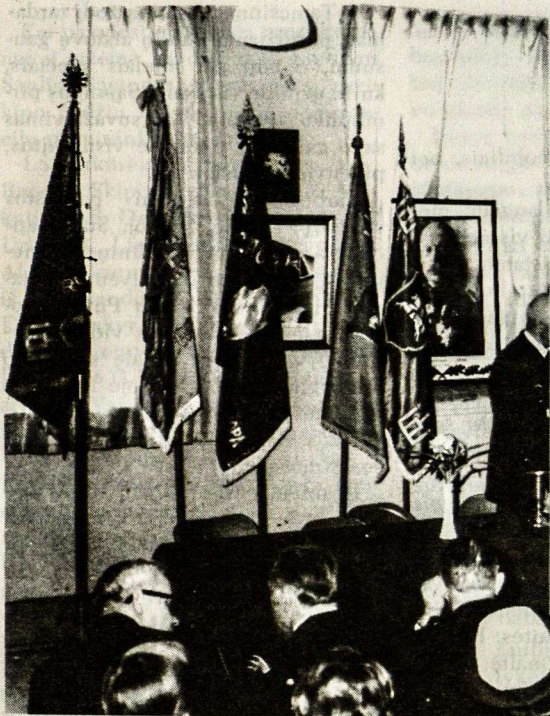
š. P. Petrušaitis

LŠST suvažiavimo Detrote balandžio 14, 15 dienomis Garbės prezidiumas pagerbia žuvusius už Lietuvos laisvę; iš k. į d.: kun. Viktoras Kriščiūnevičius, K. Pautienis, A. Pautienis, A. Sukauskas, Vyč. Kutkus, K. Daugvydienė, K. Veikutis, Vl. Išganaitis, Em. Pūtvytė. Nuotraukos Kazimiero Sragausko

LŠST suvažiavimo koncertinę programą išpildęs O. Mikulskienės kanklių orkestras su muzike O. Mikulskiene.

LŠST Suvažiavimo Detroite balandžio 14, 15 d. d. darbo prezidiumas; p-kas dr. K. Pautienis, (Vladas Išganaitis), V. Šiaučiulis, iš Montrealio, s-gos p-kas Vincas Tamošiūnas, ir pranešimą apie "ŠT" padariusi S. Kaunelienė.

Sąjungos p-kas Vincas Tamošiūnas, apdovanojęs politinių mokslų bakalaurą š. Robertą Selenį tautine juosta, sveikina jį sėkmingai baigusį universitetą.

Šeštasis Lietuvos Šaulių suvažiavimas Detroito

VLADAS MINGĖLA

Penktasis Lietuvos Šaulių Sąjungos Atstovų suvažiavimas įvyko Detroito, Lietuvių Namuose, 1970 m. balandžio 25-26 dienomis.

Šeštasis Lietuvos Šaulių Sąjungos suvažiavimas vėl buvo Detroito sušauktas, š. m. balandžio mėn. 14-15 dienomis.

Šaulys V. Tamošiūnas, 1970 m. perimdamas Šaulių Sąjungos pirmininko pareigas iš Vlodo Išganaičio jaudinosi. Jis abejojo savo pajėgumu imdamas tokią sunkią našta ir dar didesnę atsakomybę ant savo pečių.

Tačiau, kuklusis pirmininkas Vincas Tamošiūnas pateisino visų atstovų į jį dėtą viltis. Užtat, po 3 metus jis buvo vėl išrinktas antrajai kadencijai ir centro valdyba dar 3 metams palikta Detroito. Po 3 darbinių ir našių metų, tas kuklusis šaulys V. Tamošiūnas gerais pažymiais išlaikė šauliškojo sąjungos vadovo — pirmininko darbų egzaminus. Dabar macom, kad kovojanti Lietuvos Šaulių Sąjunga, JAV ir Kanadoje, išaugo į stambią jėgą, paugo kuopų skaičiumi ir nariais, kurių sąrašuose padaugėjo virš tūkstančio.

Iš viso, šauliai žino ką daro. Šauliai bereikalingai laiko negaišina ir neklaidžioja klystkeliais, nes Sąjungos įkūrėjas ir ideologas, dar nepriklausomojoje Lietuvoje, iškaišė ateities darbų ir siekimų, ryškiomis spalvomis švytruojančias gaires.

-o-

Balandžio 14 d., šeštadienis. Detroitas skęsta pavasario saulės spinduliuose. Šilimoje medžiai dabina vos prasiveržusia, iš lapų spurgų geltonuojančia, lapija. Visur pilna, ir ne gamtininkui, žavingų pavasario ženklų.

Apie dešimtą valandą ryto pradėjo Lietuvių namų kieman vis daugiau ir daugiau, iš tolimų vietovių, atburzgėjusių automobilių įsukti, atsipurkšti įkaitusiom dujom ir, tartum pavargus, sustoti. Ėmė matytis vis daugiau ir daugiau šaulių iš visur: iš Šiaurės Amerikos, visais keliais, įvairiomis susisiekimo priemonėmis pasinaudojusiu: vieni skrido lėktu-

vais, kiti važiavo automobiliais, bei autobusais.

Vyrų šaulių žymiai daugiau, moterų matosi mažiau. Tai vis atstovai ir atstovės. O, kiek pažįstamų! Sveikinasi visi kaip giminės, bučiuojasi. Ak, juk šauliai, tai broliai ir sesės! Linksma nuotaika gaubia visus. Visur jaučiama iškilmingo šauliško orumo dvasia. Dviejų spalvų uniformos mirkčioja šen ir ten. Jūrų šauliai sidabru žvilga, o pėstininkai aukso didingai švytruoja.

Kiek šiltos nuotaikos tie brangūs svečiai atsivežė su savimi!

Registracijos stalai išpuošti tautinėmis vėliavėlėmis. Registracijai vadovauja šaulė Stefa Kaunelienė. Jai talkina dvi jaunos mergaitės: Regina Juškaitė ir Rozita Biliūnaitė. Visos tautiniais drabužiais pasipuošusios. Šalia, prie stalo, skaičiuoja ir priima pinigus, nuo asmens-atstovo—po 12 dol., kasininkas Vincas Rinkevičius. Kiekvienam šauliui-ei atstovui priseigama tautinės spalvos kaspinas. Svečiai, norintieji dalyvauti tik, vakare įvyksiančiame, pokylyje ir koncerte moka po 7 dolerius.

Šaulių, kaip bitelių ratuotų, prigulėjo, priskrido pilni Lietuvių Namai. Matėsi pažįstami veidai iš tolimo Montrealio, Toronto, Delhy, Hamiltono, Londono, Čikagos, Detroito ir kitur.

Aplinkui skamba juokas, pokštai, mergaičių šaulių kvatojimas, kikenimas... O, seniai nematyta! — ar nematytas. Kaip gyvuoji? Ar daug iš Jūsų miesto atvažiavo? Jau 10 val., bet atstovai dar ne visi. Kai kurios mašinos paklydo.

Akademinė dalis

LŠST c. valdybos pirm. Vincas Tamošiūnas atidarė suvažiavimą apie 10 val. 30 minučių. Į suvažiavimą atvykusius Šaulių Sąjungos atstovus Sąjungos pirmininkas pasveikino, taip pat padėkojo ir pasveikino taip gausiai atsilankiusius į šią akademią svečius, daugiausia detroitiečius. (Akademija pradėta Lietuvių Namų didžiojoje salėje).

V. Tamošiūnas, trumpą žodį tardamas, pasidžiaugė šaulių atstovų gausumu, o taip pat mielais svečiais, kurie užpildė visą salę. Sąjungos pirmininko teigimu, šis suvažiavimas savo gausumu pralenkė visus kitus, praityje įvykusius.

Garbės prezidiumui paruoštos vietos prie stalo, scenoje, Stalas apdengtas naminių audinių staltiesėmis, gėlėmis ir trispalvėmis vėliavėlėmis. Didelis Vlodo Putvinskio-Pūtvio portretas scenos vidury, tartum gyvas, žvelgė į salę savo 100 metų gimtadienio dienoje ir tartum džiaugėsi savo mylimais pasekėjais, šauliais, taip gausiai į šį sąskrydį suskridusiais.

Iš abiejų pusių vėliavų šilėlis tartum žaidė spalvomis ir giminiavosi su kitomis atvežtomis iš įvairių Š. Amerikos vietų. Vėliavų buvo iš viso 18. Niekados nėra buvę tiek daug!

Savo kalba LŠST c.v. pirmininkas priminė, kad šiemet suvažiavimas tikrai istoriškas, kadangi suėina 100 metų nuo Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlodo Pūtvio gimimo dienos, be to, bus pašventinta Šaulių Sąjungos Emilijos Pūtvienės vardo centro valdybos vėliava.

Pirmininkas pakvietė garbės teismo narį teisininką Marijoną Šnapštį, kurio buvo pakviesti į akademinį prezidiumą šie organizacijų vadovai ir pirmininkai: Vliko atstovas ir Vilniaus Sąjungos pirm. Kazys Veikutis, Garbės šaulė prof. Emilija Pūtvytė, "Šaulė Tremtyje" redaktorė Stefa Kaunelienė, kun. Jonas Borevičius, S.J., kun. Viktoras Kriščiunevičius, dr. Kazys Pautienis, "Kar. Juozapavičiaus" kuopos pirmin., LŠST c.v. pirm. Vincas Tamošiūnas — garbės narys, "DLK Birutės" Draugijos Detroito skyr. pirm. Krist. Daugvydienė, plk. Jonas Šepetyš, LB Detroito apyl. pirm. Jonas Urbonas, LF Tarybos narys inž. Vyt. Kutkus, Krikšč. dem. ir ALTos atstovas inž. Algis Pautienis, LŽS Detroito skyr. pirm. Vladas Selenis, Skaučių "Gabijos" tunto tuntininkė Liuda Rugienienė, Skautų "Baltijos" tuntininkas Leopoldas Heiningas, LŠST garbės narys Vladas Išganaitis, Detroito Organizacijų centro pirm. Ant. Sukauskas, "Neringos" jūrų šaulių kuopos pirm. Juozas Zavis.

Kai pakviestieji garbės prezidiumo nariai užėmė savo vietas, Lietuvos Šaulių Sąjungos suvažiavimą sveikino žodžiu bei raštu šie organizacijų pirmininkai bei atstovai:

LSS atkūrėjas ir garbės pirm. adv. Rapolas Skipitis, Vliko narys K. Veikutis, LB Detroito apyl. pirm. Jn. Urbonas, Liet. Krikšč. Demok. ir ALTos vicepirm. inž. Algis Pautienis, iš Clevelando, "DLK Birutės" d-jos Detroito skyr. pirm. Kristina Daugvydienė, Lietuvos diplomat. šefas St. Lozoraitis iš Romos (raštu), Lietuvos atstovas Vašingtone Juozas Kajeckas iš Vašingtono, Lietuvos atstovas Didž. Britanijai, Vincas Balickas iš Londono, raštu; Lietuvos gen. konsulas Kanadai, J. Žmuidzinas iš Toronto, Lietuvos gen. konsulas Niujorke A. Simutis, Lietuvos gen. konsulė Čikagoje Juzė Daužvardienė, prel. Juozas Tadaraukas iš Kanados, LSSST atkūrėjai, garbės nariai — Sofija ir Aleksandras Mantautai, LSSST atkūrėjas, garbės narys, dr. Vaidievtis Mantautas, LSSST atkūrėjas ir buvęs centro valdybos pirm. Alfonsas Valatkaitis, PLB pirm. St. Barzdukas, JAV LB Tarybos pirm. Vyt. Kamantas, Detroito liet. organiz. centro pirm. A. Sukauskas, Lietuvių Kultūros klubo pirm. Antanas Musteikis. Vėliau buvo gauta ir daugiau sveikinimų.

Prasmingą, gilių minčių invokaciją sukalbėjo LSSST c.v. kapelionas kun. Jonas Borevičius. Atsistojimu pagerbti žuvę kovoje už Lietuvos laisvę šauliai, partizanai pavergtoje Lietuvoje, Sibire ir visur kitur nukankinti kankiniai.

Vliko narys, šaulys Br. Bieliukas suvažiavimo dalyviams pateikė gerai paruoštą, giliai prasmingą ir visų susidomėjimą patraukusią paskaitą "Tarptautinė padėtis ir mūsų visų viltys". Paskaitininkas apžvelgė naujausius tarptautinės politikos aspektus ir ilgiau sustojo prie komunistinės Rusijos bei Maskvos tarptautinių siekimų ir pavergtos Lietuvos, Latvijos ir Estijos būklės. Prelegentas Br. Bieliukas baigė paskaitą su viltimi, kad politinė lietuvių tautos padėtis nėra gera, bet ir ne beviltiška. Lietuvos laisvės aukurėlis dega kiekvieno lietuvių širdyje. "Mes

turime tikėti, kad Lietuva vėl kelsis, bus laisva, nepriklausoma valstybė", šiais žodžiais prelegentas užbaigė savo įdomią paskaitą.

Įdomi buvo ir dr. Kazimiero Pautieniaus paskaita tema "Lietuvybės išlaikymas, arba — Pergreitas lietuvių nutautėjimas".

Po Vliko nario šaulio Br. Bieliuko paskaitos buvo pašventinta LSSST c.v. Moterų šaulių Emilijos Pūtviėnės vardo vėliava. Ją pašventino šv. Petro parapijos klebonas kun. Viktoras Krisčiūnevičius. Vėliavos kūmai: dr. K. Pautienis ir šaulė prof. Emilija Pūtvytė, Antanas Paškus ir Virginija Pranėnaitė. Pažymėtina, kad pastarosios mamytė a.a. šaulė Pranė Pranėnienė (ji buvo apdovanota Šaulių Sąjungos Žvaigždės ordinu), mirdama, testamentu keliu, užrašė šiai vėliavai įsigyti atitinkamą sumą pinigų. Ir dabar jos valia įvykdyta.

Jūrų šaulių centro valdybos vadovas Mykolas Vitkus išrikuoja garbės sargybą einančias šaules ir šaulius. LSSST c.v. pirmininkas Vincas Tamošiūnas, palydos lydymas ir garbės nario Vlodo Išganaičio, už atsižymėjimą tarnyboje ir nuopelnus vedamoje kovoje už Lietuvos laisvę, apdovanoja šiuos šaulius L. k. savanorį dr. K. Pautienį, "Neringos" jūrų šaulių kuopos pirmininką (Montrealy) Juozą Zavį ir Detroito jūrų "Švyturio" kuopos vicepirmininką, ats. ltn. Stasį Malinauską — Šaulių Žvaigždės ordinu ir Povilą Kanopą — Šaulių Žvaigždės medaliu.

Darbų darbeliai — posėdžiai

Balandžio 14-sios šeštadienis buvo iškilminga, o vėliau darbais pražyduosi diena. Perkėlus vėliavas iš didžiosios salės apatinėn ir mažesnėn, darbo posėdį atidarė Vincas Tamošiūnas. Į darbo posėdį pakviečiami: dr. Kazys Pautienis, Vladas Išganaitis ir Juozas Šiaučius: jie sudarė pirmininkų prezidiumą. Sekretoriatan pakviečiami Romas Macionis, Mykolas Maksvytis ir Juozas Leščinskas. Gausiais plovimais patvirtinamas pirmininkų ir sekretoriato darbo prezidiumas.

Pirm. Vincas Tamošiūnas praranda savo valdonę; įnešama Lietuvos Šaulių Sąjungos centro valdybos vėliava. Įneša St. Bernatavičius, gar-

bės palydą sudaro Stasys Jokubaitis ir Vladas Mingėla. Vėliava perduodama LSSST suvažiavimo pirmininkui dr. K. Pautieniui, kuris ją garbingu orumu priima ir pastato prie kitų 17 vėliavų.

Visuotinis LSSST suvažiavimas viebalsiai pakelia Sąjungos garbės nariais garbės teismo pirmininką gen. Joną Černių, prof. Emiliją Pūtvytę, Eugeniją Klupšienę ir Kunigundą Kodatiene. Perskaitomi pavėluotai gauti sveikinimai: Patersono, N.J., šaulių kuopos valdyba linki sėkmės šauliškuose darbuose ir pridėda \$77.00 auką; Racine, Wisc. "Kunigaikščio Kęstučio" kuopa, sveikina ir aukoja \$25.00 dolerių čekį; "St. Butkaus", iš Detroito, kuopos šauliai Ona ir Juozas Briedžiai linki išrinkti gerą ir darbingą LSSST centro valdybą ir pridėda \$20.00 čekį.

Atskaitinius 3-jų metų darbo kadencijos pranešimus pateikė pirm. V. Tamošiūnas; garbės teismo narys Marijonas Šnapštys; spaudos informacijos vadovas Vladas Mingėla; jūrų šaulių vadovas Mykolas Vitkus; iždin. Stasys Bernatavičius; tiekimo skyr. Vadovas Petras Padvaiskis; kontrolės komisijos pirm. A. Juodka ir "Šaulė Tremtyje" redaktorė Stefa Kaunelienė. 1973 m. suvažiavime praktikuota naujiena, atrodo, su pataisomis ateity suvažiavimuose sutau-pys daug laiko. Kiekvienai kuopai buvo išsiuntinėta tam tikras kiekis veiklos anketų. Anketose atsakoma į pateiktus klausimus. Viskas labai trumpai. Užpildytos anketos prieš, dvi savaites buvo atsiųstos Centro valdybon. Kiekvienai kuopai nereikalinga daryti ilgų ir beveik, visiškai panašių veiklos pranešimų.

Iš atsiųstų anketų santrauką parengė š. Jonas Švoba. Ateity tik reikia šį naują būdą kiek patobulinti, daugiau darbo pridėti, be to, tuos pareiškimus turėtų skaityti tą anketą užpildžiusios kuopos atstovas. Laiko ši sistema imtų daugiau, bet galėtume kiek praskaidrinti, gyvo šaulio pranešimu, tą, sakyčiau, "kompiuterinę" sistemą. Juk nori kiekvienas bent truputį apie savo kuopos veiklą pakalbėti.

Apie dvi valandas buvo sugaišta prie mūsų Sąjungos pavadinimo. Susidarė gana didelis procentas atsto-

vų, kuriems jau ilgokas laikas nepatinka "Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje" pavadinimas. Jie siūlė pavadinti "Lietuvos Šaulių Sąjunga" ir palikti be jokios "tremties". Diskusijų metu buvo įrodinėjama, kad tik tie lietuviai galį vadintis tremtiniais, kuriuos Maskvos KGB suėmė ir ištrėmė Sibiran ar kur kitur į panašią vietą. Diskusijos būtų nepasibaigusios ir po 4 valandų. Pagaliau įsitikinta, jog veltui gaišinamas laikas.

Išrinkta šiam dalykui išaiškinti atitinkama Statuto Komisija. Ją sudarė pirm. Br. Bieliukas ir nariai: garbės narys dr. V.A. Mantautas, garbės narė prof. Emilija Pūtvytė ir vėliau k-ja papildyta Marijonu Šnapščiu ir Algirdu Budrecku.

Lietuvos Šaulių Sąjungos centro valdyba

Rinkimo darbai ėjo sklandžiai. Greit perrinktas LŠST c.v. pirm. Vincas Tamošiūnas — vėl 3 metų kadencijai; vykd. vicepirm. Alfa Šukys; sveikatos reikalų vadovas — dr. Kazys Pautienis; kultūros reikalų vadovas Jonas Švoba; sekretoriai: Rozė Ražauskienė ir Romas Macionis; išdininkai: Stasys Bernatavičius ir Leonardas Šulcas; spaudos informac. vadovas (perrinktas) Vladas Mingėla; kultūros reikalų vadovas muz. Alf. Mikulskis; šaudybos sporto vadovas Jonas Šostakas, pavad. Jonas Balsys; jaunimo vadovas — Stasys Jokubaitis; jūrų šaulių vadovas Mykolas Vitkus, jo pavaduotojas — Mykolas Maksvytis, ūkio tiekimo skyriaus vedėjas — Petras Padvaiskas, padėjėjas — Stasė Cecevičienė, Pranas Beinoras ir Vincas Rinkevičius.

Kontrolės komisijon išrinkti: pirm. Adolfas Juodka, Sergejus Radzivickas ir Bronius Latoža; kandidatai: Pranas Tamkus ir Julius Pocius.

Sudarytas Moterų šaulių skyrius centro valdyboje, suvažiavimo patvirtintas plovimu. Vadovė — Ona Mikulskienė, narės: prof. Emilija Pūtvytė, Elena Gorodeckienė, Marija Jokubaitienė, Emilija Kutkienė, Kunigunda Kodatienė ir Eugenija Klupšienė.

"KARYJE" LŠST turėjo du skyrius: "Tremties Trimitą" ir "Šaulė Tremtyje". Moterų skyrius, suvažiavimo nutarimu, panaikintas. Paliktas

"Tremties Trimitas" padidintas iki 10 puslapių kiekvieną mėnesį. Nors suvažiavimas buvo išrinkęs du redaktorius, bet suredagavęs 1973 m. gegužės mėn. "T.T." numerį š. P. Petrušaitis pasitraukia iš redaktoriaus pareigų, todėl šios pareigos pavedamos sesei Stefai Kaunelienei. "Tremties Trimitą" ir šaulišką knygą "Nepriklausomai Lietuvai" redaguodamas Petras Petrušaitis išdirbo Lietuvos Šaulių Sąjungos spaudos ir informacijos taryboje virš vienuolika metų.

Garbės teisman išrinkti: pirm. Marijonas Šnapštys, Algirdas Budreckas ir Juozas Briedis. Kandidatai: — V. Šarka ir Balys Gražulis. Lietuvos Šaulių Sąjungos c.v. kapelionas kun. Jonas Borevičius, c.v. kandidatais išrinkti: Jurgis Baublys, V. Butkys ir Marija Jokubaitienė.

Leidžiamos knygos

Suvažiavime nutarta rūpintis ir toliau istorinio veikalo apie Lietuvą, anglų kalba, "Lietuvos Rusifikacija ir tautos rezistencija", autorius dr. K. Jurgėla, išleidimu. Paskirta "Kario" paramai \$500.00 ir dar rankama 120 naujų prenumeratų. Patirta, kad Niujorko "S. Kudirkos" šaulių kuopa jau spausdina Elenos Jucitės atsiminimus "Sovietų Rusijos kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose".

Taip pat suvažiavime buvo paminėta gera naujiena, kad šiemet pasirodys, jau spausdinama, visų šaulių laukiama Vlodo Putvinskio-Pūtvio biografija ir toje pačioje knygoje tilps jo raštai. Šios knygos autorius yra plačiai žinomas Vlodo Putvinskio-Pūtvio biografas, LŠST garbės narys ir atkūrėjas Aleksandras Mantautas; šio stambaus veikalo redaktorius yra dr. Vaidievis A. Mantautas. Knyga bus, apytikriai, apie 700 puslapių.

Šios knygos išleidimu ir prenumeratų rinkimu rūpinasi LŠST centro valdyba ir visos šaulių kuopos.

-o-

Baigminiai nutarimai:

1. Nutarta, kad kiekvienas kuopos narys privalo sumokėti LŠST centro valdybai kasmet po vieną dolerį; už neišsigalinčius apmoka kuopos valdyba.

2. Surinkti 120 "KARIO" prenumeratorių.

3. Po 3 metų, t. y. 1976 m., suvažiavimą, balsų dauguma, nutarta šaukti Toronto mieste, Kanadoje.

-o-

Šiemet buvo sudaryta Niujorke šaulių laikraštinių apdovanojimo komisija šių asmenų: 1. pirm. Jonas Rūtenis, sek. 2. Bronius Bieliukas ir 3. Jurgis Kiaunė.

Bronius Bieliukas, atvykęs iš Niujorko, paskelbė suvažiavimo pilnačiai, kad komisija nutarė (vienbalsiai) apdovanoti tris Detroito šaulius laikraštinius už nenuilstamą plunksnos darbą ir uolų šauliškų idejų kėlimą lietuviškoje — šauliškoje spaudoje: I-ja premija 100 dol. 50 metų žurnalistinio darbo jubilėjų švenčiantį Vladą Mingėlą; II-ja premija \$75.00 "Šaulė Tremtyje" redaktorę Stefą Kaunelienę ir III-ja premija \$50.00 Antaną Grinių.

L.Š.S.T. VAKARINIO POKYLIO KONCERTAS

VI. Mingėla

Į pokylį ir koncertą atsilankė tikrai daug šaulių ir jų bičiulių. Didžioji Lietuvių namų salė buvo perpildyta. Apie 8 val. vakaro nebuvo nė vienos tuščios vietelės prie stalų.

Koncertui atlikti buvo pakviesti L.T.M. Čiurlionio kanklių orkestras ir solistė — sopranas Irena Grigaliūnaitė. Dirigentė ir vadovė — šaulė Ona Mikulskienė.

Čiurlionio ansamblio kanklininkės-ai: Ramūnė Banionytė, Danutė Bankaitytė, Mirga Bankaitytė, Raimundas Bankaitis, Vytautas Bankaitis, Danutė Januškytė, Lygija Rociūnaitė, Lilė Sniečkutė, Ramona Sniečkutė, Daina Urbaitytė, Rytas Urbaitis, Walsh Daleen.

Koncerte atlikti dalykai: 1. Tautinės dainos fantazija, 'Siuntė mane motinėle' kanklėmis solo paskambino Lilė Sniečkutė. 2. 'Nemuno šauksmas' — Tautinių dainų triptikas. Kontrabasinėmis kanklėmis paskambino solo, Vyt. Bankaitis. 3. 'Jaunystės žaismas' — kanklių duetas — Ramona ir Lilė Sniečkutės. Visi paskambinti muzikos dalykai svečiams patiko ir paliko gilų įspūdį. Patogiai, prie apkrautų stalų sėdin-

ti publika laikėsi tylos, o kai nutildavo liūliuojančios žaismingos melodijos, tai prapliupdavo katučių audra. Visi čia paminėti dalykai yra sukomponuoti muz. Alfonso Mikulskio.

Antrojo dalyje buvo žavėtinai atlikta kanklių suita, paskambino ją visas kanklių orkestras. Prisimenant tuos mažuosius ir mažąsias kanklių meno orkestrantus, nustembi išpildymo tobulumu. Kiek daug darbo ir rūpesčių turėjo jų mokytoja Ona Mikulskienė kol tokio aukšto lygio pasiekė jos mokiniai!

Žvanti, jauna, tautiniais drabužiais švytinti solistė Irena Grigaliūnaitė padainavo, kanklėms pritariant, šiuos dalykus: 'Vai dariau, dariau lyseles', 'Oi, motule mano!', 'Audėjos daina', 'Lazdynėlis' ir dar bisui padainavo, nes užbaigus dainuoti ir mažiesiems kankliuoti, prapliupo nesibaigianti audra katučių. Paskutinioji buvo "Kur lygios, lygios lankos". Scenarijus — ansamblio valdybos pirmininkas inž. Henrikas Bankaitis.

Reikia pripažinti, kad Irena Grigaliūnaitė — vis auganti solistė. Jos sopranas toks mielas, švelnutis ir gležnas, kad rodos norėtum, kad ji dainuotų ir dainuotų. Visoms dainoms pritarė, vietoj pianino palydos, kanklių orkestras. Pritaikė ir harmonizavo kanklėms muz. Alf. Mikulskis.

Reikia tarti, kad niekad tokio gausaus Šaulių Sąjungos Suvažiavimo neturėjome, o taip pat tiek daug svečių nesusirinkdavo. Atrodo Šaulių Sąjunga vis labiau ir plačiau savo darbais ir laimėjimais ima skambėti. Sąjunga auga savo darbais, laimėjimais, nes kiekvienais metais vis daugiau ir daugiau į šaulių gretas įsijungia narių, vis daugiau įsisteigia šaulių vienetų-dalinių.

-o-

P. S. O kaip gi nepaminėti Jūrų "Švyturio" kuopos šaulių šeimininkių, kurios paruošė visus valgius, ne tik tam pokyliui, bet visus šaulius svečius vaišino per ištisas dvi dienas. Jos dirbo pasiaukodamos, nes nėmė jokio atlyginimo. Jų pavardės: Vera Kulbokienė, Stasė Vyčienė, Marija Bačkaitienė, Gildegart Kniūrienė, Kostė Kirvelaitienė ir Dimšienė. Ačiū! — visos LŠS c.v. vardu.

LŠST SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMO ŠAULIŲ MOTERŲ POSĖDIS Vlado Pūtvio 1973 m. balandžio 15 d.

Dienotvarkė

1. Moterų vadovės žodis.
2. Sesės Onos Mikulskienės pašnekesys — Moterų veikla sekcijose.
3. Diskusijos
4. Clevelando sekcijos pasiūlymas statuto pakeitimui a. sekcijų valdybas sudaryti iš trijų: pirmininkės, sekretorės ir išdininkės, b. moterų sekcijai suteikti teisę turėti savo išdą, pasiliekančią iš parengimų procentą (nutarti kokį).
5. Pageidavimai ir sumanymai.

Posėdyje dalyvavo 20 šaulių moterų.

Posėdį atidarė sesė Stefanija Kaunelienė, pasveikindama susirinkusias ir perskaitydama dienotvarkę ir gautą iš Floridos sesės Kunigundos Kodatienės sveikinimą. Apgailestauja, kad negalėjo dalyvauti suvažiavime. Linki darnioje seseriškoje nuotaikoje išnagrinėti, išspręsti visus rūpimus klausimus. Pasitraukdama iš pareigų nuoširdžiai dėkoja vadovėms ir sesėms už rūpestingą darbą ir pasiaukojimą šauliškam lietuviškam darbui. Linki savistovesnio pasireiškimo moterų sekcijose. Baigia žodžiais: "Tepadedu Jums Aukščiausias visuose darbuose". Pasirašė — Kunigunda Kodatienė, Moterų šaulių vadovė.

"Kar. Juozapavičiaus" kp. moterų vadovė Ona Mikulskienė iš Clevelando davė platų pranešimą apie jų veiklą ir darnų sugyvenimą. Siūlo sueigose duoti pašnekesių — paskaitų. Siūlo suruošti pirmos pagalbos kursus, kurie Clevelande turėjo didelį pasisekimą ir susidomėjimą.

Šaulė moteris turėtų būti ir fiziniai gerai užsigrūdinus.

Siūlo atgaivinti kuopose kanklių muziką, remti šaulišką spaudą, prisidėti prie Motinos Dienos suruošimo, lankyti ligonius ir senelius. Vėlinių dieną lankyti kapus, jungtis į šalpos darbą, laikytis tautinių tradicijų, papročių.

"Vytauto Didžiojo" kuopos Čikagoje moterų vadovė Stasė Cecevičienė pranešė: Moterų sekcijoj 150 sesių šaulių. Visos darniai dirba, visur prisideda, tik mažai apie savo

veiklą rašo. Jos ruošia tautinių ir šauliškų švenčių minėjimus, uniformos dalyvauja eisenose, stovi garbės sargyboje prie mirusių šaulių karsto, siuva tautines vėliavas ir vėliavėles, lanko, kartu su broliais, sergančius ir paliegiusius, ruošia vakarus, balius, kurie duoda daug pelno. Po kiekvieno minėjimo kuopa gauna aukų ir įstojimo pareiškimų. Du kartus metuose kapų puošimo dieną ir per Vėlines aplanko šaulių kapus ir juos papuošia vėliavėlėmis ir žvakutėmis. Jos ir kuopos sesių nuomone, dirbdamos bendrai ir su broliais daug padaro, nei padarytų dirbdamos atskirai. Kada ir kiek pinigų reikia jos gauna iš bendros kasos ir jos jokių nesusipratimų dėl pinigų neturi. Ateity žadėjo duoti daugiau pranešimų iš savo veiklos.

"Karaliaus Mindaugo" šaulių kp. Montrealyje Moterų vadovė sesė Jukonienė pranešė, kad jų sekcijoje yra tik 12 sesių ir jos dirba drauge su vyrais. Ji labai jautriai kalbėjo apie šaulės veiklą, pažymėdama, kad pati dirba ne dėl garbės ir medalių. Perskaitė vienos kp. sesės parašytą labai gražų eilėrašį. Sesė Stefanija Kaunelienė paprašė jį duoti į "Karį".

Sąjungos garbės šaulė, Brockton kp. sesė Emilija Pūtvytė pranešė — kuopoje 10 sesių, jos dirba bendrai su broliais šauliais.

"Švyturio" jūrų šaulių kp. Detroite š. Cecilija Balsienė, nebūdama kp. moterų vadovės įgaliota, išsamesnio pranešimo padaryti negalėjo, tik paminėjo, kad siuntinius į Suvalkų Trikampį siunčia kartu su kp. sese Julija Rutkauskiene savo lėšomis ir iniciatyva, nes jų kp. nesiunčia. Taip pat jos lankančios ir ligonius.

Toronto "Vlado Pūtvio" kp. atstovė Marija Jokubaitienė: moterų sekcijoje 12. Dirba kartu su broliais. Lanko kapus, ligonius, uniformuotas dalyvauja tautinėse šventėse.

"Klaipėdos" jūrų šaulių sesė Žibutienė: sesės dirba kartu su broliais.

"Stasio Butkaus" kuopos Detroite moterų sekcijos vadovė Emelija Kutkienė — neseniai perėmė pareigas, todėl veiklos dar neišvystė, o buv. moterų vadovė Bronė Selenienė jai žinių nedavė ir patį į suvažiavimą

neatvyko. Platų pranešimą davė, 1969-70 metais buvusi moterų vadovė Lidija Mingėlienė.

S. Kaunelienė pasiūlė Detroito sudaryti kanklių orkestrą, nes sąlygos esančios labai geros: yra jaunų šaulių, kurios tuo būdu aktyviau įsijungtų, yra sesė Danutė Petronienė, kuri tam orkestrui galėtų vadovauti, pagaliau, arti Clevelandas, kur gyvena kanklių muzikos mokytoja Ona Mikulskienė, kuri galėtų perduoti elementarines žinias. Pradžiai reiktų 8 kanklių, kurių kaina 100 dol. už vieną.

Sesė Ona Mikulskienė, ne tik sutiko atvažiuoti į Detroitą, pamokyti, bet įteikė Emilijai Kutkieni kanklių muzikos vadovėlį, kad ši perduotų būsimajai orkestro vadovei Danutei Petronienei.

Š. Emilija Kutkienė planuoja Detroito praveisti siuvimo pasitobulinimo kursus, jei atsirastų besidominčių sesių.

Detroito ir kitų kuopų moterų sekcijos pageidavo turėti savo atskiras kasas, kad esant reikalui nereiktų prašyti iš bendros kasos ir tuo būdu galėtų dažniau ligočius aplankyti ir jiems donanėlę nunešti ar daugiau siuntinių į Suvalkų Trikampį persiųsti. Buvo siūloma, kad 25% parengimų pelno eitų į moterų kasą.

Sesė Stefanija Kaunelienė pranešė — Wayne State u-tete yra galimybė įrengti lietuvišką kambarį. Būtų gražu, jei šaulės įsijungtų telkiant lėšas, bei į planavimo darbus.

Sesės iš tolimesnių vietovių skubėjo namo, todėl susirinkimas buvo baigtas giesme "Lietuva Brangi".

Elžbieta Jodinskienė

ŠAULYS ROBERTAS SELENIS — POLITINIŲ MOKSLŲ BAKALAURAS

Pavasarij tūkstančiai jaunuolių baigia aukštąsias mokyklas. Š. m. balandžio 28 d., savo 21 gimtadienio išvakarėse, Detroito "Stasio Butkaus" kp. jaunas šaulys Robertas Selenis sėkmingai baigęs Detroito u-tetą, gavo politinių mokslų bakalauro laipsnį su atžymėjimu suma cum laude. Būdamas labai darbštus ir veržlus, Robertas 4 metų kursą baigė per trejus. Pagerbiant geruosius studentus, Robertas gavo dekanų rak-

tą, buvo priimtas į Jėzuitų garbės korporaciją Alpha Sigma Nu, bei laimėjo politinių mokslų atžymėjimą ir Michigano valstijos gubernatoriaus pavaduotojo James H. Bricley paskirtą piniginę premiją. Rudenį, jis pradeda tarptautinės teisės studijas.

U-tete jis pasižymėjo kaip geras kalbėtojas, visur iškelias Lietuvos okupantų rusų žiaurumą, religijos persekiojimą. Dažnai atstovaudavo savo u-tetą kituose u-tetuose. Buvo komandiruotas į prezidentinį trijų dienų simpoziumą. Praėjusiais metais, minint Jungtinių Tautų savaitę, masiniam susirinkime Detroito miesto centre, jis drąsiai apkaltino Jungtines Tautas, kad tyli dėl Lietuvos ir kitų pavergtų tautų likimo.

Gyvai reiškiasi lietuviškam gyvenime, gerai baigė "Aušros" liutuanistinę mokyklą, be to Robertas dainuoja jaunimo chore, vaidina, šoka Šilainėje ir bendradarbiauja lietuviškoje spaudoje. 1970 m. buvo priimtas į Žurnalistų s-gą.

Skautas. Buvo Baltijos tunto adjutantu, dabar tuntininko pavaduotojas. Buvo ir dabar yra įvairių lietuviškų organizacijų valdybose. Jis atgavino ir pirmininkauja Lietuvos Studentų s-gos Detroito skyriui.

Neišsėmiama energija ir veržlumas įgalina Robertą visur sūspėti. Jo sėkmingas mokslo baigimas nuopelnas ir jo tėvelių, "Stasio Butkaus" kp. šaulių, Bronės ir Vlodo Selenių, kurie iš mažens įpratino Robertą sunkiai dirbti, neleisti laiko veltui ir siekti vis aukščiau.

Sveikinam Robertą ir jo tėvelius, linkime nepavargti, nepersitempti ir — sėkmės tolimesnėse studijose!

IŠ KUOPŲ VEIKLOS:

Montrealio "LK Mindaugo" kp moterų sekcijoje šiuo metu yra 20 sesių. Moterų skyrius tvarkosi savarankiškai. Skyrius išsirenka savo valdybą iš p-kės, kasininkės ir sekretorės. Skyriaus pirmininkė automatiškai įeina į kuopos valdybą, kaip pilnateisė narė. Skyriaus kasa tvarkoma per kuopos kasą.

Trejų metų laikotarpy skyrius turėjo keturius metinius susirinkimus ir 8 valdybos posėdžius. Į posėdžius kviečiamos visos skyriaus narės, 9 sesės turi uniformas. Žymesnių, minėti-

nų atliktų darbų beveik lyg ir nebūta, bet aktyviai prisidėta prie visų kuopos darbų. Paminėtina sesių suorganizuota 1972 metų pavasarij ekskursija į sostinę Otavą. Lankomi ligočiai ir mirusių kp. narių kapai. Talkininkaujam KLB Apylinkės valdybai paruošiant siuntinius į Suvalkų Trikampį. Ruošiamos privačiais kavutės su paskaitomis, diskusijomis, bingo kasos papildymui. Organizuotai dalyvaujame ir talkininkaujame Kariuomenės Atkūrimo šventės ir Vasario 16 minėjimuose. Aktyviai prisidėjome prie 18-tos Kanados Lietuvių Dienos suorganizavimo, 1972 metų rudenį.

Skyriaus p-kė Julija Jukonienė

"DLK Algirdo" Hamiltono kp. metinis susirinkimas įvyko 1973 m. kovo 17 d. Buvo išrinkta nauja valdyba. P-ku trečiam terminui išrinktas Povilas Kanopa, vice p-ku — Alfonsas Patamsis, kasininku — Antanas Šukaitis, Jaunimo vadovu — Kazimieras Deksnys, kuopos turto globėju — Marcijonas Juodis, sporto vadovu — Anicetas Povilauskas, protokolo sekretoriumi — Juozas Zurlys, kuopos sekretoriumi — Juozas Zurlys ir parengimų vadovu — Andrius Petkevičius.

Šiuo metu kp. yra 12 moterų: Stasė Petkevičienė, Daugelienė Evelina, Deksnienė Aniceta, Deksnytė Laima, Kanopienė Stasė, Kvedarienė Marija, Lukošūtė Adelė, Petraitienė Adolfiną, Rimkienė Ona, Urbaitytė Insa, Žemaitienė Genovaitė ir Volungytė Aldona. Pirmininkė — Stasė Petkevičienė.

Š. m. veiklos programoje numatyta birželio 28 d. suruošti gegužinę — Jonines, Hamiltono Medžiotųjų Žuklautojų (Giedraičio) šaudykloje. Stengiamės pagyvinti sesių veiklą ir įsigyti uniformas.

Š. Stasė Petkevičienė

IŠ "KAR. JUOZAPAVIČIAUS" ŠAULIŲ KP. MOTERŲ skyriaus veiklos

Clevelando šaulės, šio mėn. 6 d., sušaukė savo eilinį susirinkimą. Skyriaus vadovė sesė O. Mikulskienė padarė išsamų pranešimą apie Detroito įvykusį s-gos atstovų suvažiavimą. Ji džiaugėsi, kad šaulės atstovavo net 21 sesė, iš įvairių vietovių. Dauguma šauliškomis uniformomis pasipuošu-

Nuoširdžiai sveikinu mieląją sesę Oną Mikulskienę, sutikusią pasiimti atsakingas moterų šaulių vadovės pareigas.

Kartu sveikinu seses: Emiliją Pūtvytę, Eleną Gorodeckienę, Eugeniją Klupšienę, Mariją Jokubaitienę ir Emiliją Kutkienę, sutikusias įeiti į naujos vadovės štabą.

Linkiu gražiausios sėkmės ir kūrybingo šauliško darbo mūsų visų sesių ir kartu Šaulių S-gos gerovei.

Sujungtos rankos suteiks stiprybės!

Jūsų Kunigunda Kodatienė
Buvusi moterų šaulių vadovė

“T. T.” sveikina naujas S-gos Garbės Nares: Kunigundą Kodatienę, Eugeniją Klupšienę ir Emiliją Pūtvytę ir brolių Joną Černių.

Sveikina naująją S-gos Vadovybę ir linki sėkmingai dirbti Nepriklausomai Lietuvai.

VEIKLA ŠAULIŲ MOTERŲ SEKCIJOSE

(LŠST Atstovų suvažiavime Detroite, Moterų šaulių susirinkimo metu, balandžio 15 dieną, Clevelando “Kar. Juozapavičiaus” kuopos moterų vadovė Ona Mikulskienės skaityta paskaita)

Nedėkingas mūsų tautos ir valstybės likimas, kaip mūsų asmeninį, taip ir organizacinį gyvenimą nunešė, labai žiauria srove, į nedėkingas ir nepalankias sąlygas. Netekome Tėvynės ir tautos. Atsidūrėme svetimame krašte ir tik mažutėje tautos dalelėje, įsikūrusioje svetimųjų įtakų žalajoje ir net individualybę naikinančioje aplinkoje.

Tėvynėje likusi tautos didžiama išgyvena sunkią medžiaginę ir moralinę priespaudą. Jai labai reikalinga visokeriopa mūsų šauliška pagalba. Todėl turėtume ieškoti būdų dvasiniai gyventi kartu su tauta, teikti jai paramą ir pagūdą, kad išliktų dvasiniai ir fiziniai sveika ir patrijotiška; o, kad ir

sios, kelios tautiniais kostiumais. Atsistatydinus S-gos moterų vadovei sesei Kunigundai Kodatieni, vadove išrinkta sesė Ona Mikulskienė. Be to, į skyriaus valdybą įėjo sesės: E. Pūtvytė, E. Gorodeckienė, M. Jokubaitienė, E. Kutkienė, K. Kodatienė ir E. Klupšienė. Susirinkusios šaulės malonią žinią sutiko plojimu ir savo vadovei sudainavo “Ilgiausių metų”.

Toliau, sesė O. Mikulskienė painformavo kas padaryta rengiant Motinos Dienos minėjimą gegužės 20 d. Toks minėjimas lietuvei motinai pagerbti Clevelando šaulių moterų buvo pradetas prieš dvejuis metais ir rado gyvą visuotiną pritarimą. Minėjimo programoje numatyta J. Budrienės paskaita. Koncertinę dalį išpildys sesės O. Mikulskienės paruošta ir vadovaujama Šv. Kazimiero lituanistinės mokyklos moksleivių grupė — jauniajai kanklininkai. Tai bus jų pirmas viešas pasirodymas. Visos mamytės bus apdovanotos gėlytėmis. Po koncertinės dalies — kavutė ir vaisės.

Moterų skyriaus šaulės taip pat nutarė atatinamu būdu išreikšti pniai Premeneckienei gilią padėką ir nuoširdų įvertinimą už duotą televizijoje interview, kuriame ji drąsiai pareiškė protestą tautybių vardu už Clevelando burmistro padarytą iškilmingą sovietų laivo sutikimą Clevelando uoste.

Susirinkimo metu šaulys J. Kry-

geris savo paskaitoje, tema “Nemirtingieji Šauliai”, sugretino žygius ir nuopelnus Atlanto nugalėtojo St Dariaus ir Vlado Pūtvio. Oficialiajai daliai pasibaigus, sekė jaukus pabendravimas ir pasidalinimas mintimis.

“Stasio Butkaus” kp. šauliai: s-gos garbės narys J. Černius su ponija Veronika apėjo Michiganą ir jau įsikūrė 630 West Bonita ave. apt. 6 a, Claremont, Calif. 91711.

Pasigesim jų Detroite, nes jie švietė mums skaisčiu pareigingumo pavyzdžiu, net 70 mylių važiuodami į lietuviškus parengimus. Visad malonūs, draugiški, nuoširdūs. Sesės Veronikos sveikata, kuri buvo gerokai Michigane sušlubavusi, pamažu taisosi. Geriausias sėkmės Californijoje! Mūsų mintys ir linkėjimai visad su Jumis.

Sesė Marija ir brolis Balys Gražuliai, iš Flint, gavo džiugią žinią iš Čikagos. Sulaukė pirmosios vaikaitės Lidijos Ritos. Sveikinam senelius ir naujagimės tėvelius Rimą ir Nijolę Gražulius.

Gandras aplankė ir Julijos ir Petro Bliūdžių dukrą ir žentą ir paliko naujagimę dukrelę Lee. Sveikinam sesę ir brolių Bliūdžius ir jų dukrą bei žentą.

Šį pavasarį įveirias Detroito ir Vindsoro gimnazijas baigė jaunosios

šaulės: Alma Abariūtė, Dana Giedriūnaitė, Rūta Jusytė ir šaulys Vidus Vyšniauskas. Gegužės 12 d. jie buvo pristatyti visuomenei “Kartą Pavasarį” baliaus metu. Valio abiturientai!

Gegužės 5 ir 6 dienomis Detroite įvykusių XXIII Šiaurės Amerikos Sportinių Žaidynių metu Detroito “Kovo” garbę sėkmingai gynė jaunieji šauliai: Antanas Paškus, Edvardas Sventickas, Alma Abariūtė, Jonytė Beržanskytė, Viktorija ir Laura Leonavičiūtės, Irena Sventickaitė, Violeta Abariūtė ir Rita Simutyte. Tinklininkų treneris — brolis Vladas Simutis.

Žaidynių Garbės Rėmėjai — Lietuvos Šaulių S-gos Tremytyje Centro Valdyba ir “Stasio Butkaus” kuopa.

Buvusi moterų vadovė, s-gos garbės šaulė, sesė Kunigunda Kodatienė, su savo vyru, broliu Kęstučiu, apsigyvenę Surfside, Fla. apvažiavo įdomesnes Floridos vietas ir St. Peterburge su šauliu broliu Albertu Mateika nagrinėjo šaulių vieneto organizavimo galimybes. Sąlygos puikios, nes ten kurias daug lietuvių ir jie norėtų į tą vienatį įstoti. Linkim sėkmės!

S-gos garbės šaulys Kazys Musteikis iš Čikagos prisiuntė padėką naujajai s-gos valdybai už jam pasiūstus sveikinimus ir linkėjimus. Jis linki naujai vadovybei geriausias kloties ateities veikloje.

Padėką ir sveikinimus prisiuntė ir šaulio Juodvalkio atsiminimų knygos redaktorius Bronius Kviklys.

mes nuo savo tautos nenutoltume ir svetimųjų jūroje nepaskęstume.

Sibire kenčiančiųjų, lygiai ir okupuotoje tėvynėje esančiųjų, bei plačiame pasaulyje į vargą ir nelaimėes patekusių sesių ir brolių akys yra į mus atkreiptos. Kas gi pirmas jei ne šaulė turi ištiesti savo tvirtą ir jautrią pagalbos ranką. Tad mūsų — išseivijos šaulių — laukia skirtingos ir komplikuo-tesnės pareigos. Todėl mūsų veiklos būdas, planai ir priemonės turėtų būti pritaikytos likimo uždedamoms pareigoms sėkmingiau atlikti, tačiau nenutolstant nuo VI. Pūtvio idėjų ir jo nustatytų formų.

Štai, mielosios sesės, keletas sumanymų:

1. Mūsų organizaciniam veikimui giliau įprasminti, siūlau sekcijų sueigose duoti pašnekėsių-paskaitų, ypač, iš šaulių kūrimosi ir nepriklausomybės meto. Tai tautos ir šaulės heroika. Tokie pašnekėsiai ypač naudingi jaunesnėms sesėms, nes duoda joms pilnesnį supratimą kas yra šaulė, kokios jos pareigos pavojaus metu. Reiktų duoti ir kitokioms temoms — mokslinėm, literatūrinėm temoms, iš meno ir muzikos pasaulio, ypač turinčio sąryšio su moters gyvenimu, gerų paskaitų.

Tai praktikuojama Clevelando moterų sekcijoje ir pasekmės yra labai geros.

2. Nepriklausomoje tėvynėje šaulės pirmoji pareiga buvo pasiruošti teikti pirmąją pagalbą, karo atveju būti sanitare, slaugyti sužeistuosius ir vadovauti apsaugai nuo cheminio karo pasekmių. Mūsų sąlygose neviskas tinka, tačiau nelaimėje suteikti pirmąją pagalbą šaulė turėtų būti pilnai pasiruošusi, todėl reiktų ruošti pirmosios pagalbos kursus. Clevelande tokie kursai turėjo didelį pasisekimą. Juos lankė net ir ne šauliai ir prašo pakartoti.

3. Kad šaulė galėtų savo pareigas tinkamai atlikti turi būti fiziniai užsigrūdinusi. Pagal vietos galimybes reiktų steigti sporto ratelius — komandas. Tas paskatintų jaunimą įsijungti į šaulių eiles.

4. Be karinio pasirengimo ir fizinio užsigrūdimio laisvoje Lietuvoje šauliai išvarė gilią vagą kultūrinėje srityje.

Šioje srityje ir išseivijoje atsiranda nemaža galimybių šaulėms pasireikšti. Mūsų kolonijose pasitaiko nemaža neišnaudotų galimybių. Vaidintojų būrelį, kvartetą, oktetą, orkestrą ar tautinių šokių grupę-mišrią ar vien mergaičių, suburti. Gi mums artimiausias ir brangiausias uždavinys — atgaivinti mūsų vaidilučių kanklių muziką, kuria jokia organizacija nesirūpina, ji palikta našlaitės Pelenės būklėje. Tai ne komplikuota, nei su didelėmis išlaidomis surišta, o sava ir gražu.

5. Surasti galimybių paremti ypač šaulišką spaudą.

6. Įsipareigoti, kaip laisvoje Lietuvoje buvom įsipareigojimą, ruošti Motinos Dieną. Jei yra daugiau užsimojančių organizacijų, bent jungtis ir švęsti kartu.

7. Kaip malonu senutei prieglaudoje, ar sesei ligoninėje, kai ją aplanko. Kai paguodos žodžiu, mažyte dovanėle sutrumpina nuobodžias ir skaudžias valandas. Šią gailestingumo pareigą reiktų prisiimti mums, mielosios sesės.

8. Kaikur esame sukūrę tradiciją Vėlinių dieną lankyti savanorių, šaulių ir kitų Lietuvai nusipelnusių kapus ir papuošti juos gėlėmis ir tautinėm vėliavėlėm ir žvakutėm. Turėtų ir kitos sesės tą daryti.

9. Tūkstančiai mūsų sesių ir brolių Sibiro tremtyje kenčia badą ir skurdą. Nemaža taip pat pavergtoje tėvynėje, Lenkijoje ir kituose kraštuose yra patekusių į varganą padėtį. Viena Balfio organizacija visko neapėpia. Brolių šauksmas mums, sesės uždeda tautinę ir krikščionišką pareigą ištiesti jiems duosniąją pagalbą. Junkimės į šalpos darbą. Tai nėra nei sunkios nei nemalios pareigos. Reikia tik gerų norų ir pastangų.

10. Šaulė yra šimtaprocentinė lietuvė. Kaip būtų gražu, kad sesės tiek savo šeimose, tiek visuomeniniame gyvenime šventai laikytųsi tautinių tradicijų bei papročių!

a. Tautinių švenčių metu būtų pasipuošusios tautiniais rūbais.

b. Religines šventes švęstų pagal savo tautinius papročius. Pratintų jaunimą juos pamilti ir jų laikytis.

c. Savo butus puoštų tautiniame stiliuje, pradedant tautiniais simboliais, išdirbiniais, paveikslais, langatiesėmis, lovatiesėmis ir t.t.

Laisvoje tėvynėje gera šaulė buvo tikroji šventojo tėvynės aukuro vaidilutė. Jos moteriškoje širdyje sutilpo visi S-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio idealai: moteriškumas, motiniškumas, pasiaukojimas, išmintis, moralė, jėga, karžygiškumas ir tėvynės bei tautos meilė. Pavergtoje tėvynėje mūsų sesių širdyse šie idealai teberusena, bet suliepsnoti jie kol kas negali. Žiauri priešo ranka ją užgesina kartu su laisve ir gyvybe. Mus, brangios sesės, Lietuvos išseivės, šie idealai dar karščiau įpareigoja ištikimai kurenti mūsų tėvynės ir šauliškų idealų aukurą, kad tauta išliktų gyva ir tvirta ir mūsų tėvynė vėl būtų laisva.

Denis Paškauskas iš St. Ignatius jun. kolegijos priimtas į West Pointo karo akademiją. Jo brolis irgi tarnauja kariuomenėje. Jo motina, likusi našlė, turi valymo drabužių krautuvę 69 g. Marguette Parke, Čikagoje. Dėniui linkime sėkmės. Įstojant akademijon jam padėjo Kongreso atst. Morgan Murphy.

Jonas Daunys grįžo iš Šiaurės Vietnamo belaisvių kalėjimo, kartu su kitais Amerikos kariais, po paliubų sutarties. Jis kilęs iš Connecticuto.

Kpt. Jonas Macejūnas, ilgesnį laiką sirgęs širdies liga, mirė geg. 10 d. Melburne, Australijoje, tesulaukęs vos 61 m. amžiaus. Buvo kilęs iš Kalvarijos.

A.A. kpt. Juozui Kulikauskui buvo iškilmingai atidengtas paminklas Šv. Kazimiero kapinėse. Dalyvavo daug Ramovės narių pamaldose ir atidengime. Jis buvo veiklus skyriaus narys ir daug dirbo "Kariui" paremti.

Gen. št. plk. ltn. Jonas Juknevičiaus mirties metinių proga, jo žmona ir šeima įnešė į LF 100 dol. įnašą jo vardu.

Mjr. Kazimieras Daugvydas, gyv. Detrote, Mich., savanoris-kūrėjas neseniai atšventė savo 75 m. amžiaus sukaktį. Sveikiname. Būtų gerai jei parašytų savo atsiminimus į "Kari", nes mūsų savanoriai kiekvienas turi savo karinių išgyvenimų.

Paulius Kazlauskas dabar tarnauja JAV karo laivyne ir studijuoja karo techniką, ruošdamasis atsakingoms pareigoms. Kilęs iš Detroito.

Karolis Cicėnas, mirė tesulaukęs 67 m. amžiaus, buvo kilęs iš Švenčionių apskrities. Lietuvoj dirbo Ginklavimo Valdyboje, vėliau buvo Švenčionių burmistras.

Dalia Vasarytė, gyv. Clevelande, baigė gail. seserų kolegiją ir laikinai dirba Barbetono miesto ligoninėje, o rudenį žada persikelti į U.S. laivyno ligoninę prie Čikagos. Linkime sėkmės darbuose.

— **Petras Česnulis** parašė knygą "Kaip kentėjau Pilsudskio Kalėjime — Nužmogintieji". Jis tais laikais tarnavo lenkų kariuomenėje Vilniaus krašte. Tai knyga, kurioje jausmingai ir vaizdžiai aprašyti jo išgyvenimai ir kitų lietuvių lenkų vergijoje. Verta visiems paskaityti.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Jūrų šaulys Augustinas Dačkus mirė geg. 19 d., tesulaukęs vos 49 m. amžiaus. Priklausė Ciceroroje jūrų šaulių "Klaipėdos" kuopai.

Eduardas V. Blažys dabar tarnauja JAV laivyne, gyv. Kalifornijoje. Baigęs karinę tarnybą tęs miškininkystės mokslus.

Kanados Veteranų įstaiga praneša, kad lietuviai buvę I ir II Pasaulinių karų veteranai, tarnavę sąjungininkų kariuomenėse, galės gauti tas pačias lygias teises, kaip ir kanadiečiai, jei įrodys tai dokumentais. Likusios našlės, taip pat galėtų gauti pašalpas. Suinteresuotieji prašomi kreiptis "Department of Veteran Affairs", Ottawa, arba artimiausio miesto veteranų departamento įstaigą. Tad, lietuviai, nepraleiskite progos, ypač tie kurie dalyvavote kautynėse, buvote sužeisti, ar tapot invalidais. Nėra aišku ar ir Amerikos karo veteranų įstaiga teikia tokias pat teises.

Lietuvos kariuomenės karys **Charles Gable**, kuris 1940 m. patekęs Sovietų armijon, vėliau buvęs belaisvis yra netekęs kojos iki kelių. Nors kartais jis kenčia daug skausmų, bet yra veiklus lietuviškame judėjime Čikagoje.

Karolis Slapšinskas, gyv. Čikagoje, II Pasaulio karo veteranas, neseniai pasakojo, kaip būdamas Tomske ir kituose Sibiro miestuose, kur buvo Amerikos aviacijos bazės, dirbo elektros mechaniku. Jam teko daug kartu matyti lietuvių tremtinių ir per vielinę tvorą jiems įteikti atliekamo maisto. Rusų kareiviai iš tolo grasindavo, kad neprieitų, nes nušausią, tačiau, rusai bijodavo amerikiečiams pasirodyti toki žiaurūs.

PERRINKTA "DAUMANTO" ŠAULIŲ KUOPOS VALDYBA

Kovo 25 d., 12 val., sekmadienį, Šv. Kazimiero pradžios mokyklos patalpose, įvykusiame "J. Daumanto" šaulių kuopos metiniame narių susirinkime, slaptu balsavimu, buvo perrinkta nauja šaulių kuopos valdyba, kuri pasiskirstė pareigomis:

Pirmininkas — Kazys Karuža (buvo O. Žadvydas);

Vicėpirmininkas — Vladas Gilyš;
Sekretorius — Jurgis Uksas;
Iždininkas — Jonas Janušaukas.

Šaulių kuopos buvusiame pirmininkui šauliui Osvaldui Žadvydui pasiūlius, kad dabartiniai (pereitų metų) garbės teismo ir revizijos komisijos nariai ir jaunimo vadovas sutiktų pasilikti sekančių dviejų metų terminui, ir jiems sutikus, susirinkimo visuoma plojimu tam pritarė ir tuo pačiu patvirtino išrinkimą.

Nauja šaulių kuopos valdyba pasiūlė naujam šauliui Broniui Stančiui apsiimti vadovauti sportui ir būti sporto reikalų vadovu. Jis sutiko. Naujai išrinktoji kuopos valdyba turi naujų planų veiklai praplėsti. To plano veiklos eilėje numatomas glaudesnis bendradarbiavimas su vietinėmis lietuviškoms organizacijomis.

Itin bus kreipiamas dėmesys į praplėtimą šauliškos informacijos, bus daugiau rašoma į "Tremties Trimitą" ir į kitus laikraščius. Tam tikslui bus išrinkti korespondentai. Bus kreipiamas dėmesys į kultūrinės veiklos praplėtimą. Visi išsigalintieji bus prašomi užsiprenumeruoti "KARI" kuriame yra prisiglaudęs (10 psl. užimantis) "Tremties Trimitas". Ateity kuopa išrinks vieną šaulį, kuris rinks "KARIO" prenumeratas.

K.K.

— Ko amerikiečiai neįstengė padaryti su oro jėgomis gynybos srityje, (pirmauti strateginiais ginklais), tai laivyno admiralitetas turi planus tą papildyti, išnaudojant keturis penktadalius žemės dengiančius vandenynus. Būtų netikslu šiuo metu norėti tuos planus sužinoti, tačiau yra duomenų, kurie verti paminėti sąryšyje su vandenynų išnaudojimu gynybai. Šiems planams nėra skirta biudžetų, jie numatomi vykdyti netolimoje ateityje. Viena iš šio plano fazių, tai būtų "Trident" strateginių raketų laidymo stotys, kurios būtų įrengtos vandenynų dugne. Sektų povandeninės ginkluotų jėgų ir išteklių bazės, kurių įrengimai ir pobūdis šiuo metu jau suplanuoti. Priedui — specialios susisiekimo ir ryšių sistemos, dirbtinos salos, kurios bus didelė problema teisės atžvilgiu, nes vandenynai iki šiol buvo tarptautinė, bendro naudojimo, teritorija. 1958 m. Genevos nutarimai tuo reikalu, turės būti pertvarkyti. Amerikiečių firmos šio projekto vykdymui yra pilnai pasirengę. Šale to numatomos povandeninės kasyklos, iš kurių gautų manganą (MNO_2), varį, nikelį, kobaltą ir kitas medžiagas, kurių vietos ir kiekiai vandenynų dugne šiuo metu gerai žinomos.

Nemažai yra išleista pinigų ir toli pažengę tyrimai su vandenynų gyviais: delfiniais, ruoniais, jūros liūtais ir kitais, kuriuos apmokių, naudojant jų naturalines savybes, būtų galima juos įjungti įvairiems darbams, sekimui, ar net kovai su priešo priemonėmis ir pačiu priešu — žmogumi. Delfinai minėtiems tikslams buvo naudojami Vietnamo vandenynse. Rusų jūrininkai labai gerai žinojo galimus pavojus iš šių gyvių ir jų laivai nuolat turėjo ginkluotus sekėjus

kovai prieš užpuolėjus delfinus ar ruonius, kurie labai sumaniai ir vikriai prinešdavo laivams minas ir jas "prilipdę" prie laivo, patys pasišalindavo. Yra nemaža delfinų ir užmuštų vykdant skirtus uždavinius. Šie gyviai puikiai apsaugodavo ir savus laivus nuo priešo narų ir tokių pat sutvėrimų ateinančių su tokiais pačiais uždaviniais; Vietnamo vandenynse rusai juos taip pat pavartojo.

Vandenynai, kaip ir erdvės, yra žmogaus ateities veikimo plotai, kuriuose ir toliau vyks kovos dėl egzistencijos ir vyravimo žemėje.

— Du anglų astronomai laikinai reziduoją Arizonoje, mano, atradę naują žvaigždę, iki šiol žmogui žinomam didžiausiam atstume nuo žemės visatoje, kuri "tolsta" 177,000 mylių per sekundę greičiu, kas sudaro 90% šviesos greičio (186,000 mylių per sekundę). Šis greitis skaitomas ultimatyvus — kraštutinis žinomas medžiagos greitis, nes artėjant šviesos greičiui, medžiaga virsta energija. Šis atradimas duos pagrindo, tvirčiau nustatyti visatos apybraižas ir jos pasireiškimus. Minėta žvaigždė vadinama quasar, — dideliu intensyvumu spinduliuojanti radio bangas, manoma, tolstanti išcentriniai nuo visatos komplekso, buvo surasta ir nustatytas greitis matuojant šviesos spektro formaciją—didesnis greitis, spektras daugiau koncentruojasi į raudonąją spektro pusę. Šios žvaigždės astronomiškas spektro matas yra 3.4, kuris mažai skiriasi nuo jau žinomos, daug artimesnės žvaigždės — quasar OH471, mažesnio greičio.

— Strateginis amerikiečių bombonešis B-52, 1980 m. bus pakeistas nauju B-1, daugelį metų buvęs pla-

nuotas ir tyrinėtas strateginis ginklas. B-1 yra mažesnio dydžio kaip B-52, apie vienu trečdaliu, tačiau jo veiksmingumas toli prašoks B-52. Variklių galingumas — 25% didesnis už B-52, turės radaro bangas sugeriančius įrengimus, dėl to šiuometiniais radaro sekimo įrengimais nebus surekamas didesniuose aukščiuose. Turėdamas specialius radaro įrengimus, galės saugiai skristi dvigubu garso sklidimo greičiu žemuose aukščiuose, nešdamas dvigubai didesnę krūvį už B-52 ir nuskridamas 50% toliau, greičiau ir didesniais aukštyje, su tuo pačiu kuro kiekiu, kurį sunaudotų B-52.

Turimi 600 kuro papildymo ore lėktuvai KC-135 (tankeriai), kurie paskutiniu metu buvo naudojami Tolimųjų Rytų veiksmuose ir pasirodė visapusiškai tinkami, greta naujo B-1 ir naujų tolimos žvalgybos bei naikintuvų lėktuvų nebus tinkami. Plačiau naudojant priešlėktuvines raketas, pėstininkų raketas prieš žemai skrendančius lėktuvus ir kuro papildymo ore lėktuvai turės išvystyti didesnę greitį ir apsišarvuoti priešradariniais įrengimais. Numatoma pastatyti taip vadinami supertankeriai, kurie, tarytum sandėliai, vežios didelius kiekius lėktuvams kuro, iš kurių pasiims kurą mažesni, lėktuvams kuro papildymui skirti, specialūs lėktuvai, pritaikyti atitinkamiems reikalavimams.

Ryšium su B-1 reikės daryti pakeitimus ryšio, sekimo ir vadovavimo sistemoje, įvesti naujus žemės satelitus.

— Raketos "Sparrow", naudojamos amerikiečių laivyno lėktuvų naikintuvų, bus pagerintos, pakeičiant elektroninių įrengimų lempas tranzistoriais: tuo būdu padidėjus talpai, bus padidintas raketos galingumas ir tolinaša. "Sparrow" raketos naudojamos ir NATO Europoje.

— Amerikiečiai surado būdą koncentruoti roentgeno spindulius, panašiai kaip šviesos, vadinamu laser pavidalu. Atominės energijos komisijos narys dr. T. A. Boster spaudoje pareiškė, kad tokie roentgeno sutelkti spinduliai bus panaudoti prieš tarpžemynines raketas. Nematomų roentgeno spindulių sutelktas pluoštas lengvai praeis raketos metalinį

kiautą ir suardys valdymo įrengimus. Roentgeno spindulių sklaidimo greitis prilygsta šviesos greičiui.

— Po 1957 m., galutinės okupacijos, Čekoslovakų pėstininkų ginklai buvo pritaikyti rusiško tipo šoviniams, jų tarpe ir mums gerai pažįstamas "Brno" pėstininkų lengvas kulkosvaidis, kuris dabar vadinamas V 252/57.

— Rusai tiekia karinę pagalbą ginklais ir instruktoriais virš 30 valstybių, rytų ir pietų Azijoje, viduriniuose Rytuose ir Afrikoje. Už šią pagalbą gauna žaliavas ir rusiškas karines bazes.

— Amerikiečiai numato pagaminti apie 700 artimų atstumų (250 mylių, arba 2 val. ore) vienviečių naikintuvų A-10, varomų dviejų turbo-prop variklių, apie 400 mpv. greičiu. Su pilnu krūviu svers apie 21 toną. Ginkluoti GAU-8A automatiniams 30 mm pabuklais, raketom ir bombom. GAU yra didelės greitošaudos, Gatlingo tipo pabūklėliai. A-10, atrodo bus skirti netarpinei žemės jėgų paramai.

— Dalis rusų sunkvežimių, skirtų vežioti pėstininkus, turi šildymo įrengimus žiemą ir vėsinimo — vasarą.

— Amerikiečiai laboratorijose pagamino medžiagą, sugeriančią (absorbuojančią) radaro bangas. Medžiaga sekmingai išbandyta, yra lengva ir pakankamai stipri, kad galės būti naudojama, kaip konstrukcijos dalis. Panaudojus šią medžiagą praktikoje, atsiras reikalas surasti naujus būdus susekti taikinius didesniuose atstumuose.

— Nuo praeito šimtmečio vidurio, pradėjus naudoti juodąjį paraką (75% kalio salietros, 15% anglies ir 10% sieros sudėties), su mažais pakeitimais, minėtas parakas tebenaudojamas ir dabar. Laboratorijose karštligiškai iieškoma didelės energijos, žemos temperatūros degimo medžiagos, kuri būtų galima panaudoti balistiniams pagerinimams. Nežiūrint plačių technologinių galimybių, dėl praktiškų sumetimų, neprieita prie galutinio ginklo, kuris būtų tinkamas panaudoti didesnei taikinių grupei. Šiandieninėse ir ateities kautynėse, skirtingų charakteristikų taikinių skaičius pasiliks daugiopas. Vadovaujantis paskutiniais patyrimais su-

darytos kelios apybraižos, nusakantios pagrindinius reikalavimus nūdieniniams ginklams, kuriuos būtų galima pritaikyti galimai didesniams taikinių skaičiams.

Greta varomosios medžiagos pagerinimo, ieškoma pigių ir patikimų medžiagų ginklų vamzdžiams — atsparių prieš rūdijimą (didinamas chromo kiekis metalo mišinyje), techniškai nesudėtingos struktūros ir tinkamos didelei greitošaudai, kad staugiai kaitaliojantis temperatūrai nesikeistų metalo savybės, nesideformuotų. Metalas turi būti lengvai apdirbamas, gaminant ginklus.

Veik prieš šimtmetį buvo pagamintos bronzos tūtelės unitariniam šoviniui, vos prieš 25 m. buvo pritaikytos geležinės, šiuo metu bandoma pritaikyti iš plastiko, kuri būtų užtaiso dalimi (Vietname buvo naudojama praktiškai, išskyrus lėktuvų ir priešlėktuvinės apsaugos ginklų). Pastebėtina, kad tūtelė uždaro vamzdžio drūtgalį ir nepraleidžia dujų link užrakto, sudaro degančio parako ugnies ir kaitros užtvarką ir izoliaciją, kitais atvejais, apsaugo užtaisą nuo pašalinės įtakos. Nesant tūtelės, visiems minėtiems reiškiniams turi būti pagamintas mechanizmas ginklo. Šovinytis turi būti lengvas, pakankamo galingumo užtaiso, nedidelis ir sunaudojamas šūvio metu be jokių atliekų.

Ginklo mechanizmas — prieš šimtą metų pagamintas Gatlingo kulkosvaidis, tebėra pirmoje vietoje. Nežiūrint didelių technologijos galimybių, prie naujų sistemų dar neprieita. Iki šio šimtmečio pabaigos, nusi-mato ginklų svorio sumažėjimas, didesnei greitošaudai, pritaikant po 2-3 vamzdžius.

Plastiniai unitariniai šoviniai, didesnės energijos užtaisai ir daugiamamzdžiai ginklai, artimoje ateityje padidins ginklų veiksmingumą (kliudymo tikimybę, taikinio išvedimo iš rikiuotės galimybę), taip pat sumažins ginklų svorį ir dydį.

Prie šio tenka paminėti John Hopkins universiteto bandymą pagaminti šautuvą, kuriuo būtų galima šaudyti kulkomis susidedančiomis iš keleto atskirų sudėtų į vieną šovinyje; iššovus, kulka išsiskiria ir lekia viena po kitos sudarydamos vieno šūvio pluoštą kulku. Vamzdis drūtgalyje trečdaliu ilgio gariztvuotas ir cilindro formos; likusi vamzdžio dalis lengvos konusinės formos mažėjančiu skersmeniu laibgalin. Ši konusinė dalis išskiria sumautas kulkas ant viena kitos, dėl to vamzdžio nuopiova jos palieka atskirai.

Nustatyta, kad kliudžius taikinį 400 metrų atstume reikia tarp 10 ir 50,000 šovinių, kurių svoris siektų iki 2,800 svarų. Pagal paskutinius patyrimus, iki šiol praktikuotas 400 metrų tikros ugnies atstumas siūloma sumažinti iki 200 metrų ir pėstininkų ginklams įvesti šovinius su daugeliu kulku, tuo padidinant kliudymo tikimybę ir sumažinant šovinių skaičių. Reikia pastebėti, kad šoviniai su keliomis kulkomis bandomi nuo 1962 m. Šiuo metu šoviniai su daugeliu kulku bandomi 7.62 mm, 9 mm ir .45 kalibro, tikslu nustatyti tinkamumą ir praktišką panaudojimo galimybę.

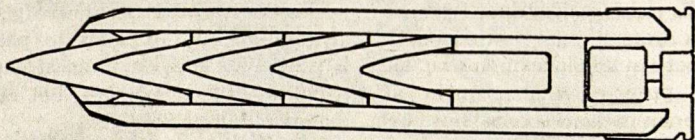
ATSIŪSTA PAMINĖTI

ŠV. PRANCIŠKAUS VARPELIS, 1973 m. gegužės Nr. 5. Penkiasdešimties metų sukakties nr., pasipuošęs elegantišku dail. Pauliaus Jurkaus viršeliu. Redaguoja T. Viktoras Gidžiūnas, O.F.M.

LITUANUS, 1973, volume 19, No. 1., managing editor John A. Račkauskas. Vertingi str. rašyti A. Klimo, R. Šliažo, J. Puzino ir k.

LIETUVIŲ TAUTOS PRAEITIS, t. III, knyga Lietuvių Istorijos Dr-ja. Rašo J. Jakštas, K. A. Matulaitis, A. Rukša ir kt. 172 psl. įdomios medžiagos.

Joseph Ehret, DIE VERGESSENEN BALTEN, Basel 1973. 26 psl., autoriaus leidinys.

Gen. St. Raštikio atsiminimai ir tų atsiminimų kritikai

Istikusi Lietuvos valstybę ir lietuvių tautą baisi tragedija suteikė labai daug medžiagos, tiek istorikams, tiek įvairiems rašytojams, o taip pat ir kritikams. Dvidešimtojo amžiaus pirmoji pusė lietuvių tautai ir valstybei buvo nepaprastai džiaugsmingų, o taip pat ir tragiškų išgyvenimų laikotarpis. Tuo metu Lietuva kėlėsi iš griuvusių ir nepaprastų tautos pastangų dėka, valstybė gerokai suklestėjo, o vėliau žiaurių barbarų buvo pavergta ir nepaliaujamai iki šiol yra naikinama. Dėl to nenuostabu, kad ir praėjuskeliems dešimtmečiams nuo tų tragiškų įvykių laisvame pasaulyje vis atsiranda istorikų ir šiaip atsiminimų rašytojų, kurie stengiasi aprašyti tuo laiku išgyventus džiaugsmus ir įvairias nesekmes iki nepriklausomybės žlugimo.

Šia proga norėtusi apsisiti prie gen. St. Raštikio išleistų trijų tomų atsiminimų, kurie liečia nepriklausomos Lietuvos laikotarpį, iki bolševikinės okupacijos. Atsiminimų autorius plačiai aprašė įvykius būdamas Lietuvos kariuomenės aukštas pareigūnas, kaip jis skaudžiai išgyveno, tiek valstybės nepriklausomybės žlugimą, tiek savo šeimos tragediją. Toliau tektų pažvelgti, kaip atsiliėpė lietuviška visuomenė į taip gausius atsiminimus. O tai, labai paprastai. Visuomenė ėmė ir "susikilo", kitaip tariant, atsirado visokių nuomonių. Tikrumoje, nuomonių skirtumas didesnės reikšmės negalėtų turėti, jei tik jų reiškinys neperviršija tam tikrų ribų. Tačiau, kai nuomonių reiškinys ima įžeidinėti ir kolyti, tai klausimas pasidaro visai skirtingas. Taigi ir čia "tyloji" visuomenės dalis, atseit, sutinka su autoriaus paskelbtais atsiminimais ir dėl to tyli. Kita visuomenės dalis, tai įvairūs kritikai, kurių atsirado nemažas skaičius ir kurie, pagal savo sugebėjimus, tikriau pasakius, pagal savo įsivaizduojamus sugebėjimus paskelbė begales atsiliėpimų.

Tenka pasakyti, kad daug buvo paskelbta rimtų ir objektyvių išvedžiojimų, bet atsirado ir tokių kritikų, kuriems, pirmoje eilėje, rūpėjo ne kaip geriau patį reikalą nušviesti, bet

pasirodyti visuomenės akyse ne eilinėmis asmenybėmis. Kaip atrodo, kaipie kritikai to siekdami panaudojo nelabai žurnalistinei inteligentiškoms pareiškimams, būtent, atsiminimų autorių prilygino Paryžiaus gatvės merginai (nieko sau kritiko pasisakymas). Iš pirmo žvilgsnio yra neaišku iš kur kritikai šovė į galvą tokios mintys prilyginti autorių Paryžiaus gatvės merginai? Kodėl tai nebuvo apsisota prie Razalimo, arba Šiaulių miestų, juk to gero ir čia galėjo surasti. Bet, kaip atrodo, čia ir yra žurnalistinė "paslaptis". Ir kad save daugiau visuomenės akyse išskirti, pirmiausia gi reikia kur nors pabūvoti, kitaip tariant, "svieto" pamatyti. Ir čia, kaip tik, Paryžiaus "grazuolių" pažinimas, arba žinojimas, kaip prancūzų kalboje vadinasi naktinis puodas, jau daug pasako, kad tai nėra eilinė asmenybė ir tokiu būdu ir pati kritika daug ko verta.

Toliau, nemažai rašalo liko sunaudota beaiškinant autoriaus asmenybę; svarbiausia atsirado neaiškumų ir nuomonių skirtumų, kaip jis tarnaudojamas kariuomenėje galėjo išskirti iki generolo laipsnio (atrodo, kad būtų natūralu, jei jau gimdamas generolo laipsnį būtų gavęs). Ir čia pat, vieno romano autoriaus, tiesiog ir pareiškė, kad tik ministeriai ir generolai Lietuvą atidavė bolševikams be šūvio.

Taigi ir šiuo atveju rašytojas galvoja, kad jis, ne tik geras rašytojas, bet ir visai neblogas "strategas". Kažin? Artėjant tragiškiems Lietuvos valstybei įvykiams, kai kas, bent dalinai, pakaltina generolą St. Raštikį, kad nebuvo imtasi priemonių apsaugoti Lietuvos nepriklausomybę, nors paskutiniu metu vis daugiau prieinama išvados, kad tai padaryti, prie buvusių sąlygų, nebuvo galima. Bet, čia pat, kaipie galvoja, kad priešintis — pašaudyti vis tiek reikėjo, tai, atseit ir istorija ir laisvasis pasaulis būtų kitaip įvertinę, kad lietuviai buvo narsūs, nors jų galėjo ir nebelikti. Dabar, kaip teko iš spaudos patirti, tai kritika ir ginčai dar nesibaigia ir atsiminimų autorių, kitas to paties laipsnio buv. kariškis, rengiasi šaukti į dvikovę, tik ne ginklais, bet rašomomis plunksnomis.

Baigiant tenka pasakyti, kad viskas, kas įvyko su Lietuvos valstybe visai nepriklausė nuo mūsų pačių laikyenos. Lietuvos ir kitos Pabaltijo valstybės buvo begėdiškai išduotos išsigimėlių Stalino ir Hitlerio malonei ir jokie nutarimai, jokie valdžios pasikeitimai, ar bet kokie karui pasirengimai padėties pakeisti nebegalėjo. Gal, kaip vienas kritikas išsireiškė, jei Dievas būtų prisuntęs keletą divizijų angelų tik tokiu būdu padėtis galėjo pasikeisti. Šiandieną primesti kaltę ar tai kariuomenėi, ar tai vyriausybei, nėra mažiausio pagrindo. Niekas negalėtų pasakyti, kad nebuvo padaryta ir klaidų, jų niekas ir niekur neišvengia, tačiau lietuviai, gal su mažomis išimtimis, stengėsi kaip galima daugiau ką išgelbėti, kartais nesiskaitant ir su priemonėmis.

Valstybėje, kuri tik ką buvo prisikėlus iš griuvusių, negalėjo susidaryti, kad ir vidujinės stipresnės padėties. Buvo didelė stoka prityrusių valstybininkų, stoka inteligentijos. Priaugantis jaunimas, kaip paprastai jaunimas, tikrai mažai orientavosi aplinkybėse ir nežinojo nuo ko pradėti. Atsirado visokių "keturių" ir visokių kitokių "vėjų" ir p. Toliau, tektų pasakyti, kad tai nevisai maža Dievulio bausmė, tas atsiradimas daugybės įvairių partijų, kurių veikėjai toli gražu neprisisidėjo prie jaunos valstybės sustiprinimo. Tenka apgailestauti, kad ir mums esant tremtyje, tų partijų šešėliai tebeslankioja ir nemažai prisideda prie mūsų vadinamo "skaludymo", tuo metu, kai patys nebeturime po kojomis tvirtesnio pagrindo. Dėl to, vietoje nesuskaitomo skaičiaus partijų, padarykime vieną partiją — "Lietuvių partiją". Tuomet būtų ir bendras darbas našesnis ir išviso, mūsų veiklai būtų daugiau naudos.

Salietiš

virš. →

DLK Birutės D-jos New Yorko sk. v-ba, iš k.: M. Bulvičienė, T. Šlepetienė, M. Klivčekienė — pirm., V. Rūtenienė ir E. Liaukuvienė.

apač. →

Skyriaus dešimtmetį minint M. Klivčekienė (k.) įteikia gėles Liucijai Sperauskienėi jos pakėlimo skyriaus garbės p-ke proga. L. Tamošaičio nuotr.

BIRUTIETĖS ATŽYMĖJO SUKAKTĮ

Birželio 2 d., šeštadienį, Kultūros Židinyje, D.L.K. Birutės Draugijos New Yorko skyrius paminėjo savo veiklos dešimtmetį.

Akademinė dalis vyko žemutinėje salėje. Pradėjo skyriaus pirmininkė Malvina Klivečkienė. Ji pakvietė dr Aldoną Šlepetytę-Janačienę su paskaita.

Paskaitoje buvo apžvelgta Birutės draugijos istorija. Prisiminta, kaip laisvės karų metu Lietuvos moterys pagelbėjo kariam, su koku entuziazmu jos jungėsi į bendrus tautos žygius. Taikos metais į Birutės draugiją susibūrė karininkų žmonos. Draugija plačiai vystė savo veiklą, reiškėsi visuomenėje.

Čia Amerikoje atgaivintoji Birutės draugija apima visas karių šeimas. Draugijos veikla — karitatyvinė, kultūrinė.

Paskaitininkė kalbėjo energingai ir vaizdžiai.

Skyriaus sukakties proga pasakytą gražių sveikinimo kalbu, visi palinkėjo birutietėm veikti ir triūsti Lietuvos labui. Centro valdybos vardu sveikino p. Grudzinskienė iš Chicagos, iniciatorių vardu J. Šlepetytys (jo rūpesčiu buvo pradėtas organizuoti New Yorko skyrius), Liet. Moterų Klubų Federacijos pirmininkė I. Banaitienė, New Yorko LB apygardos vicepirm. A. Ošlapas, Vaižganto klubo pirmininkas P. Jurkus, ramovėnų vardu — sk. pirm. V. Šventoraitis, savanorių kūrėjų vardu — L. Virbickas, Sofija Kačinskienė sveikino savo ir vyro aktorius Henriko Kačinsko vardu ir įteikė gėlių.

Raštu sveikino L.K.P. Organizacijų pirmininkė dr. A. Šlepetytė-Janačienė.

Skyriaus valdyba ir šventės rengėjos pirmiausia apdovanojo Tėv. Paulių Baltakį. Jam padovanojo menišką metalinį kryžių. Ilgametę skyriaus pirmininkę p. Sperauskienę pakėlė į garbės pirmininkės ir apdovanojo gėlėmis — rožėmis.

Pabaigoje pirmininkė padėkojo visiems, kurie padėjo šį minėjimą surengti.

Tada persikėlė į pirmojo aukšto kambarius, kur buvo vaišėm parengti apskriti stalai. Čia susėdo kaip

kam buvo patogiau. Stalai buvo gėlėmis gražiai papuošti. Buvo iš toli atskambančios muzikos, kiti ir pasižoko. Muziką buvo parengęs A. Bružas, ir buvo perduodama iš garsinės juostos.

Svečių buvo apie 70. Buvo atvykusių net ir iš Stamfordo. Žemutinę salę ir viršų dekoravo P. Jurkus.

-o-

Visi linkėjo birutietėm ir toliau sėkmingai dirbti, puoselėti kultūrinės veiklos sritis. (Darbininkas) (p.j.)

Viešas paieškojimas!

Per 1941 m. birželio 23 dienos sukilimą Lietuvos suverenumui atstatyti eilė jo dalyvių pasižymėjo heroizmo aktais, kurie šviečia priaugančiomis heroizmo pavyzdžiais, kaip negestančios žvaigždės.

Savo knygoje apie sukilimą pateikiu jų — bent labiausiai paryškėjusiųjų — fotografines nuotraukas, kad nors šiuo būdu jiems moraliniai atlyginti už pasiukavimą toje istorinės reikšmės kovoje.

Noriu paduoti fotonuotrauką ir a.a. Juozo Savulionio, kuris išgelbėjo strateginiai svarbų Vilijampolės tiltą Kaune savo gyvybės auka, iššokdamas pirmyn, prieš šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį, nutraukti to tilto išsprogdinimo laidus.

Gaila, kad iki šiol man nepavyko a.a. J. Savulionio fotografijos iš niekur gauti.

Todėl leidžiu sau kreiptis tuo reikalu viešai per spaudą ir prašyti a.a. Savulionio buv. kovos draugus, gimines ir pažįstamus ateiti man į talką: paskolinti nors trumpam laikui Savulionio fotonuotrauką, jei kas tokią turi, o taip pat malonėti prisijusti man nors pagrindinių biografinių žinių apie tą buvusį Lietuvos laisvės kovotoją.

Su gilia padėka iš anksto

K. Š k i r p a

PS. Mano adresas:

2043 36th Str., SE.

Washington, D.C., 20020

ROCHESTERIS

Ročesterio ramovėnai gegužės 20 d. sušaukė savo metinį susirinkimą. Šiam susirinkime buvo perrinkta nauja valdyba: Aleksas Bereznevičius — pirmininkas, Mečys Pučius-

iždininkas, Vladas Keiba — sekretorius. Revizijos komisijon išrinkti: B. Strikaitis ir Juozas Sedlickas. Ročesterio ramovėnų tarpe turime net 4 karius savanorius, iš jų ir seną Lietuvos veteraną plk. Raimundą Liormoną. Ramovėnai jam pernai suruošė pagerbimą jo 80 metų sukakties proga. Ramovėnų tarpe turime didžiai nusipelnusius, tai: Valerijonas Vitkus, Vladas Keiba ir Mečys Pučius, kurie visą našta neša ramovėnų veikloje ir yra nepakeičiami valdybos nariai.

Ramovėnai suruošė gegužinę, kas metai aplanko mirusių ramovėnų kapus ir kiek išgalės leidžia, prisideda prie Ročesterio lietuviškos veiklos. Žodžiu, krutame, bet bijomės, kad gretos retėja, o naujų narių neįstoja. Senesni jau beveik visi pensininkai, gi likę vis gyvena praeitimi ir laukia tos valandos kuomet galės savo senatvę nuvežti į šventą Lietuvos žemelę ir ten amžinai ilsėtis.

J.S.

LANKĖME DRAUGŲ IR ARTIMŲJŲ KAPUS

Tėvų Pranciškonų koplyčioje, Brooklyne, gegužės 26 d., rytą susirinko gražus būrys ramovėnų, birutietčių ir šaulių. Tėvas Andriekus atlaikė pamaldas ir nuo altoriaus tarė žodį už mūsų mirusių artimuosius, draugus, už žuvusius ir nukankintus. Buvo perskaityti mirusiųjų ramovėnų ir jų šeimų narių vardai.

Po pamaldų buvo nuvykta į Cypress Hills kapines ir aplankyti mūsų bičiulių ir artimųjų kapai. Prie kiekvieno kapo buvo sustota, pasimelsta ir padėta gėlė.

Mintimis pabuvojus su mūsų mii-laisiais mirusiais, visi pasuko į Kultūros Židinį, į tradiciniu bevirstantį bendrą, iškilmingą susirinkimą.

Skyriaus pirm. V. Šventoraitis atidarė susirinkimą, pakvietė prezidiumą iš birutietčių, šaulių, kūr.-savanorių ir ramovėnų atstovų ir iškilmingai perdavė, kartu ir perėmė skyriaus valdybos pareigas, nes naujojoje v-boje V. Šventoraičiui vėl tenka pirmininkauti.

Po pranešimų apie veiklą, įvyko trumpas pasidalinimas mintimis apie ateities veiklą. Nuspręsta daugiau

A.A. ATS. MJR. RĖŠKA, ANATOLIJUS

Gilios senatvės sulaukęs, mirė De-
troite 1971 m. sausio 13 dieną. Pali-
ko viena duktė, N. Butkienė. Gimęs
1889 m. lapkričio 14 d., Vilniuje.
Mokėsi Varšuvos kadetų korpe ir Ni-
kolajevskojje inžinerijos mokykloje.
Petrapily, 1914 m., baigė aukštąjį
karo technikos mokslą, įgydamas karo
inžinieriaus diplomą. Būdamas rusų
armijos inžinerijos karininkas daly-
vavo I Pasauliniame kare iki pat
caristinės armijos pairimo 1918 me-
tais. Tais pačiais metais grįžo į Lie-
tuvą ir gruodžio 1 d. jau įsijungė,
savanoriu, į besikuriančią Lietuvos
kariuomenę. Tamavo Generalinio
štabo Technikos dalyje majoro laips-
niu. Į atsargą, jam pačiam prašant,
paleistas 1923 m. liepos 1 d.

Būdamas atsargoje, iki 1936 m. tar-
navo Kauno miesto savivaldybėje.
Be kitų techniškų pareigų, 1933-
36 m. dėstė elektros dalyką kvalifi-
kuotų darbininkų kursuose. 1938-40
m. tarnavo Akc. b-vėje "Elektra".
Bolševikams užėjus, bendrovė
"Elektra" buvo likviduota, A. Rėška
tapo perkeltas į Energijos valdybą
ir paskirtas Šaulių Durpynų direkto-
rium.

Okupacijų sąvartoje, Radviliškio
miesto ir valsčiaus pareigūnai stvė-
rėsi gražinti laisvos Lietuvos stovį.
Rėška, dalyvavęs pirmuose pareigūnų
posėdžiuose, buvo išrinktas Radviliš-
kio komendantu. Tas pareigas, atro-
do, jis jau ėjo, pasitelkęs keliolika
karininkų bei puskarininkų. Komen-
dantui taip pat buvo pavesta valdyti
atsikuriančius šaulius ir partizanus-
aktyvistus.

Vokiečių okupacinėms jėgoms per-
ėmus valdžią Lietuvoje, jis pasi-
traukė iš Radviliškio komendanto pa-
reigų ir grįžo į savo seną, Šaulių Dur-
pynų direktoriaus, vietą. Šiose parei-
gose išbuvo iki 1944 m. liepos mė-

pastangų dėti į sportinio šaudymo
suorganizavimą ir ypač į Lapkričio 23
Dienos šventę.

Iškilmingą posėdį baigus Tautos
himnu, buvo suorganizuoti stalai su
kava ir pyragaičiais ir buvo tęsiami
pasikalbėjimai draugiškoje ir laisvo-
je atmosferoje. D.

nesio, kada, atrodo, įsijungė į Savi-
saugos inžinerijos batalioną, su ku-
riuo pasitraukė į Vokietiją ir ten, tų
pačių metų lapkričio mėnesį, atsipa-
laidavo.

Pokarinį metų dirbo vokiečių žiny-
boje pagal dirbtą darbą Lietuvoje,
būtent: Der Deutsche Torfinstitute
in Uchte-Fuchsberg.

Į Ameriką atvyko 1949 m., pirma
į Waterbury, Conn., vėliau į Detroitą.
Abiejose vietose dirbo elektriku, iki
gerokai viršpensinių metų. Žmonai
mirus, visą laiką gyveno pas dukterį,
N. Butkienę.

(Minėtų Radviliškio savivaldybės
posėdžių protokolai, su kita velionies
archyvine medžiaga, per gen. Dir-
mantą, pasiųsti į steigiamo Čikagoje
archyvo karinį skyrių).

J. Šepetys

A.A. KŪREJAS-SAVANORIS JUOZAS PLUNGĖ

1972 m. lapkričio 6 dieną, po sun-
kios ir ilgos ligos, mirė kūr.-sav.
Jozas Plungė. Buvo gimęs 1900
metais rugpiučio 2 dieną Šileikonų
km., Šeduvos valsčiuje, Panevėžio
apskirtyje. 1919 m. savanoriu įstojo į
Panevėžio batalioną. Dalyvavo kau-
tynėse su priešais, kurie tuo laiku
brovėsi į atsikuriančią Lietuvą. Gal į-
spūdingiausi jo atsiminimai buvo,
kuriuos, paprašytas, visada mielai pa-
sakodavo — tai kautynės prie Šir-
vintų miestelio. Kaip ir kiekvien-
nas kautynėse dalyvavęs karys, jis
buvo pasiryžęs ginti iki paskutinės
pėdos savo žemę ir pajutus, kad prie-
šas palaužtas, nesustabdomai veržtis
ir pulti pirmyn.

Kariuomenėje tarnaudamas a.a.
Jozas Plungė pasižymėjo draus-
mingumu ir paklusnumu. Antrajai
komunistų okupacijai artėjant, pasi-
traukė į Vokietiją. 1949 m. atvažia-
vęs į Ameriką, pastoviai apsigyveno
Philadelfijoje, kur gyveno iki mirties.

Velionis priklausė L.V.S-gos "Ra-
movė" Philadelfijos skyriui ir buvo
jos aktyvus narys. Laidotuvių kopy-
čioje velionį aplankė jo giminės bei
pažįstami ir skyriaus nariams stovint
garbėsversargyboje, skyriaus pirminin-
kas Jonas Stelmokas pasakė trumpą
atsisveikinimo žodį. Po to, vadovau-
jant Vincui Šalčiūnui, buvo sukalbė-
tas rožinis. Sekančią dieną buvo pa-
lydėtas savo giminiių, pažįstamų ir
skyriaus narių į Šv. Kryžiaus kapines
amžinam poilsiui.

J.S.

Hot Springs, Arkansas, Šaulių Grandies P-kui

A.A. Karoliui Cicėnui

mirus, jo žmoną Moniką, Sūnus Kęstutį ir Vy-
tautą ir dukrą Birutę su šeimomis nuoširdžiai
užjaučiame.

LŠST Centro v-ba

Nuo šio nr. KARYS yra didesnis keturiais puslapiais

Šauliams stipriau parėmus KARIO leidimą ir sujungus į viena dešimties puslapių skyrių abu šaulių skyrelius, KARIO redakcija **padidina žurnalo puslapių skaičių iš 36 į 40.**

Kartu su prenumeratos pakilimu tik vienu doleriu, skaitytojai gaus **didesnį žurnalą**, pradant š. m. 6tu numeriu.

KARYS yra, greičiausia, vienintėlis lietuviškas žurnalas iševijoje, kuris, nežiūrint kylančių kainų, sugeba augti ne tik straipsnių kokybe, bet ir puslapių skaičiumi. Žinoma, tas yra įmanoma atlikti vis besiplečiančio skaitytojų rato, organizuotų rėmėjų (ramovėnų ir šaulių), duosnių aukotojų ir KARIO leidimui atsidėjusių asmenų dėka.

“Kur du stos, visados daugiau padarys!”

Į TALKĄ SPAUSTUVEI!

Ištisa eilė lietuviškų laikraščių, žurnalų ir knygų, išeinančių Didžiajame New Yorke, yra spausdinami Tėvų Pranciškonų spaustuvėje, Brooklyne. Šioje spaustuvėje dienos šviesa išvysta ir mūsų KARYS. Nuo pat savo atgimimo Amerikoje, nuo 1950 metų, KARYS yra spausdinamas pas Tėvus Pranciškonus.

Nepersenai seni ir atgyvenę spaustuvės įrengimai buvo pakeisti moderniais. Naujos, sudėtingos ir jautrios mašinos gali atlikti darbą greičiau ir geriau. Tačiau, joms reikalingos ir atitinkamos patalpos, pritaikytos naujiems technikos reikalavimams.

Statant Kultūros Židinį, jo komplekse vienas iš svarbiųjų pastatų yra modernios spaustuvės. Lietuviškosios spaudos reikalams ji yra būtina. Modernios mašinos ir naujas spaustuvės pastatas yra tos būtinos sąlygos sulaukti, ne tik gražiai apipavidalintų lietuviškų leidinių, bet ir laiku išeinančių laikraščių ir žurnalų, tuo pačiu ir mūsų KARIO.

Baigti jau statomą naująjį spaustuvės pastatą dar trūksta apvalios sumos. **Ją sukelti privalome pagelbėti mes — visi lietuviškosios spaudos skaitytojai.**

Tad, kviečiame visus KARIO skaitytojus padėti sėkmingai užbaigti šį, taip didelį ir mums visiems taip reikalingą darbą — **pastatyti modernią lietuvišką spaustuvę.**

Didesnės ar mažesnės mūsų visų aukos parodys mūsų visų pritarimą šiam dideliame lietuvių kultūros žygiui ir tuo pačiu stipriai parems KARIO leidimą ir jo tolesnį išlaikymą.

Visi į talką!

Aukas siųskite per KARIJ, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N. Y. 11221, išrašydami čekius: **Franciscan Fathers Building Fund.** Visi aukotojai bus skelbiami KARYJE (Aukos nurašomos nuo mokesčių).

Štai pirmieji per KARIJ parėmę lietuviškos spaustuvės statybą:

K. ir V. Šventoraičiai — 25 dol., M. ir Z. Raulinaičiai — 25 dol.,

E. ir J. Liaukai — 20 dol.

Prenumeratorių dėmesiui!

Žemiau išvardinti UŽSIENIO čekiai, ar "Money Order" negali būti priimami, kadangi su pinigų inkasavimu yra daug ir visokių sunkumų: 1. Asmeniniai čekiai; 2. The Resurrection Parish (Toronto) Credit Union Ltd.; 3. "Parama", Toronto; 4. "Talka", Hamilton; 5. "Litas", Montreal.

UŽSIENIO čekiai, ar "Money Order" priimami tik tie, kuriuose yra atžymėta "U.S. Currency", arba "U.S. Dollars".

"Kario" prenumeratos kaina yra pažymėta viršelio antrame puslapyje (9 dol. metams).

"KARIO" Administracija

VADAS

(atkelta iš 200 psl.)

ta pačia kraujo auka reikia juos vykdyti (dažnai, ne karių, bet politikų, suprofanuotus uždavinius). Blogiausia, kai karys, nešantis kautynėsna savo kraujo auką, mato netikslingą jos panaudojimą. Čia atsiranda nauja dilema — pačiam vadui prisiversti vykdyti duotus įsakymus, kurie pagal jo pasirengimą yra nesuderinami ir priversti — įtikinti valdinius, tokius įsakymus vykdyti, kurie, tačiau tolygiai ir kitiems suprantami. Tokiu atveju išskyla prieštaravimas tarp pareiškimo ir nuoširdumo.

Neabejotinai ir mums, žvelgiantiems nepriklausomos Lietuvos ašron, reikia vadų, kurie turėtų anuos jiems statomus mažiausius reikalavimus, kad galėtų savo rankosna paimti rūkais supančias aplinkybes ir jose išvesti tautą nepriklausoman gyveniman. Kaip 1918-23 metų nepriklausomybės atstatyme, taip ir rytdieniniame kruvinos kovos lauke, vadai bus neišvengiama būtinybė — tik šiuo metu tamsūs rūkai dengia — iš kur jie atsiras —

AUKOJO KARIUI:

(Kovas, Balandis, 1973)

\$25.00:

Rumša Pr., Chicago, Ill.

\$12.00:

L.V.S. "Ramovė" P. Austrl. Sk.

Armalis Adf., Detroit, Mich.

Norkūnas, B., Detroit, Mich.

\$11.00:

Vitkus, M., Detroit, Mich.

\$10.00:

Keršulis, Vyt., Chicago, Ill.

Plenys, K., Chicago, Ill.

Strakauskas, Marcelė Waterbury, C.

\$8.00:

Panavas, Jz., Merrillville, Ind.

\$7.00:

Rugys, A., Paterson, N.J.

\$6.00:

Biveinis, V., Waramanga, Australia

\$5.00:

Daunys, K., Toronto, Canada

Grajauskas, Br., Hamilton, Canada

Lukas, Alf., Detroit, Mich.

Olšauskienė, J., Merrylands, Aust.

\$4.00:

Černius, J., Flint, Mich.

Dapkus, J., Hartford, Conn.

Jakimavičius, Vl., Brockton, Mass.

Paulionis, B., Cleveland, Ohio

Rumša, Z., Chicago, Ill.

Stalioraitis Jz., Toronto, Canada

\$3.00:

Poderys K., Sudbury, Canada

\$2.00:

Baika, Alf., Boston, Mass.

Bakšys, J., Toronto, Canada

Bubelis, Jz., Wisconsin Dells, Wis.

Čerskus, V., Windsor, Canada.

Čėsna, Jz., Chicago, Ill.

Girevičius, Jz., St. Catherines, Can.

Griaudzė Alk., Avon, Mass.

Jakaitis, L. Hornby, Canada

Jankauskas, A., Hamilton, Canada

Juškaitis K., Chicago, Ill.

Kazlauskas, K., Baltimore, Md.

Klimas A., Hamilton, Canada

Klimavičius J., Farmingdale, N.Y.

Kudžma, Vyt., Montreal, Canada

Lisaukas, M., Waterbury, Conn.

Mažeika Alf., Jamaica, N. Y.

Mazilis, S., Fishkill, N.Y.

Mingėla, A., Hamilton, Canada

Petrauskas, Ig. Montreal, Canada

A.A. Juozo Plungės atminimui

aukojo žurn. "Karys" parenti:

LVS "Ramovė" Phila. Sk. \$20.00

Andrulis, Petras, Phila. Pa. 5.00

Kaulinis, Kazys, Phila. Pa. 5.00

Pestenis, Antanas, Phila. Pa. 5.00

Sparkevičius, Adomas, Phila. Pa. 5.00

Špakauskas, Kazys, Phila. Pa. 5.00

Viso \$43.00

"Karys" nuoširdžiai dėkoja aukotojams!

Reikalas, N., Kenosha, Wis.

Rinkūnas, J., Dearborn Hts., Mich.

Ruzgys, A. Hamilton, Canada

Stankevičius, A., Melrose Park, Ill.

Stelmokas, J., Lansdowne, Pa.

Sutkus, Jz., Chicago, Ill

Škėma Jz., Hamilton, Canada

Šurkus, A., Detroit, Mich.

Švedas, J., Elizabeth, N.J.

Švilpa, B., S.S. Marie, Canada

Tervydis, Vl., Collinsville, Ill.

Valaitis, J., Chicago, Ill.

Vališaitis, Jz., Stamford, Conn.

Valkavičkas, V., Chicago, Ill.

Vieraitis, K., Chicago, Ill.

Virpša, J., Chicago, Ill.

\$1.00

Abromaitis, Vyt., Putnam, Conn.

Lungs, Ben., Chicago, Ill.

Mateika Alb., St. Petersburg, Fla.

Matiukas, J., Woodhaven, N.Y.

Petrauskas, Jz., Chicago, Ill.

"Karys" nuoširdžiai dėkoja aukotojams!

NAUJAS LEIDINYS

Z. Raulinaitis, APUOLĖS UŽPUOLIMAS šimto puslapių knygutė su iliustracijomis, apima aisčių kilčių istorijos audringą laikotarpį — IX amžių.

Vikingų puldinėjimų aud prasidėjusi VIII a. pabaigoje, įsisiūbavo ir užliejo Kuršą, Žiemgalą ir dalinai Prūsus. **Apuolės apgulimas**, vienas iš didžiausių vikingų žygių Pabaltijy, išryškino stiprią Kuršo valstybę.

Atspausa iš 1968 - 71 m. KARIO su papildymais. Kaina \$3.00

KARIO PRENUMERATORIAMS IR PLATINTOJAMS

Kylančios kainos, deja, neaplenkė ir KARIO spausdinimo. Už spaudos darbą spaustuvė, pradėdant birželio mėn., **pakėlė kainas 10%**.

Sekantis 10% pakėlimas yra numatomas nuo 1974 m. sausio mėn.

Esame priversti ir mes, nors ir labai apgailėstaudami, kelti prenumeratos kainą. **Nuo š. m. birželio 1 d. prenumeratos mokestis bus 9 dol. metams, atskiro KARIO nr. kaina — 1 dol.**

Tikimės, kad KARIO skaitytojai, suprasdami mūsų žurnalo svarbią misiją, nepabūgs tik **v i e n u** doleriu brangesnio metinio mokesčio ir rems mūsų darbą ir toliau.

Suprasdami, tačiau, ir mūsų skaitytojų biudžetinius sunkumus, **darome išimtį tiems prenumeratoriams, kurie sumokės prenumeratą iki birželio 1 d.:** jiems prenumerata už 1973 metus — tik 8 dol.

KARIO Administracija

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.